

ВАЗОРАТИ ФАРҲАНГИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ПАЖЎҲИШГОҲИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТИИ
ФАРҲАНГ ВА ИТТИЛОӢТ

ШАРИФ КОМИЛЗОДА

ФАРҲАНГИ МИЛЛӢ
ДАР ҶУСТУҶӢӢҲОИ ИЛМӢ

ДАСТОВАРДҲОИ
ПАЖЎҲИШГОҲИ ИЛМӢ-ТАДҚИҚОТИИ
ФАРҲАНГ ВА ИТТИЛОӢТ ДАР СОЛИ 2016

Душанбе

**«Аржанг»
2017**

ТКБ – 71.4 (2 тоҷик)+92Я2+63.5 (2 тоҷик)

К – 65

Муҳаррир
Дилшод Раҳимов

Муқарризон:

М. Муродӣ – доктори илмҳои филологӣ, профессор.

А. Зубайдӣ – номзади илмҳои таърих,

Қ. Бӯриев – номзади илмҳои таърих

**Комилзода Ш. Фарҳанги миллий дар
чустуҷӯӣҳои илмӣ: Дастовардҳои
Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқоти фарҳанг ва
иттилоот дар соли 2016 / Муҳаррир Д. Раҳимов.
– Душанбе: Аржанг, 2017. – 104 с.**

© Комилзода Ш., 2017
© ПИТФИ, 2017.

ПЕШГУФТОР

Дар ин китоб натиҷаи фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ, илмӣ-методӣ ва нашрии Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот (минбаъд ПИТФИ) дар соли 2016 мавриди баррасӣ қарор гирифта, дастовардҳо ва раванди татбиқи воқеии мавзӯ ва лоиҳаҳои илмӣ хулоса шудааст.

Соли 2016 барои Ҷумҳурии Тоҷикистон соли таърихӣ ва хотирмон маҳсуб ёфта, аз бисёр ҷиҳат баҳри татбиқи нақшаву барномаҳои давлатии марбут ба соҳаи фарҳангу санъат шароит муҳайё гардид. Ба ифтихори 25-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санаву ҷашнвораҳои миллӣ дар саросари ҷумҳурӣ силсилаи чорабиниҳои мухталифи илмиву фарҳангӣ баргузор гардиданд. Муассисаҳои нави фарҳангу фароғатӣ бунёду азнавсозӣ шуданд.

Дар ин радиёф ходимони илмии ПИТФИ дар соли 2016 пажӯҳишҳои илмиро бо дарназардошти ниёзҳои воқеии илмӣ-амалии соҳаи фарҳангу ҳунар, тибқи талаботи мавзӯҳои илмии «Таҳқиқи равандҳои инноватсионии соҳаҳои фарҳанг ва иттилооти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ» (2016-2020), рақами қайди давлатиаш - 0116ТJ00606, «Равандҳои инноватсионии фаъолияти китобдорӣ-иттилоотӣ дар муҳити ҷаҳонишавии фарҳанг» (2016–2020), рақами қайди давлатиаш - 0116ТJ00604, «Таҳқиқ ва ҳуҷҷатикунонии унсурҳои

фарҳанги ғайримоддӣ дар кишвар» (2016-2020), рақами қайди давлатиаш - 0116ТJ00605, «Вазъ ва дурнамои матбуоти маҳаллии Тоҷикистон» (2016–2020), рақами қайди давлатиаш - 0116ТJ00603, роҳандозӣ намуда, дар татбиқи лоиҳаҳои «Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддии захираҳои иттилоотии ҳуччатишудаи халқи тоҷик» (барои солҳои 2014-2016) ва “Созмондиҳии бойгонии иттилоотии илмӣ дар соҳаи китобдорӣ” (2016-2018) саҳм гирифтанд.

Ходимони илмии ПИТФИ бо истифода аз нуруи илмиву эҷодӣ баҳри дар амал татбиқ намудани вазифаҳои оинномавии худ кӯшиш ба харҷ дода, баҳшида ба санаҳои муҳими таърихӣ ва ҷашнвораҳои кишвар силсилаи чорабиниҳоро баргузор намуданд. Ҳамзамон, фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ ва илмӣ-методиро тақвият баҳшида, ҳамкориҳои судмандро бо муассисаҳои ватаниву хориҷии илмиву таълимии соҳаҳои фарҳангу санъат густариш доданд.

Дар китоби мазкур фаъолияти ҳар як шӯъбаи ПИТФИ бо дарназардошти раванди татбиқи мавзӯҳо ва лоиҳаҳои илмӣ, иҷрои нақшаҳои илмӣ мавриди арзёбӣ қарор гирифта, дар поёни китоб рӯйхати осори интишорёфта, аввал дар шакли нашри алоҳида, сипас рӯйхати мақолаҳои дар нашрияҳои илмӣ ба таъъ расида, номнавис шудаанд. Ҳамчунин аз ҷониби ходимони илмии ПИТФИ доир ба қазияҳои фарҳанг ва дигар масоили мубрами иҷтимоӣ дар матбуоти даврӣ беш аз 150 мақолаи

публиксистӣ интишор ёфтааст, ки дар ин китоб шомил нагардидаанд.

Маводи дар китоб воридшуда метавонад барои омӯзиши масоили марбут ба фаъолияти ПИТФИ ба мутахассисону муҳаққиқони соҳа кӯмак расонад.

ТАҲҚИҚИ РАВАНДҲОИ ИНКИШОФИ ИННОВАТСИЯИ ФАРҲАНГШИНОСӢ ВА ИТТИЛОТШИНОСӢ ДАР ШАРОИТИ ҶАҲОНИШАВӢ

1. Мавзӯъ: «Таҳқиқи равандҳои инноватсионии соҳаҳои фарҳанг ва иттилооти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ (солҳои 2016 – 2020)».

2. Рақами қайди давлатӣ: 0116ТJ00606.

3. Натиҷаи асосии тадқиқи илмӣ. Соли 2016 ходимони муассиса пажӯҳишҳои илмиву сотсиологиро дар самти омӯзиш ва таҳқиқи масоили заминаҳои пайдоиш, ташаккул ва рушди инноватсия дар соҳаи фарҳанг ва иттилоот, вазъи воқеӣ, ҷараён, самт ва равандҳои инкишофи инноватсияи фарҳангшиносӣ ва иттилоотшиносӣ дар замони муосир, шурӯъ намуданд. Баҳри татбиқи масоили мазкур бо истифода аз манобеи илмӣ, нашрияҳои маълумотдиҳанда, методҳои пурсиш, мушоҳида, мусоҳиба маводи муҳими илмӣ ҷамъоварӣ шуданд.

Таҳқиқот нишон дод, ки раванди инноватсионӣ дар шароити ҷаҳонишавии фарҳанг ва иттилоот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад баҳри беҳдошти фаъолияти муассисаҳои фарҳангӣ ва иттилоотӣ мусоидат намояд. **Муайян шуд, ки** самарабахшии ҳалли масъалаҳои соҳавӣ, аз дурусту мақсаднок истифода намудани навгониҳои инноватсионии замони муосир ва сатҳи дониши тахассусии мутахассисон вобаста мебошад. Натиҷаи экспедитсияҳои илмӣ ва сафарҳои хидматӣ ба шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ **ошкор сохт, ки** то кунун на ҳамаи мутахассисони соҳаи фарҳанг ва иттилоот аз вижагиҳои раванди инноватсионӣ бархӯрдоранд ва онро дар таҷрибаи фаъолияти муассисаҳои фарҳангӣ ва иттилоотӣ ҷорӣ намудаанд. Инчунин, **таҳқиқ шуд, ки** заминаи моддӣ-техникии бештари муассисаҳо беҳбудиро тақозо дошта, бо технологияи нави

иттилоотӣ-коммуникатсионӣ мучаҳҳаз нагаштаанд. Фишурдаи натиҷаи таҳқиқотҳои анҷомёфта дар шакли мақолаву гузоришҳои илмӣ дар нашрияти илмии Пажӯҳишгоҳ - “Осор”, маҷмӯаҳои илмӣ ва маҷаллаи муассиса «Паёмномаи фарҳанг» интишор ёфтанд. Ҳамзамон, натиҷаи таҳқиқотҳои илмӣ ҳангоми таҳияи сценарияи ҷашни 25 - солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти унвони “Ин Ватан зинда дар ҷаҳон мебуд!”, “Оинномаи намунавии Марказҳои фарҳангӣ-фароғатии вилоят, шаҳр ва ноҳияҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва “Оинномаи намунавии боғҳои фарҳангӣ-фароғатӣ” мавриди истифода қарор гирифтанд. Илова бар ин, маводи гирдомада барои бунёди сарчашмаи ягонаи иттилоотӣ оид ба фарҳангшиносӣ ва иттилоотшиносӣ мусоидат намуда, тавассути сомонии муассиса (pitfi.tj) дастраси хонандагони маҷозӣ мегардад.

4. Ҷоринамоии натиҷаҳои КИТ. Натиҷаи корҳои илмию таҳқиқотии олимони муассиса дар шакли рисолаҳо, маҷмӯаи мақолаҳо, мақолаҳои илмӣ, барномаву дарсномаҳо, дастурҳои таълимию методӣ ба таъб расиданд, ки масоили муҳими фарҳанги миллӣ, роҳҳои рушду такомули он ва бартарафсозии камбудиву монетаҳои ҷойдоштаро дар бар гирифта, барои таҳияи санадҳои меъёриву ҳуқуқӣ, концепсияву номинатсияҳо, барномаҳо оид ба рушди соҳаҳои гуногуни фарҳангу ҳунар ва иттилоот муҳим мебошанд. Бахусус ин дастовардҳои илмии

муассисаро мутахассисон, омӯзгорон ва донишҷӯёни факултетҳои фарҳангшиносӣ, муסיқишиносӣ, рӯзноманигорӣ, китобдорӣ ва иттилоотшиносии Донишкадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода, Донишкадаи давлатии санъати тасвирии Тоҷикистон, Консерваторияи миллии Тоҷикистон ба номи Т. Сатторов, Донишгоҳи славянии Русия-Тоҷикистон, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, коллеҷҳои фарҳанг ва санъат, кормандони китобхонаву осорхонаҳои ҷумҳурии мавриди истифода қарор медиҳанд.

5. Ҳамоҳангӣ бо марказҳои илмии кишвар.

Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот бо пажӯҳишгоҳҳои Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, Донишкадаи фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода, Донишгоҳи славянии Русия-Тоҷикистон, Донишкадаи санъати тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистон, Консерваторияи миллии Тоҷикистон ба номи Т. Сатторов, Китобхонаи миллии Тоҷикистон, Осорхонаи миллии Тоҷикистон дар самти ташкил ва баргузор намудани конфронсу симпозиумҳо, семинару ҳамоишҳои илмӣ, таҷрибаомӯзии донишҷӯён, таҳияву интишори маҷмӯаҳои илмӣ, барномаву дарсномаҳои таълимӣ, тайёр намудани мутахассисони ҷавон дар аспирантураву докторантура, такмили ихтисоси кормандони соҳа ҳамкорӣ менамояд.

6. Теъдоди корҳои илмии интишоршуда.

Соли 2016 аз ҷониби ходимони илмии Пажӯҳишгоҳ доир ба мавзӯи илмӣ 55 номгӯй маводи ҷопӣ, аз ҷумла 2 рисола, 1 барномаи таълимӣ, 3 китоби дарсӣ, 1 тақвим ва 48 мақолаи илмӣ ба таъб расиданд. Ҳамзамон 4 шумораи маҷаллаи илмию таҳлилии «Паёмномаи фарҳанг» ва ҷилди сеюми маҷмӯаи таҳқиқотҳои олимони муассиса таҳти унвони “Осор” дар ҳаҷми 480 саҳифа нашр шуд.

7. Иштирок дар конференсияҳо. Ходимони илмии Пажӯҳишгоҳ 15 чорабиниҳои илмӣ ва илмӣ-амалӣ аз қабилӣ: конференсия, ҷамоишҳои илмӣ-амалӣ ва мизи мудаввар баргузор намуда, дар 32 конференсия, семинар, ҷамоиш, мизи мудаввар ва форуму симпозиумҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ иштирок ва суҳанронӣ намудаанд.

Мавзӯи мазкур умумӣ буда, дар таҳқиқ ва татбиқи он тамоми шӯъбаҳои пажӯҳишгоҳ ширкат меварзанд. Бо мақсади татбиқи он ва иҷрои нақшаи корҳои илмӣ-методӣ ҷиҳати расонидани ёри амалию методӣ ба муассисаҳои фарҳангӣ ва ҳамзамон баргузори тадқиқоти сотсиологӣ, ходимони илмии ПИТФИ ба шаҳри Исфараи вилояти Суғд сафари хидматӣ анҷом доданд. Тавассути пурсишномаҳо бо роҳбарони Театри халқии шаҳри Исфара, ансамблҳои «Шашмақом», «Зумрад», «Дилшод», гурӯҳи «Бахт», мактабҳои расомӣ, мусиқӣ ва дигар муассисаҳои фарҳангӣ, суҳбат гузаронида шуд. Таҳлил нишон дод, ки

ансамбли «Шашмақом», ансамбли рақсии «Зумрад» ва Театри халқии шаҳри Исфара ниёз ба сару либос, таъмири биноҳо ва нарасидани асбобҳои мусиқӣ доранд. Дар мактабҳои расомӣ ва мусиқӣ биноҳо фарсуда шуда, таъмирталабанд. Илова бар ин, пешниҳодҳои, ки дар рафти вохӯриву суҳбатҳои таҳассусӣ оид ба фаъолияти самараноки хунармандони шаҳри Исфара ба миён омаданд, аз инҳо иборатанд: дастгирии моддиву маънавӣ аз ҷониби Ҳукумати маҳаллӣ барои рушди соҳаи хунармандӣ; андешидани чораҳои қатъӣ баҳри беҳтар намудани шароити кор ва зиндагии хунармандони соҳаи гуногун; кам кардани андози давлатӣ аз даромади маҳсулоти хунармандон; пешкаш намудани маҳсулоти хунармандон ба намоишҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ. Ин ва дигар масоили марбут ба фаъолияти муассисаҳои фарҳангии шаҳри Исфара дар мақолаи муҳаққиқ Х. Камолова [62]¹ мавриди омӯзиш ва таҳқиқ қарор гирифтааст.

Дар доираи мавзӯи зикршуда таҳқиқотҳои ҷудогона дар самти омӯзиши вазъи осорхонаҳои ҷамъиятӣ ва ҳамзамон муайяну мушаххас намудани фаъолияти онҳо дар ҳифзу нигоҳдории ёдгориҳои таърихиву фарҳангӣ, пурсишномаҳо барои назарсанҷӣ таҳия гардида, тавассути он дар осорхонаҳои мактабии 20 мактаби таҳсилоти миёнаи

¹ Ин ҷо ва минбаъд рақамҳои дохили қавс ба рақамҳои маводи дар рӯйхати осори ПИТФИ номнависшуда, ишора мекунанд.

умумии шаҳрҳои Душанбе, Ҳисор, Ваҳдат, Турсунзода, Шаҳринав таҳқиқот гузаронида шуд. Таҳқиқот муайян намуд, ки дар осорхонаи мактабҳои номбаршуда ягон намуди воситаҳои муосири техникӣ (компютер, принтер, сканер, проектор) вучуд надоранд ва ин осорхонаҳо ба шабакаи байналмилалӣ Интернет пайваст нашудаанд. Фишурдаи натиҷаи таҳқиқоти анҷом додашуда дар мақолаи мудири Шуъбаи фаъолияти фарҳангӣ-фароғати ПИТФИ Х. Муъминова [118] бозтоб шудааст. Ҳамзамон, муҳаққиқ Ф. Шарифзода масоили вазъи феҳристнигорӣ ва фонди осорхонаҳои ҷумҳурий ва таъмини онҳо бо технологияи нави иттилоотӣ-коммуникатсиониро мавриди омӯзиш қарор дод ва натиҷаи он дар мақолаи ӯ [168] арзёбӣ шудааст. Дар таҳқиқоти дигари анҷомдодаи Ф. Шарифзода чараҳои ташаккули асосҳои қонунгузорӣ ва нави Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки сиёсати давлатиро дар соҳаи осорхонаҳо муайян менамояд ва муҳимтарин асноди ҳуқуқии марбут ба фаъолияти осорхонаҳо мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор гирифтаанд. Илова бар ин, дар таҳқиқот масоили марбут ба татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ байналмилалӣ дар соҳаи кори осорхонаҳо ва ҳифзи арзишҳои фарҳангӣ арзёбӣ шуда, камбудиву норасоӣҳои ҷойдошта дар фаъолияти қонунгузорӣ ва соҳаи осорхонаҳо ошкор гардид ва ҷиҳати мукамалсозии санадҳои қонунгузорӣ дар ин самт таклифу пешниҳодҳо ироа шудааст [167]. Ходими пешбари

илмии шуъбаи мазкур Н. Табаров дар таҳқиқоти худ нақши муассисаҳои фарҳанги дар самти тарбияи маънавий-ахлоқии ҷавонон бо истифода аз технологияи инноватсионӣ ниҳоят муҳим арзёбӣ карда, саҳми онҳоро дар ташкили фароғат ва пурмазмуну шавқовар гузаштани вақти холии ҷавонон нишон додааст [155]. Муҳаққиқ Ҳ. Муҳаммаддинов мувофиқи нақшаи фардиаш дар мавзӯи «Заминаҳои миллии фарҳанги муосири тоҷик дар шароити ҷаҳонишавӣ» таҳқиқот бурда, китоби «Фарҳанги далерон»-ро ба чоп тайёр намуд, ки аз се қисм иборат мебошад: қисми аввал «Эмомалӣ Раҳмон ва бозгашт ба сарғаху сарчашмаҳои фарҳанги миллии дар замони Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ном дорад, ки дар он оид ба ҳидояти Сарвари давлат ба таърихи ҷаҳонишавӣ Муҳаққиқон суҳан меравад. Муаллиф чигунагии инъикоси онро дар сарчашмаҳои илмӣ ба риштаи тадқиқ қашдааст. Қисмҳои дуюм ва сеюми китоб «Намунаи модарнома дар назми муосири тоҷик» ва «Эссеҳои мусалсал» унвон доранд, ки дар онҳо оид ба намунаи шеърҳои адибони муосири тоҷик бахшида ба модар ва зиндагиномаву эҷодиёти ҷаҳонишавӣ шинохтаи таърихӣ-фарҳангии мамлакат суҳан меравад.

Аз ҷониби ходимони илмии Шуъбаи назария ва таърихи фарҳангшиносии ПИТФИ дар радифи таҳқиқи масоили назарии соҳа, таҳқиқотҳои сотсиологӣ низ баргузор шуданд. Аз ҷумла,

пурсишнома дар мавзӯи «Вақти холи ва ташкили фароғати ҷавонон» таҳия гардида, дар байни ҷавонони синни 18-25-сола паҳн карда шуд. Таҳқиқот собит сохт, ки аз ҳисоби пурсидашудагон ҳамагӣ 48% дар вақти холии худ маълумотҳои гуногунро аз шабакаи байналмилалии Интернет, 40% аз матбуоти даврӣ мутолиа мекунанд ва 12% пурсидашудагон дар вақти холии худ ба тамошои концерт мераванд.

Дар соли 2016 аз ҷониби ходимони илмии Шуъбаи муассисаҳои таълимӣ се китоби таълимӣ: «Дарси рубоб: китоби дарсӣ барои мактабҳои мусиқӣ ва коллеҷҳои санъат», «Созшиносӣ», «Базми Наврӯзӣ: маҷмӯаи сурудҳои хори а/капела аз эҷодиёти оҳангсозони тоҷик» ва барномаи таълимии «Таърихи мусиқии касбӣ-композитории тоҷик» таҳия ва chop шуданд. Ҳамзамон аз ҷониби ходимони илмии Шуъбаи мазкур барои тартиб додани «Луғати тафсирии мусиқӣ» дар маҷмӯъ 1435 истилоҳоти соҳавӣ, навишта шуд. Муҳаққиқ Ч. Обидпур рисолаи «Ритмикаи ашъори устод Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ»-ро бо чор забон: тоҷикӣ, форсӣ, русӣ ва англисӣ таҳия ва барои chop пешниҳод кард.

ТАҲҚИҚИ РАВАНДҲОИ ИННОВАТСИОНИИ ФАЪОЛИЯТИ КИТОБДОРӢ ДАР ТОҶИКИСТОН

1. Мавзӯ: «Равандҳои инноватсионии фаъолияти китобдорӣ-иттилоотӣ дар муҳити ҷаҳонишавии фарҳанг» (солҳои 2016 – 2020).

2. Рақами қайди давлатӣ: 0116ТҶ00604.

3. Натиҷаи асосии тадқиқи илмӣ. Бо мақсади омӯзиши равандҳои инноватсионии китобдорӣ, библиографӣ ва иттилоотӣ вазъи воқеии муассисаҳои китобдорӣ, марказҳои библиографӣ ва иттилоотии кишвар мавриди баррасӣ қарор гирифтанд. **Таҳқиқот нишон дод, ки** раванди инноватсионӣ дар бунёди китобхонаҳои электронии анъанавӣ ва маҷозии муассисаҳои китобдорӣ, библиографӣ ва иттилоотии кишвар заминаи воқеӣ гузошт. Ин падида имкон дод, ки хизматрасонии китобдориву иттилоотӣ беҳтару хубтар ба роҳ монда шавад ва талаботи иттилоотии истифодабарандагон дар вақту замони мувофиқ қонеъ гардад. **Таҳқиқ шуд, ки** китобхонаҳои электронӣ имконоти дастёбии хонандагони муқимӣ ва маҷозиро ба адабиёти ниёзи хониш, таъмин намуда, дар раванди ҷаҳонишавии хониши адабиёти электронӣ саҳм мегиранд. **Муайян шуд, ки** бо таъсири омилҳои гуногун тамоюли дуршавии хонандагон аз китобхонӣ вучуд дорад. Натиҷаи таҳқиқотҳои доиршуда **собит сохт, ки** то имрӯз на ҳамаи муассисаҳои китобдорӣ, библиографӣ ва иттилоотии кишвар технологияи нави иттилоотӣ-коммуникатсиониро мувофиқи мақсад истифода мебаранд, бахусус дар шароити деҳот на ҳамаи китобхонаҳо бо биноҳои алоҳидаи замонавӣ ва технологияи нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ таъмин шудаанд, бештари китобхонаҳои мамлакат ба мутахассисони

баладихтисоси соҳаи китобдорӣ саҳт эҳтиёҷ доранд. Фишурдаи натиҷаи таҳқиқотҳои анҷомёфта дар шакли мақолаву гузоришҳои илмӣ дар нашрияти илмии Пажӯҳишгоҳ - “Осор” ва маҷаллаи муассиса «Паёмномаи фарҳанг» интишор ёфтанд. Илова бар ин, маводи гирдомада барои таҳияи санадҳои меъёриву ҳуқуқӣ доир ба соҳаи китобдорӣ ва бунёди захираи электронӣ оид ба китобдорӣ ва иттилоотшиносӣ мусоидат намуда, тавассути сомонии муассиса (pitfi.tj) дастраси хонандагони маҷозӣ мегардад.

4. Ҷоринамоии натиҷаҳои КИТ. Дастовардҳои илмиву таҳқиқотии ходимони муассиса дар маҷмӯаҳои илмӣ, рисолаву китобномаҳо ва мақолаҳои ҷудогона инъикос ёфтаанд, ки барои омӯзиши марҳилаҳои ташаккули раванди инноватсионӣ дар фаъолияти китобхонаҳо ва марказҳои библиографӣ ба олимону мутахассисони соҳа, кормандони муассисаҳои китобдорӣ ва иттилоотӣ, донишҷӯёни факултаву шӯъбаҳои китобдорӣ ва иттилоотшиносии макотиби олий ва миёнаи махсуси кишвар муфид мебошанд. Ҳамзамон, натиҷаи корҳои анҷомёфтаре мутахассисони соҳаҳои дигар, аз қабилӣ, муаррихон, ҷомеашиносон, кормандони муассисаҳои таъбу нашр, садову симо, марказҳои библиографӣ ва иттилоотӣ мавриди истифода қарор медиҳанд.

5. Ҳамоҳангӣ бо марказҳои илмии кишвар. ПИТФИ бо Институти таърих, бостоншиносӣ ва

мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ДФСТ ба номи М. Турсунзода, Донишгоҳи славянии Русия-Тоҷикистон, Китобхонаи миллии Тоҷикистон, баҳри татбиқи мавзӯ дар самти ташкил ва баргузор намудани конференсияҳо, семинару ҳамоишҳои илмӣ, таҷрибаомӯзии донишҷӯён, таҳияву интишори маҷмӯаҳои илмӣ, барномаву дарсномаҳои таълимӣ, тайёр намудани мутахассисони ҷавон ва такмили ихтисоси кормандони соҳа ҳамкорӣ менамояд.

6. Теъдоди корҳои илмӣ интишоршуда. Марбут ба масоили таҳқиқшуда 6 мақола ва 3 китобнома нашр гардид.

7. Иштирок дар конференсияҳо. Олимони муассиса дар робита бо ин мавзӯи илмӣ дар 13 конференсия, семинар, ҳамоиш, мизи мудаввар ва форуму симпозиумҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ иштироку суҳанронӣ намуданд.

Омӯзиш ва таҳқиқи вазъи фаъолияти китобдорӣ дар даврони истиқлол нишон дод, ки дар радифи дигар соҳаҳои ҳаёти ҷомеа ба рушду нумӯи ин соҳа низ тавачҷуҳ зоҳир карда шудааст. Дар ин самт аз ҷониби Ҳукумати ҷумҳурӣ тадбирҳои мушаххас андешида шуданд. Қабули қарору қонунҳо ва барномаҳои давлатӣ марбут ба соҳаи китобдорӣ, таъсиси мағозаҳои китобфурушӣ дар маркази шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ, баргузории фестивалу озмунҳо доир ба соҳаи китобдорӣ ва намоишгоҳҳои байналмилалӣ китоб, таҷлили ҳамасолаи Рӯзи

китоб, сохтмони биноҳои нави китобхонаҳо дар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ, аз ҷумлаи чунин тадбирҳо мебошанд.

Ин иқдомҳои наҷиб барои ба марҳилаи нави рушд ворид шудани китобхонаҳои мамлакат шароитҳои мусоид фароҳам оварда, дар амалигардонии сиёсати фарҳангии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамаҷониба мусоидат намуданд.

Бо мақсади омӯзиши фаъолияти китобхонаҳои мамлакат ва муайян сохтани вазъи воқеии таъминот ва истифодаи технологияи муосир дар фаъолияти қорӣ онҳо, тибқи нишондоди мавзӯи “Равандҳои инноватсионии фаъолияти китобдорӣ-иттилоотӣ дар муҳити ҷаҳонишавии фарҳанг (2016-2020)” ходимони илмии Шуъбаи китобшиносӣ, китобхонашиносӣ ва библиографияшиносии ПИТФИ ба ноҳияи Исфараи вилояти Суғд сафари қорӣ анҷом дода, таҳқиқоти сотсиологӣ баргузор намуданд. Мақсад аз баргузор намудани таҳқиқоти сотсиологӣ ва паҳн намудани пурсишномаҳо дар байни китобдорон ва хонандагон - муайян намудани маълумоти дақиқ оид ба сабабҳои ташрифи хонанда ба китобхона ва истифодаи технологияи муосир дар фаъолияти китобхонаҳо буд. Баҳри ҷамъоварии мавод 2 пурсишнома, яке барои китобдорон таҳти унвони “Сатҳи таъминоти китобхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо технологияи иттилоотӣ – коммуникатсионии муосир ва

истифодаи он дар фаъолияти китобдорӣ” ва дигаре бо унвони “Китобхонаи имрӯза аз нигоҳи хонанда” барои истифодабарандагони китобхонаҳо таҳия шуда буд. Таҳқиқот сохт, ки дар ноҳияи Исфара як китобхонаи марказӣ ва 21 шуъба (филиал)-и он фаъолият мекунад. Фонди китобхонаҳо аз нигоҳи мазмун хело куҳна буда, зиёда аз 70 дарсади онро китобҳои русии замони шӯравӣ ташкил медиҳанд. Камбудии дигар ин таъмирталаб будани биноҳои китобхонаҳо мебошад. Аз 22 китобхонаи амалкунанда 18-тоаш муҳтоҷи таъмиранд. Дар тамоми китобхонаҳои ноҳия 27 нафар корманд кор мекунад, ки аз ҳамин ҳисоб 7 нафар бо маълумоти оӣ, 10 нафар бо маълумоти миёнаи махсус, 7 нафар дар шуъбаҳои ғоибонаи мактабҳои оӣ ва миёнаи махсус таҳсил менамоянд ва 3 нафар дорои маълумоти миёнаи умумӣ мебошанд. Дар шароити ҷаҳонишавии фазои иттилоотӣ талабот ба истифодаи воситаҳои нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ афзуда, таъмини он дар китобхонаҳо муносибати устуворро тақозо мекунад. Дар ин радиф муайян сохтани талаботи хонанда ба истифодаи технологияи муосир – ҳадафи дигари таҳқиқоти баргузоршуда махсуб ёфт. Чунончи, таҳқиқ нишон дод, хонандаи имрӯза бештар эҳтиёҷ ба истифодаи манобеи электронӣ, сомонаҳои интернетӣ ва китобхонаи электронӣ дорад ва мехоҳад, ки ҳарчи бештар аз ин воситаҳо барои қонъ намудани эҳтиёҷи худ истифода намояд. Аммо, мутаассифона, на ҳамаи китобхонаҳои ноҳияи

Исфара ба технологияи нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ таъмин гаштаанд. Масалан, фақат дар китобхонаи марказӣ ҳамагӣ 4 адад компютер, 1 адад принтер ва 1 сканер мавҷуд аст ҳоло. Он ҳам бошад бо шабакаи Интернет пайваст нест.

Назарсанҷӣ нишон дод, ки аз китобхонаҳои ноҳияи Исфара 40% мактаббачагон, 20% омӯзгорон, 25% нафақахурон, 15% шахсони касбу кори гуногун истифода меkunанд. Бештар ҷавонон ва мактаббачагон ба хониши адабиётҳои бадеӣ майлу рағбат доранд ва сабаби асосиаш – иҷрои супоришу дастурҳое, ки аз ҷониби устодон ҷиҳати хониши адабиёти иловагии марбут ба фанҳои таълимӣ додашуда, мебошад. Ҳамзамон, таҳқиқот маълум намуд, ки яке аз самтҳои асосии фаъолияти китобхонаҳо дар ноҳияи Исфара хизматрасонӣ ба хонандагон тавассути додани китобҳо ба хона мебошад.

Натиҷагирӣ аз таҳқиқоти баргузоршуда ва ҳулосаву тавсияҳои мушаххас перомуни бештар намудани вазъи хизматрасонии китобдорӣ дар ноҳияи Исфара дар мақолаи мудири Шуъбаи китобшиносӣ, китобхонашиносӣ ва библиографияшиносии ПИТФИ З. Муҳиддинов “Технологияи муосир ва истифодаи он дар фаъолияти китобхонаҳо (дар мисоли китобхонаҳои ноҳияи Исфара)” [117], мавриди арзёбӣ қарор гирифтааст. Ба андешаи муаллиф, набудани технологияи муосир дар фаъолияти қорӣ

китобхонаҳо, аз як ҷониб, мушкилии зиёдеро ба миён оварда бошад, аз ҷониби дигар, китобхое, ки аз тарафи хонандагон дархост карда мешаванд дар фонди китобхонаҳо маҳфуз нестанд. Мушкилотҳои дигар, сари вақт дастрас нагардидани китобҳои тозанаشر ба китобхонаҳои музофотӣ ва сул фаъолият намудани абонементи байни китобхонаҳо дар низоми хизматрасонии ғайримуқимӣ ба хонандагон мебошад. Дар охир, муаллиф барои мувофику мутобиқ намудани самтҳои асосии фаъолияти китобхонаҳо ба шароити ҷаҳонишавии фазои иттилоотӣ истифодаи дастгоҳи Wi-Fi, Modem (интернети беноқил), ки дар ҳама ҷо дастрас мебошад, барои китобхонаҳои ҷумҳурӣ зарур шуморидааст.

Тибқи нақшаи кории ПИТФИ аз санаи 15-ум то 25-уми сентябри соли 2016 ходимони илмии Шуъбаи китобшиносӣ, китобхонашиносӣ ва библиографияшиносӣ бо мақсади омӯзиши вазъи фаъолияти китобхонаҳои ноҳияи Рашт, ҳамзамон расонидани ёрии амалию методӣ ба китобдорон ҷиҳати ҷобачогузории адабиёт дар фондҳо ва омода намудани феҳристҳои суннативу электронӣ ба ноҳияи Рашт сафари хидматӣ анҷом доданд. Тибқи маълумоти оморӣ дар ноҳияи Рашт 38 китобхона ба мардум хизмат мерасонад ва дар онҳо 85 нафар фаъолият мекунанд, ки аз ин ҳисоб 5 нафар бо маълумоти олий, 4 нафар бо маълумоти олии ноপুরра, 26 нафар бо маълумоти миёнаи махсус ва

боқимонда 50 нафар бо маълумоти миёнаи умумӣ мебошанд.

Таҳқиқ нишон дод дар фонди Китобхонаи марказии ноҳияи Рашт китобҳо бо тартиби алифбо, аз рӯи номи китоб ҷобачо гузошта шудаанд. Ин низоми гурӯҳбандӣ барои пажӯҳиш ва пайдо намудани адабиёт аз китобдор ва хонанда вақти зиёдро тақозо менамуд. Ҳамзамон маълум гардид, ки дар Китобхонаи марказӣ ва дигар китобхона-филиалҳо ягон намуди феҳрист амал намекунад ва хонандагон барои ҷустуҷӯи адабиёт вақти зиёд сарф мекардаанд ва чунин вазъият дар тамоми 38 китобхона-филиалҳои минтақа ҳукмфармост. Бо дарназардошти вазъи вучуддошта, ходимони илмии ПИТФИ зарур донистанд, ки қабл аз ҳама, барои ошно намудани кормандони китобхонаҳои ноҳия ба нозуқиҳои ташкили фонди китобхона ва такмили он, бақайдгириву коркарди адабиёт, барасмиятдарории китобҳои тозанаشري ба фонд воридшуда, феҳристнигорӣ ва дигар масоили марбут ба фаъолияти китобдорӣ, семинари омӯзишӣ баргузор намоянд. Семинар рӯзҳои 16-18-уми сентябр бо иштироки 38 нафар мудирони китобхонаҳои шаҳраку ноҳия дар Китобхонаи марказии шаҳраки Фарм баргузор гардид. Дар рафти семинар таваччуҳи иштироқдорон бештар ба ҳаллу фасли масоили муҳими китобдорӣ, аз қабил ташкили фонди китобхона ва қисмҳои асосии он, манбаъҳои асосии такмили фонди китобхона, тарзҳои гуногуни

чобачогузории адабиёт дар фонд, аҳамияти чудокунандаҳо дар рафҳои китоб, фонди кушод, чобачогузори ва тарзҳои истифодабарии он, тарзи нигоҳдори ва муҳофизати фонди китобхона, вижагиҳои коркарди адабиёт, гурӯҳбандии адабиёт дар фонд аз рӯи аломатҳои гуногун, гузоштани муҳри китобхона ва рақами инвентарӣ, гузоштани рақами таснифотии китоб аз рӯи ҷадвали ТКБ (ББК) «Таснифоти китобдорӣ - библиографӣ», тарзи таҳияи барга, тасвири китоб ва омода намудани феҳристҳои алифбой, мураттабӣ ва электронӣ, ҷалб карда шуд. Ҳамзамон оид ба нақшу мақом ва вазифаву аҳамияти дастгоҳи маълумотдиҳӣ-библиографии китобхона ва қисмҳои асосии он: захираи нашрҳои маълумотӣ-библиографӣ, системаи феҳристу картотекаҳо ва захираи маълумотномаҳои иҷрошуда дар пажӯҳишу дастрас намудани адабиёти дархостшаванда ва омӯзишу тарғиби фонди китобхона, мубодилаи афкор сурат гирифт. Бахусус дар семинар андешаҳои ҷолиб перомунӣ ташкили китобхонаҳои электронии анъанавӣ, таҳияи феҳристҳои электронии алифбой ва мураттабӣ барои хонандагон, тарзу усулҳои истифодаи сомонаҳои интернетӣ барои дарёфти адабиёти электронӣ ва истифодаи он дар раванди хизматрасонӣ, ҷорӣ намудани технологияи нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ дар таҷрибаи китобхонаҳои деҳот, баён ёфтанд. Дар давоми рӯзҳои сафари хидматӣ 2000 номгӯи китобҳои фонди Китобхонаи марказии ноҳия мутобиқи талаботи

ҷадвали ТКБ (ББК) «Таснифоти китобдорӣ - библиографӣ» тасниф ва дар асоси он феҳристи алифбоии анъанавӣ ва феҳристи алифбоии электронӣ тартиб дода шуд. Сипас аз ҷониби ходимони илмии ПИТФИ ба кормандони китобхонаҳои ноҳия оид ба идома додани корҳои иҷрошуда дар самти коркарди адабиёт тибқи ҷадвали ТКБ, таҳияи феҳристҳои анъанавию электронии хизматрасон барои хонандагон, пайваста тақмил додани фонди китобхонаҳо бо адабиёти тозанаشر, гуруҳбандиву ҷобачогузорӣ ва дигар амалиётҳои марбут ба ҳифзу нигоҳдорӣ ва тарғибу ташвиқи фонди китобхонаҳо, маслиҳатҳо дода шуд. Барои беҳтар намудани фаъолияти китобхонаҳои ноҳияи Рашт, ба ақидаи муҳаққиқон Г. Раҳмонова ва Н. Ҳикматов, қабл аз ҳама, чунин корҳоро ба анҷом расонидан ба мақсад мувофиқ аст:

- сатҳи дониши касбии китобдорони ноҳияро тавассути ташкил намудани курсҳои кӯтоҳмуддати тақмили ихтисос ва дар назди филиали Донишгоҳи давлатии педагогии шаҳраки Фарм ташкил кардани шӯъбаи китобдорӣ, тақмил дод;

- тамоми фонди китобхонаҳои ноҳияро тибқи ҷадвали ТКБ (ББК) рақамгузорӣ карда, ба соҳаҳои дониш чудо намуд;

- тибқи талабот барои омӯзиш, истифода ва муаррифии фонди китобхонаҳо навъҳои гуногуни феҳристи каталогҳои тартиб дода шаванд;

- чихати бунёд ва такмили фонди нашрҳои маълумотдиҳӣ-библиографӣ тадбирҳои мушаххас андешид ва ҳарчи бештар бо ворид сохтани донишномаҳову луғатҳо, маълумотномаҳову тақвимҳо мазмуну мундариҷаи фондро мукамал намуд;

- аз имконияти воситаҳои нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ васеъ истифода карда, чихати ташкили китобхонаҳои электронии анъанавӣ ва маҷозӣ тадбирҳо андешид [151].

Ходимони илмии Шуъбаи китобшиносӣ, китобхонашиносӣ ва библиографияшиносӣ дар соли 2016 дар радифи баргузории таҳқиқотҳои сотсиологӣ ба омӯзиши масоили фаъолияти китобдорӣ дар замони истиқлолият, китобноманигории матбуоти миллӣ, фаъолияти библиографии Хонаи китоби Тоҷикистон, таърихи библиографияи тоҷик, тазкира ҳамчун манбаи иттилооти библиографӣ, созмондиҳиву баргузории озмуну фестивалҳои китобдорӣ, рушди китобхонаҳои анъанавӣ ва электронӣ дар Тоҷикистони муосир, тавачҷуҳ бештар зоҳир карданд. Мақолаҳои ходимони Шуъба дар нашрияҳои илмии мамолики хорич, аз ҷумла Паёмномаи Академияи давлатии фарҳанг ва санъати Қазон, Паёмномаи Академияи давлатии фарҳанг ва санъати Челябинск, маҷаллаи «Библиография» ба табъ расиданд. Ҳамзамон, аз ҷониби ходимони илмии Шуъба се дастури библиографӣ таҳияву интишор ёфт. Бори нахуст осори назмиву насрии

адибони тоҷик бахшида ба корномаҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти унвони «Эмомалӣ Раҳмон дар адабиёти бадеӣ» [22] ба таърифи расид. Ба ифтихори 100-солагии асосгузори хореографияи тоҷик Ғаффор Валаматзода низ китобномаи шарҳиҳои тартиб дода шуд [1]. Оид ба масоили дастовардҳои фаъолияти китобдорӣ дар даври истиқлол, «таҳқиқи назарияву услуб, созишҳои идораи фаъолияти китобхонаҳо, истифодаи васоити нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ дар қисми китобхонаҳо, хизматрасонии китобдорӣ ба аҳоли ва дигар масоили марбут ба фаъолияти китобдорӣ, маводи зиёди ҷопиву электронӣ интишор ёфтаанд, - ишора шудааст дар пешгуфтори дастури библиографии «Китобхонаҳои Тоҷикистон дар даври истиқлол». Ҷамъовариву ба танзимдорӣ ва муаррифию тарғиби маводи интишорёфта – ҳадафи асосии феҳристи мазкур маҳсуб меёбад. Феҳрист аз пешгуфтор, 7 қисм, 12 зерқисм, қўмакфеҳристҳои алифбоии асарҳо ва ашхос иборат буда, 1382 номгуи адабиёти ҷопиву электронии ба забонҳои тоҷикӣ ва русӣ дар солҳои 1991 – 2016 интишорёфтаҳо фаро гирифтааст» [2, с. 4].

Таҳлили маводи ҷопшуда ва омӯзиши фаъолияти китобхонаҳои мамлакат дар даври истиқлол нишон медиҳанд, ки дар раёфи дастовардҳои назаррас то кунун дар фаъолияти китобхонаҳои мамлакат камбудиву норасоӣҳо ҷой доранд, аз ҷумла:

– ҳаҷм ва мазмуну мундариҷаи фонди китобхонаҳои ҷумҳурӣ ба шумораи хонандагон ва талаботи хониши онҳо мувофиқат намекунад. Илова бар ин, баҳусус дар шароити деҳоти ҷумҳурӣ қисми зиёди аҳоли бо сабаби дур будани маҳалҳои аҳолинишин аз хизматрасонии китобхонаҳо истифода намебаранд.

– сиёсати нашри китоб ва таъмини китобхонаҳои оммавии ҷумҳурӣ бо нусхаҳои ҳатмӣ тибқи муқаррароти қонунгузори роҳандозӣ нашудааст. Бинобар сабаби аз ҷониби муассисаҳои интишороти ҷумҳурӣ риоя нагардидани талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи нусхаҳои ҳатмӣ» ва тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Номгӯи гирандагони нусхаҳои ҳатмии ройгони ҳуҷҷатҳо» аз 31 августи соли 2012, №453, нафиристондани нусхаҳои ҳатмӣ ба китобхонаҳои оммавӣ барои сари вақт бақайдгирӣ ва мавриди истифода қарор додани маводи тозанаشر монеаҳо эҷод мекунад.

– ҳифзи фондҳои китобхонаҳо ба таври зарурӣ ба талаботи меъёрии нигоҳдории маҳзани китоб мувофиқат намекунад. Имрӯз фонди баъзе китобхонаҳо ба тадбирҳои ғаврии азнавбарқароркунӣ саҳт ниёз дошта, низоми ҳифзу хабардиҳӣ, шамолдиҳиву сӯхторхомӯшкунии онҳо амнияти фондҳоро ба дараҷаи кофӣ кафолат дода наметавонанд.

– заминаи моддиву техникии китобхонаҳо ба таҳкими чиддӣ ниёз доранд. Таҷҳизот, ашё ва воситаҳои техникии бештари китобхонаҳо фарсуда шуда, ба талаботи замони муосир ҷавобгӯ нестанд.

– на ҳамаи китобхонаҳои мамлакат, бахусус дар ноҳия ва деҳоти кишвар бо технологияи нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ таҷҳизонида шудаанд. Вучуд надоштани чунин технология, аз қабилӣ компютерҳо, дастгоҳи нусхабардорӣ, почтаи электронӣ дар китобхонаҳо, имконияти ба таври мукамал қонё намудани эҳтиёҷоти рӯзафзуни хонандагонро маҳдуд менамояд. Илова бар ин, бунёд ва такмили фонди электронии китобхонаҳо дар ҷумҳурӣ ҷавобгӯи талабот нест. То кунун китобхонаи намунавии электронии миллий дар Тоҷикистон ташаккул наёфтааст.

– дар фаъолияти китобхонаҳо дастбӣ ба фондҳои китобхона тавассути истифодаи низоми феҳристу картотекаҳо дуруст ба роҳ монда нашудааст. Дар баъзе китобхонаҳо, бахусус дар китобхонаҳои деҳот умуман ягон намуди феҳрист тартиб дода нашудааст ва бошад ҳам мавриди истифода қарор намегирад. Илова бар ин, дигар қисмҳои дастгоҳи маълумотӣ-библиографии китобхонаҳо – захираи нашрҳои маълумотӣ-библиографӣ (донишномаҳо, маълумотномаҳо, луғатҳо, тақвимҳо ва навҳои гуногуни дастурҳои библиографӣ), захираи маълумотномаҳои иҷрошуда, беҳбудиро тақозо доранд.

– оид ба масоили дорой ва ноқисии фонди китобхонаҳо, вижагии майлу рағбати китобхонии гурӯҳҳои мухталифи хонандагон дар қаламрави ҷумҳури таҳқиқотҳои сотсиологӣ доир нагардидаанд. То кунун мувофиқати мазмуну мундариҷаи фонди китобҳо ба ниёзҳои хониши хонандагон муайян карда нашудааст.

– бештари китобхонаҳои мамлакат ба мутахассисони баландихтисоси соҳа саҳт эҳтиёҷ доранд. Имрӯз тарбияи чунин мутахассисон дар муассисаҳои олии миёнаи махсуси китобдорӣ ба таври бояду шояд ба роҳ монда нашудааст. Дар барномаву дарсномаҳои тахассусии муассисаҳои таълимии китобдорӣ оид ба масъалаҳои истифодаи технологияи нави иттилоотӣ-коммуникатсионӣ дар фаъолияти китобхонаҳо, татбиқи низоми худкори раванди китобдорӣ-иттилоотӣ, бунёди китобхонаҳои электронӣ, ташкили дастгоҳи маълумотӣ-библиографии электронӣ, маркетинг ва менеҷменти фаъолияти китобдорӣ, кам тавачҷуҳ зоҳир карда шудааст.

Камбудиву норасоҳои ишорашуда тақозо менамоянд, ки имрӯз ҳарчи бештар мақсаду вазифа, мазмуну мундариҷа ва сатҳу сифати фаъолияти китобдорӣ дар мамлакат бештар карда шавад. Китобхонаҳо ба марказии воқеии баргузори чорабиниҳои муҳими фарҳангиву маърифатӣ табдил ёбанд. Дар китобхонаҳо бештар чорабиниҳои баргузор гарданд, ки ба масъалаҳои ҷалби ҷавонон ба

китобхониву донишандӯзӣ, тақвияти ҳифзи озодихои онҳо аз ҳама гуна равияҳои хурофотӣ ва бегонаву ифротӣ, тавсеаи худогоҳиву худшиносӣ, тарғиби мафкураи миллӣ ва ғояҳои ватандӯстӣ, ҳифз ва тарғиби анъанаҳои фарҳангӣ, мусоидат намоянд.

Барои ноил шудан ба чунин ҳадафҳо, қабл аз ҳама, зарур аст, ки ба ҳалли чунин масоил, таваҷҷуҳ зоҳир карда шавад:

– бунёди китобхонаҳои нав бо дарназардошти маҳалҳои аҳолинишин ва дастрасии аҳоли ба онҳо;

– риояи ҳатмии талаботи қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи нусхаҳои ҳатмӣ»;

– таъмини китобхонаҳо бо биноҳои мувофиқ ва ҷавобгӯи талаботи меъёрҳои ҳифзу нигоҳдории фонд;

– таҳкими заминаи моддиву техникаи китобхонаҳо ва таҷҳизонидани онҳо бо технологияи муосири иттилоотӣ-коммуникатсионӣ;

– мукамал намудани захираи нашрҳои маълумотӣ-библиографии китобхонаҳо ва тақмили истифодаи низоми феҳристу картотекаҳо дар раванди хизматрасонӣ;

– баргузории таҳқиқотҳои сотсиологӣ ҷиҳати омӯзиши фонди китобхонаҳои мамлакат, вижагиҳои майлу рағбати китобхонӣ ва сатҳу сифати хониш дар байни гурӯҳҳои гуногуни хонандагон;

– зиёд намудани теъдоди донишҷӯён дар макотиби миёнаи махсус ва олии китобдорӣ ва

ифтитоҳи бахшу шуъбаҳои нави китобдорӣ дар сохтори донишгоҳхову донишкадаҳои олии кишвар;

– таҳия ва татбиқи барномаи давлатии нашри китоб барои китобхонаҳои оммавӣ ва ҳамзамон дар радифи нашри китобҳои чопӣ ба роҳ мондани нашри китобҳои электронӣ дар муассисаҳои интишороти мамлакат;

– ташкили курсҳои тақмили ихтисоси китобдорон дар назди донишкадаву донишгоҳҳои олии кишвар;

– тақвият додани фаъолияти Маркази илмӣ-методии китобхонаҳои мамлакат ва таъмин намудани китобхонаҳо бо дастурҳои методиву библиографӣ.

ОМУЌИШ ВА ТАҲҚИҚИ МЕРОСИ ФАРҲАНГИ ҒАЙРИМОДДӢ ДАР ТОҶИКИСТОН

1. Мавзӯ: «Вазъи имрӯзаи фарҳанги ғайримоддӣ дар кишвар: мушкилот ва дурнамо» (2016 – 2020).

2. Рақами қайди давлатӣ: 0116ТJ00605.

3. Натиҷаи асосии тадқиқи илмӣ. Дар давоми соли 2016 мероси фарҳанги ғайримоддӣ: анъанаи шифохӣ, касбу ҳунарҳо, санъати иҷроӣ, расму ойинҳо, таҷрибаҳои пешқадами мардум, хӯрокҳои миллӣ, либосҳои анъанавӣ, донишҳои халқӣ дар бораи табиат ва кайҳон мавриди омӯзиш ва тадқиқот қарор гирифта, натиҷаҳои назарраси мутобиқ ба нақша ба даст омаданд. Бо истифода аз методҳои

мушоҳида, мусохиба, пур кардани саволномаҳо, аксбардорӣ, сабти аудио ва видео маводи муҳими илмӣ гирдоварӣ шуданд.

Таҳқиқот **нишон дод**, ки ҳанӯз ҳам дар байни мардум унсурҳои зиёди фарҳанги ғайримоддӣ маъмул мебошанд, ки то ба имрӯз касе роҷеъ ба омӯзиши онҳо машғул нашудааст. **Муайян шуд**, ки бо таъсири омилҳои гуногун унсурҳои фарҳанги ғайримоддӣ фаъолу ғайрифаъол ва ё қисман фаъол мешаванд, тавсеа меёбанд, доираи истифода ва истеъмоли худро васеъ мегардонанд. Мушоҳидаҳои сафарҳои хидмати **ошкор сохт**, ки баъзе аз намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ халқи тоҷик дар ҳолати аз байнравӣ қарор доранд, қисмате дигар фаъол буда, бархе дигар нимфаъол ҳастанд. Чунончи, хунаҳои *сангиосиётарошӣ*, *чармгарӣ*, *чодардӯзӣ*, *шерозбофӣ*, *рӯймолдӯзӣ*, *йирмадӯзӣ*, *ҷиякдӯзӣ* ба таври нимфаъол боқӣ мондаанд ва хатари аз байн рафтани онҳо низ вучуд дорад.

Инчунин **таҳқиқ шуд**, ки рақсҳои анъанавии халқӣ, сурудҳо ва мусиқии мардумӣ дар иҷрои калонсолон ба назар мерасанд, лекин ҷавонон ба мусиқӣ ва рақси эстрадӣ бештар майл доранд. Бинобар ин хатари интиқол наёфтани ин навъи санъат ба наслҳои оянда таҳдид мекунад.

Дар **натичаи пажӯҳишҳо** 229 унсури нави мероси фарҳанги ғайримоддӣ ба қайд гирифта шуданд ва ба нашри нави “Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ” ворид гардиданд, ки акнун

шумораи унсурҳои Феҳристи миллии фарҳанги ғайримоддӣи халқи тоҷик ба 515 адад мерасад. Феҳристи мазкур соли 2016 бо такмили иловаҳо аз ҷоп баромад.

4. Ҷоринамоии натиҷаҳои КИТ. Натиҷаи корҳои илмӣ анҷомёфта ва ҷопшуда, ки фарогири масоили муҳимми фарҳанги миллии мебошанд, барои эҳё, рушд ва таълими унсурҳои мероси фарҳанги ғайримоддӣ дар сатҳи ҷумҳурӣ ва берун аз он мусоидат мекунанд. Дастовардҳои илмӣ мавзӯи ҳисоботӣ дар тартибу танзим кардани фаъолиятҳои санъаткорону ҳунармандони халқӣ, созмон додани тадбири ҷорабиниҳои фарҳангӣ аз ҷониби муассисаҳои фарҳангии кишвар, баргузор намудани ҷашнҳои давлатӣ ва ғайра замина ва манбаҳои муҳим ба шумор мераванд. Инчунин натоиҷи дар шақли ҷопӣ омодашуда дар тадрису таълими донишҷӯёу аспирантони соҳаҳои фолклоршиносӣ, мардумшиносӣ, фарҳангшиносӣ, мусиқшиносии Донишқадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи Мирзо Турсунзода, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, коллеҷҳои фарҳанг ва санъати ҷумҳурӣ барои истифода тавсия дода мешавад.

5. Ҷамоҳангӣ бо марказҳои илмӣи кишвар ва хориҷ. Ходимони илмӣи ПИТФИ дар ҳамкорӣ бо Энциклопедияи миллии тоҷик дар таҳия ва интишори ҷилди якуми “Донишномаи фарҳанги мардуми тоҷик” саҳми муносиб гузошта, беш аз 150 мақолаи илмиро доир ба анъанаҳои шифоӣ,

санъати ичрокунандагӣ, касбу хунар, урфу одат ва ҷашну маросимҳо ба таъб расониданд. Ҳамзамон бо Комиссияи миллии кор бо ЮНЕСКО ҷиҳати таҳияи номинатсияи “Чавгонбозӣ” ва бо Маркази мероси фарҳанги ғайримоддии Осие (ICHCAP), ки марказаш дар ш. Сеули Корея мебошад, дар масъалаи таълиф ва ҷопи китоби “Мероси фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик” ба забонҳои тоҷикию англисӣ ҳамкорӣ доранд.

6. Теъдоди корҳои илмӣ интишоршуда. Дар соли 2016 вобаста ба мавзӯи лоиҳа 1 феҳрист, 2 маҷмӯаи мақолаҳо, 34 мақолаи илмӣ, аз ҷумла, 4 мақола дар хориҷа (2-то дар Русия, Эрон, Корея) ба нашр расиданд.

7. Иштирок дар конференсияҳо. Оид ба мавзӯи илмӣ ходимони муассиса дар 6 конференсия, аз ҷумла, 2-то дар хориҷа (Корея, Эрон) иштирок ва суҳанронӣ намудаанд.

Қабули санадҳои меъериву ҳуқуқӣ, мавзӯҳо ва лоиҳаҳои илмӣ марбут ба омӯзишу ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ барои татбиқи нишондодҳои Конвенсияи ЮНЕСКО оид ба «Ҳифзи мероси фарҳангии ғайримоддӣ», ки Ҷумҳурии Тоҷикистон 17 августи соли 2010 ба он шомил гашта буд, шароити мусоид фароҳам оварданд. Илова бар ин, дастгирӣ ёфтани маблағгузориҳои лоиҳаи илмӣ Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот «Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддии захираҳои иттилоотии ҳуҷҷатишудаи халқи тоҷик барои солҳои

2014-2016» ва мавзӯи нави илмии он «Таҳқиқ ва ҳуҷҷатикунонии унсурҳои фарҳанги ғайримоддӣ дар кишвар барои солҳои 2016–2020» аз ҷониби Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ташкилу баргузори экспедитсияҳои илмиву сафарҳои хидмати ҷиҳати ҷамъовари мавод, коркард ва таҳқиқи масоили мубрами ҳифзу нигоҳдории мероси фарҳанги ғайримоддӣ мусоидат намуд. Татбиқи лоиҳаи «Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ захираҳои иттилоотии ҳуҷҷатишудаи халқи тоҷик барои солҳои 2014-2016» имкон дод, ки заминаи моддиву техникии Пажӯҳишгоҳ таҳким ёбад ва бо технологияи нав мучахҳаз гардонида шавад. Бо истифода аз нерӯи илмии ходимони Пажӯҳишгоҳ ва коршиносони соҳа ҷамъоварӣ, коркард ва бунёди захираи иттилоотии мероси фарҳанги ғайримоддӣ ва ҷаҳонинамоии он тавассути шабакаи байналмилалии Интернет яке аз вазифаҳои асосии лоиҳа маҳсуб меёфт. Инчунин, тибқи талаботи лоиҳа дар радиои ҷамъовари маълумотҳои фактографию библиографӣ оид ба эҷодиёти халқ, таҳияи ду номинатсия оид ба мероси фарҳанги ғайримоддӣ («Оши палав» ва «Чавгонбозӣ»), сабту банаворгирӣ ва аксбардории лаҳзаҳои қолиб аз ҷараёни ҳунармандӣ, иҷрои барномаҳои санъаткорон, манзараҳои табиӣ, намунаҳои маҳсулоти ҳунармандӣ, таҳияи феҳристи ҳунармандон ва иҷроқунандагони намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ ва вориднамоии онҳо ба бойгонии иттилоотии электронӣ, пешбинӣ шуда буд.

Аз ин рӯ, маводи фактографӣ ва библиографии ҷамъоваришуда, ки ба бойгонии муассиса тибқи иҷрои лоиҳаи мазкур ворид шудааст, мавриди истифодаи на танҳо кормандони соҳаҳои фарҳангу ҳунар, ходимони илм, мутахассисон, унвонҷӯён ва омӯзгорону донишҷӯён ватанӣ, балки мутахассисони кишварҳои хориҷии дуру наздик низ қарор мегирад. Аљзон тибқи талаботи лоиҳаи «Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ захираҳои иттилоотии ҳуҷҷатишудаи халқи тоҷик барои солҳои 2014-2016» беш аз 500 маълумоти фактографӣ оид ба мероси фарҳанги ғайримоддӣ ҷамъоварӣ, коркард, тарҷума ба забони англисӣ ва ба сомонаи Пажӯҳишгоҳ ворид карда шудааст. Ҳамзамон, нусхаҳои электроники намунаҳои мероси фарҳанги ғайримоддӣ халқи тоҷик, ки дар бойгонии Пажӯҳишгоҳ мавҷуд аст, тавассути ҷойгирнамоии он дар сомона барои омӯзиш ва истифодаи муштариён манзур мегардад. Захираи иттилоотии бойгонӣ тариқи ҷамъоварию маводи ҳуҷҷатшуда ва рақамикунонии он ташаккул ва ғанӣ гардонида мешавад.

Чорабиниҳои мазкур ва дигар тадбирҳои, ки дар самти омӯзиш ва ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ амалӣ гардиданд, барои таҳияи «Феҳристи миллии мероси фарҳангии ғайримоддӣ» заминаи воқеӣ муҳайё сохтанд. Зарурати таҳияи Феҳристи миллии мероси фарҳангии ғайримоддӣ халқи тоҷик боз дар он муҳим арзёбӣ мегардад, ки феҳристи мазкур барои бақайдгирии номинатсияҳои

ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддии ЮНЕСКО ҳамчун замина хизмат мерасонад. Яъне, мавҷуд будани феҳристи миллий ва сабт ёфтани унсури матлуби фарҳангӣ дар он яке аз талаботи Конвенсияи ЮНЕСКО оид ба «Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ» маҳсуб меёбад.

Хурсандибахш аст, ки дар Ҷаласаи 11-умини байнидавлатии ЮНЕСКО оид ба ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ, ки рӯзҳои 28-уми ноябр – 2-юми декабри соли 2016 дар шаҳри Аддис-Абебаи Эфиопия баргузор шуд, ду намунаи мероси фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: «Оши Палав» ва «Наврӯз» ба Феҳристи репрезентативии ЮНЕСКО, расман ворид шуданд. Дар таҳия ва тарҷума намудани ҳуҷҷатҳои марбут ба номинатсияҳои «Оши палав» ва «Наврӯз» саҳми ҳодимони илмии Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилооти Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон бо сардории олими шинохтаи тоҷик Дилшод Раҳимов хеле назаррас мебошад. Бояд ёдовар шуд, ки масъалаи ҷаҳонишавии «Наврӯз» бо ташаббуси Тоҷикистон ва якҷанд кишвари ҳавзаии «Наврӯз» ҳанӯз соли 2010 ба вуқӯъ пайваста буд.

23-юми феввали соли 2010 Созмони Милали Муттаҳид 21-уми мартро Рӯзи байналмилалӣ Наврӯз эълон намуд. Дар баробари ин тибқи муқаррароти Конвенсияи ЮНЕСКО оид ба ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ «Наврӯз» ба Феҳристи репрезентативии ЮНЕСКО сабти ном шудааст.

Номинатсияи «Наврӯз» бори аввал соли 2009 дар Феҳристи репрезентативии ЮНЕСКО сабт шуда буд, ки он замон Тоҷикистон узви Конвенсияи мазкур набуд. Аммо намояндагони Тоҷикистон дар чаласаҳову таҳия кардани ҳуҷҷатҳои он ширкат доштанд. Ниҳоят баъди дархосту талошҳо ЮНЕСКО иҷозат дод, ки кишварҳои дигари ҳавзаи Наврӯз ба ин номинатсия пайванд шаванд. Моҳи феввали соли 2015 дар шаҳри Техрон семинари мутахассисони фарҳанги ғайримоддӣ аз кишварҳои ҳавзаи Наврӯз доир гашт, ки аз Тоҷикистон Дилшод Раҳимов ва котиби масъули Комиссияи миллии кор бо ЮНЕСКО Сарвар Бахтӣ ширкат доштанд. Дар давоми 4 рӯз мутахассисон аз 12 кишвар (Афғонистон, Тоҷикистон, Ироқ ва Туркменистон илова шуданд) нусхаи комил ва интиҳои номинатсияро ба забони англисӣ таҳия карда, намояндаҳои расмӣ онро имзо гузоштанд ва ҳуҷҷатҳо ба ЮНЕСКО фиристода шуданд. Ҳамин тавр, номинатсияи «Наврӯз» ҳамроҳ бо кишварҳои ҳавзаи Наврӯз: Тоҷикистон, Афғонистон, Эрон, Ўзбекистон, Қазоқистон, Қирғизистон, Озарбойҷон, Ироқ, Покистон, Туркия, Туркменистон ва Ҳиндустон дастаҷамъона пешниҳод шудааст.

Соли 2016 тибқи талаботи Конвенсияи ЮНЕСКО «Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ» боз танзиму такмил ёфт ва бо теъдоди 300 нусха дар нашриёти «Аржанг» чоп шуд [20].

Феҳристи такмилёфта 515 номгӯи намунаҳои мероси фарҳанги ғайримоддиро аз ҳудуди Тоҷикистон дар бар гирифта, аз бахшҳои зерин иборат мебошад:

Бахши 1. Анъанаи шифоҳӣ – А000 (34 унсур) .

Бахши 2. Ҳунарҳои иҷроӣ – В000 (147 унсур) .

Бахши 3. Ҷашну маросим – С000 (51 унсур).

Бахши 4. Расму одатҳо, таҷрибаҳои иҷтимоӣ – D000 (17 унсур).

Бахши 5. Касбу ҳунарҳо – E000 (75 унсур).

Бахши 6. Ҳӯроқҳои миллий – F000 (110 унсур).

Бахши 7. Варзиши суннатӣ ва бозиҳои бачагона – G000 (81 унсур).

Феҳристи интишорёфта барои шинохту гирифтани мероси фарҳангии ғайримоддӣ халқи тоҷик, бақайдгириву ҳуҷҷатнигорӣ унсури, баргузори таҳқиқоти илмӣ, таҳияи номинатсияҳо чиҳати пешниҳод кардан ба рӯйхатҳои ЮНЕСКО ва тарғибу муаррифии намунаҳои фарҳангии миллий дар дохил ва хориҷи кишвар мусоидат менамояд.

Дар Феҳрист мушаххасоти намунаҳои мероси фарҳанги ғайримоддӣ дар шаш сутун зикр шудаанд. Дар сутуни якум ҳар як унсур мувофиқ ба бахшҳои рақамгузори шудааст. Дар сутуни дуюм номи унсур бо муродифҳои зикр шуда, тавсифи мухтасари унсур дар сутуни сеюм оварда шудааст. Маҳалли гузариш ҷае, дар қадом шаҳру ноҳияҳо ва вилоятҳо маъмул будани унсури матлуб дар сутуни чаҳорум зикр ёфтаанд. Дар сутуни панҷум дар қадом ҳолат қарор доштани унсури фарҳангӣ: фавол, нимфавол ва дар

ҳолати аз байнравӣ қарор доштани он ишора шудааст. Дар сутуни шаъмуи Феҳрист манбаъҳои чопӣ ва маводи гирдоваришуда бақайдгирифташудаи марбут ба унсур ишора шудааст.

Тибқи нишондоди феҳрист, имрӯз аз 515 унсури ба феҳрист воридшуда: 261 – фаъол, 208 – нимфаъол ва 46 унсур дар ҳолати азбайнравӣ қарор доранд. Масалан, дар баҳши «Анъанаи шифоҳӣ» – 3 унсур (Алпомиш, гӯрғулӣ, мухаммас), баҳши «Ҳунарҳои иҷроӣ» – 23 унсур (гурғобӣ, драмаи халқӣ, досбозӣ, йирмонбозӣ, рӯбоҳбозӣ, уқоббозӣ, харбозӣ, шамшербозӣ, шибитз, ашӯро, бедод, секинак, ҳолайлӣ-лайлӣ, ялали бобо, рақси кабӯтар, рақс бо рӯймолча, рақс бо доира, рақс бо табақча, рақси «сӯзанӣ», шикаст, садирравӣ, қаландарбозӣ, қорибозӣ («қорӣ», «хатм», «табиб», «хаспуфқунӣ», «муллобозӣ»), қассоббозӣ), баҳши «Ҷашну маросим» – 6 унсур (ҳинобандон, саллабандон, чоршанбеи охирон, сартарошон, дандонбаророн, навпобуророн), баҳши «Қасбу ҳунарҳои мардумӣ» – 6 унсур (читгарӣ, гилембофӣ, рағзабофӣ, хаттотӣ (хушнависӣ), сангиосиётарошӣ, чорукдӯзӣ), баҳши ҳӯрокҳои миллӣ – 3 унсур (панир, шаҳлут, кӯзакабоб), баҳши «Варзиши суннатӣ ва бозиҳои бачагона» – 5 унсур (найзаандозӣ, пиёдакашак, пиёдаҳо савора, талақ (санчидбозӣ), хирманбоз) дар ҳолати азбайнравӣ қарор доранд.

Бештари маводи дар Феҳрист воридгардида, дар асоси маълумоти аз экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва

санъатшиносӣ гирдовардашудаи ходимони илмии Пажӯшишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот, таълиф шудаанд. Масалан, бо мақсади омӯзиш ва ҷамъоварии мавод оид ба тавзеҳи рақси тоҷикӣ ва хунарҳои бадеии халқӣ ходимони илмии ПИТФИ дар ноҳияҳои Ашт, Шаҳритӯс, Муъминобод экспедитсияҳои илмӣ баргузор намуданд. Гурӯҳи корӣ дар ин ноҳияҳо бо хунармандони мардумӣ, устоҳо, санъаткорон ва сокинони маҳал суҳбатҳои фарҳангӣ доир намуда, ба хусусиятҳои хоси намудҳои мухталифи эҷодиёти халқ, аз қабилӣ эҷодиёти ҳаваскори бадеӣ ва эҷодиёти хунарҳои мардумӣ аз наздик ошно шуданд. Бештар оид ба тарзу усули дӯхтани гулдӯзӣ чакандӯзӣ, нозуқиҳои хунарҳои адраббофӣ, қолинбофӣ, сабадбофӣ, ресандагӣ, иҷрои вижагиҳои рақси мардонаву занона, суруду таронаҳои анъанавӣ маҳалӣ ва ғайра маълумот гирифтанд. Натиҷаи таҳқиқоти анҷомдодаи гурӯҳи корӣ аз ин экспедитсияҳо дар шакли хаттӣ (намунаҳои рақс – 36 номгӯй, бозиҳои бачагона – 119 номгӯй, хунари гулдӯзӣ – 32 нақш, расму оинҳои халқӣ – 58 номгӯй, хӯрокҳои миллӣ – 31 номгӯй, намунаҳои фолклорӣ – 80 адад, феҳристи хунармандон – 108 нафар), аксҳо (1205 адад), сабтҳои овозӣ (607 дақиқа) ва видеогӣ (1045 дақиқа) ҷамъоварӣ карда шуд. Тӯли сафари хидматӣ ба шаҳри Исфараи вилояти Суғд ходимони илмии Пажӯшишгоҳ бо 16 хунармандони соҳаҳои мухталифи фарҳанг вохӯриҳо доир намуда, тавассути

пурсишномаҳо ба афкору андешаҳои онҳо шинос шуданд ва 270 аксҳои гуногун, 10 дақиқа сабти овозии намунаҳои фолклорӣ ва 20 дақиқа сабти навори видеоӣ гирифтанд.

Натиҷаи экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санъатшиносии кормандони Пажӯҳишгоҳ дар таҳияи Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ, мавриди истифода қарор гирифта, ҳамасола тавассути мақолаҳо дар нашриҳои илмию таҳлилии «Паёмномаи фарҳанг», «Осори Пажӯҳишгоҳ» ва дар силсилаи маҷмӯаҳои илмӣ таҳти унвони ягонаи «Фарҳанги ғайримоддӣ халқи тоҷик», ки аз шумораҳои алоҳида иборат аст, интишор меёбад. Масалан, дар шумораи якуми маҷмӯаи мазкур натиҷаи экспедитсияҳои мардумшиносию санъатшиносии дар шаҳру ноҳияҳои Истаравшан, Ашт, Шаҳритӯс ва Муъминобод барпогашта, инъикос ёфтаанд [18].

Маҷмӯа фарогири сарсухану хулоса, 6 мақолаи ходимони илмии Шуъбаи эҷодиёти мардумӣ ва таҳлилию методӣ, 4 замимаи Феҳристи ҳунармандон ва иҷрокунандагони намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ, мебошад. Дар мақолаи номзади илмҳои филологӣ Д. Раҳимов «Варзиши суннатӣ ва бозиҳои бачагона бахше аз мероси фарҳанги ғайримоддӣ» мулоҳизаҳои ҷолиб оид ба таърихи пайдоиши бозиҳои анъанавии бачагона, мақсаду вазифаҳо ва аҳамияти онҳо дар ташаккули ҷаҳонбинии насли наврас ва обутобёбии ҷисмонии онҳо, баён ёфтааст.

Ба ақидаи муҳаққиқ «Тавассути бозиҳо хислатҳои хушёрӣ, зиракӣ, кунҷқобӣ, чолокӣ ва ғайраҳо дар бачагон фаъол мегарданд. Ба воситаи бозиҳо наврасон иҷрои нақшҳо, дастгирии ҳамдигар дар гурӯҳ, иттифоқ будан ба хотири ба мақсад расидан ва дигар малакаҳои, ки дар зиндагӣ барои онҳо даркор мешавад, меомӯзанд» [18, с.8]. Муҳаққиқ зарурати эҳё намудан ва рушду такомул додани бозиҳои анъанавии бачагонро муҳим арзёбӣ карда, чунин ишора менамояд: «Дар шароити имрӯза, ки воситаҳои нави техникаи иттилоотӣ саросари ҷаҳонро фаро гирифтааст ва истифодаи онҳо барои саломатии кӯдакону наврасон зарари калон дорад, аҳамияти бозиҳои анъанавӣ якҷанд маротиба афзудааст. Имрӯзҳо бачагон аз бозию мусобиқаҳои суннатӣ дур шуда, рӯй ба бозиҳои компютерӣ, мобилӣ ва интернетӣ оварда истодаанд. Ин падида ба вазъи равонӣ ҷисмонӣ бачагон зиёни ҷиддӣ дошта, инкишофи бадан ва махсусан, майнаи онҳоро хаставу заиф мегардонад. Зеро онҳо соатҳо паси компютер ё телефони мобилӣ дар даст нишаста, машғули бозӣ мешаванд» [18, с.9]. Бино ба иттилои Д. Раҳимов аз экспедитсияҳои илмӣ шаҳру ноҳияҳои Истаравшан, Ашт, Шаҳритӯс ва Муъминобод дар маҷмӯъ 146 бозӣ ба қайд гирифта шудаанд, ки аз ин миқдор 119 бозӣ бо шарҳу тасвир сабт гаштаанд. Ҳамроҳ бо бозиҳо беш аз 230 адад сурати гӯяндагон, бозигарон ва лаҳзаҳои бозӣ аксбардорӣ шудаанд. Инчунин 30 адад

бозӣ, ба навори видео сабт шуда, дар шакли рақамӣ ба дискҳо интиқол ёфтаанд [18, с.22].

Дар мақолаи муҳаққиқ Н. Қличева «Рушди эҷодиёти рақсии тоҷикон» масоили мубрами рақси миллий дар шароити ҷаҳонишавӣ, тарзу усулҳои иҷроии рақсҳои анъанавии халқӣ, сурудҳо ва мусиқии мардумӣ, мавриди баррасӣ қарор гирифтааст [18, с.22-54]. Муҳаққиқ таъя ба сарчашмаҳои таърихӣ, вазъи воқеии рушди эҷодиёти рақсиро таҳлил намуда, хусусиятҳои хоси иҷроии онро вобаста ба шароит, расму ойин ва анъанаҳои мардумии шаҳру ноҳияҳои зикршуда, шарҳ додааст.

Дар мақолаи А. Аминов «Вазъи кунунии ҷашну маросимҳои миллий» қабл аз ҳама, мафҳумҳои «ҷашн» ва «маросим» шарҳ дода шуда, хусусиятҳои хоси ҷашни арӯсии тоҷикон ва маросимҳои марбут ба он мавриди арзёбӣ қарор гирифтааст. Муҳаққиқ вижагиҳои маросимҳои оилавӣ, шакл ва ҷараёни баргузориҳои онҳоро ба риштаи тасвир дароварда, оид ба маросимҳои ҷашни арӯсӣ: хостгорӣ, базми дугонаҳо ё чойгаштак, никоҳ, оши маҳалла ё оши дари хона, саршӯён, чодарзанон, чодарканон, таги чодар, келинсалом, рӯкушоён, дугонаталбон, тукузбарон, чиҳезкушоён, пойзеркунон, домодчиғон (домодталбон), додочиғон (падарталбон), нӯҳбуророн, муйисаргирон, гаҳворабандон, кулчағелак, бачишма, мардбахшон, маълумот додааст [18, с.55-68]. Ба ақидаи мардумшинос «Ҷашни арӯсии тоҷикон ё худ тӯйи арӯсӣ фарогири суруду тарона,

расму ойин, одатхо, бовару ақидаҳо, рақсу мусиқӣ, лаҳзаҳои намоишӣ ва ғайра мебошад, ки ҳар яке аз онҳо вазифа ва мавриду мавқеи иҷроии худро дорад. Инчунин метавон дар алоҳидагӣ онҳоро зери рақами мушаххасе таҳлил намудаву зина ба зина ба Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ ворид намуд. Зеро аксар маросим ва урфу одатҳои, ки миёни мардуми тоҷик ҳангоми тӯии арӯсӣ баргузор мегарданд, дар дигар халқу миллатҳо дида намешаванд. Дар сурате ки бархе аз онҳо вобаста ба сабабҳои мухталиф дар ҳолати аз байнравӣ қарор доранд» [18, с.68].

Дар мақолаи Ш. Бердиева ва М. Ниёзова «Мулоҳизаҳо доир ба вазъи имрӯзаи хӯрокҳои суннати тоҷикон» (дар мисоли ноҳияҳои Ашт, Шаҳритӯс ва Мӯъминобод) оид ба вазъи омӯзиши фарҳанги хӯрокпазии тоҷикон, навъҳои таомҳои миллий ва тарзу усулҳои мухталифи омодакунии онҳо дар минтақаҳои гуногуни ҷумҳурӣ, маълумот дода шудааст. Муҳаққиқон, ҳангоми суҳбат бо занони пазанда дар ноҳияи Ашт, муайян карданд, ки оши чиварӣ як намуди таоми бисёр машҳури мардуми ин ҷо маҳсуб меёбад ва дар ин ноҳия омода намудани таомҳои атолаи боғӯшт, бутқа, упка, талқон аз нони тунук (чалпак), қатлама (фатири равғанӣ) нисбат ба дигар ноҳияҳо, бештар ба назар мерасад. Ҳамзамон, муҳаққиқон муайян намуданд, ки тандуркабоб яке аз маъмултарин хӯрокҳои мардуми ноҳияи Шаҳритӯс ба шумор рафта, таомҳои атолаи кочӣ, атолаи

нашоиста, қурутоб, дуғруған, тухмбашир, шаловшира, бештар дар ноҳияи Муъминобод тайёр карда мешаванд [18, с.69-79].

Мазмуну муҳтавои мақолаи Л. Носирова «Назаре ба ҳунарҳои бонувон» ба таҳқиқи масоили ҳунарҳои дастии занона: гулдӯзӣ, қуроқдӯзӣ (тарқдӯзӣ, порақдӯзӣ), куртақдӯзӣ, чакандӯзӣ, болиштқдӯзӣ, тоқидӯзӣ, чодарқдӯзӣ, рафидақдӯзӣ, шерозбофӣ ва қолинбофӣ, баҳшида шудааст [18, с.79-96]. Ҳамзамон дар чараёни таҳқиқ маънии рамзҳо, истифодаи рангу бор ва нақшу нигор дар санъати дӯзандагӣ, мавриди омӯзиш қарор гирифтааст.

Дар мақолаи З. Холмуродов ва П. Абдувоҳидов «Нигоҳе ба баъзе касбу ҳунарҳои мардумӣ» оид ба вежагиҳои касбу ҳунарҳои дастии мардумӣ, аз қабилӣ оҳангарӣ, гаҳворасозӣ, сандуқсозӣ, тунукасозӣ, созтарошӣ, табақтарошӣ, сангиосиётарошӣ, чорӯббандӣ ва ҳалвогарӣ, маълумот дода шудааст [18, с.96-110].

Дар ҳулосаи маҷмӯа, натиҷаи вазъи воқеии рушди намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ, дар вазъияти таназзулу азбайравӣ қарор доштани баъзе касбу ҳунарҳо дар шаҳру ноҳияҳои зикршуда, таҳлил ёфта, шарҳи навҳои маводи аз сафарҳо гирдоваришуда, тавсияҳои мушаххас ҷиҳати рафъи душвориҳо ва дурнамои рушди соҳа баён ёфтаанд.

Бо мақсади омӯзишу таҳқиқи вазъи воқеии фарҳанги ғайримоддӣ, гирдовариҳои мавод доир ба рақси тоҷикӣ ва ҳунарҳои бадеии халқӣ дар доираи

«Барномаи давлатии «Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ барои солҳои 2013-2020» ходимони илмии Пажӯҳишгоҳ ба ноҳияҳои Шуғнон, Роштқалъа, Ишкошим, Рӯшон ва шаҳри Хоруғи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон сафари хидматӣ карда, бо намояндагони касбу ҳунарҳои гуногун мусоҳибаҳо анҷом доданд, аксҳо гирифта, наворҳои овозию видеоӣ сабт намуданд. Аз ҷумла, маводи этнографӣ доир ба ақоид ва боварҳои мардуми Бадахшон, бозиҳои анъанавии бачагон, санъати мадҳиясарой, ҷашни Наврӯз (Шогуни баҳор), маросими чароғравшан, ҳунарҳои тоқидӯзӣ, ҷӯроббофӣ, созтарошӣ, кандакорӣ, ҷӯбтарошӣ, оҳангарӣ, сабадбофӣ ва ғайра гирдоварӣ шуданд. Рақсҳои “Раҳпои шуғнонӣ”-и занона ва мардона, рақси занонаи “Се зарб”, “Аспакбозӣ”, “Рақси масхарабозӣ”, “Рақс бо най”, “Рақс бо ғижак”, Рақс бо рубоби бадахшонӣ”, “Раҳпои вахонӣ”-и занона ва мардона, рақси мардонаи вахонӣ “Калтакбозӣ” “Раҳпои рушонӣ”, рақси мардонаи “Раҳпои бартангӣ”, рақси сӯтвори “Пойамал”, рақси “Ҷӯббозӣ”, “Қошуқ”, “Шамшер”, “Най”, “Раҳпо”, “Қадам”, “Кӯза” ва ғайраҳо бо дастгоҳи видео сабт шуданд. Роҷеъ ба таомҳои анъанавии маҳаллӣ: хувдашав (ширравған), қамочтарӣ (чикаш), ширчой, ношхӯхпа, ғавзамағз, тачтигарда, боч, бат, хихц, амоч (умоч), ғубай, хомнигул, кочӣ, далия, хочхарво, ширкаду, зогбат, боч, фувгарда, хакбармак,

ширфатир, махинош ва чанде дигар маълумоти муфассал навишта гирифта шуд.

Экспедитсия имкон дод, ки фаъолияти 190 хунарманд ва санъаткори ин минтақа омӯхта шавад. Ҳамзамон тӯли сафар 1672 адад – акс, 633 дақиқа – сабти видео, 667 дақиқа – сабти овозӣ, 85 матни маводи фолклорӣ, 16 адад – варақаи бақайдгирии касбу хунарҳо, ба даст оварда шуд. Натиҷаи экспедитсияи мазкур дар шумораи дувуми силсилакитоби “Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик” интишор ёфт [19]. Ин мавод, ҳамзамон барои бақайдгирӣ ва ворид сохтани 34 унсури нави фарҳангӣ ба “Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ” шароит муҳайё сохт. Шумораи дувуми силсилакитоби “Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик” фарогири пешгуфтору хулоса, 10 мақола, феҳристи хунармандон ва фишурда ба забони англисӣ мебошад. Дар мақолаи номзади илмҳои филологӣ Дилшод Раҳимов “Боварҳои халқӣ ва тасаввуроти асотирии сокинони Бадахшон” мулоҳизаҳои ҷолиб перомуни силсилаи бовару эътиқоди сокинони навоҳии Бадахшон баён ёфтаанд. Муаллиф пас аз шарҳу тасвири бахшҳои марбут ба табиату кайҳон, махлуқоти афсонавӣ, ҷонварон ва растаниҳо, ба хулосае меояд, ки “Боварҳои мардуми Бадахшон вобаста ба фауна ва флораи ин минтақа аз ҷониби мардум эҷод шуда, муносибати инсонро бо табиат ифода мекунад. Ҳар унсури асотир, нақду ривоятҳо ва боварҳои халқӣ мазмунҳои иҷтимоӣ,

фархангӣ, тарбиявӣ ва эътиқодӣ доранд, ки боиси идома ёфтани донишҳои мазкур шудаанд. Дар байни ақоиди мардуми Бадахшон ва сокинони дигари кишвар умумияту муштаракоте дар силсилаи образҳои мифологӣ, персонажҳои адабиёти шифохӣ, одобу русум, чашнҳо ва суннатҳои дигар вучуд доранд, ки Бадахшон ва мардуми шарифи онро ҳамчун як ҷузъи ҷудонашавандаи фарҳанги тоҷикон ва дар маҷмӯъ меросбари тамаддуни ориёӣ муаррифӣ мекунанд” [19, с.35].

Унсурҳои фарҳангии дафну азодорӣ ва маросимҳои марбут ба он дар мақолаи Абдуфаттоҳ Аминов “Маросимҳои дафну азодории мардуми Бадахшон” мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Муҳаққиқ аз рӯйи таҳлил ва мушоҳидаҳои ба ҳулосае омадааст, ки мардуми Бадахшон дар ихотаи бовару ақидаҳои қадим умр ба сар бурда, ҳар як лаҳзаи ҳаёти хешро аз муҳит ва табиат вобаста медонанд ва дафну азодориашонро дар ҳамин ҷаҳорҷӯба баргузор менамоянд ва аз ҳама чизи ҷолиб он аст, ки дар Бадахшон маросимҳо ҳангоми дафну азодорӣ ҳанӯз аз замонҳои пеш бидуни масрафи зиёдатӣ баргузор мегарданд [19, с.52-53].

Яке аз калонтарин маводе, ки дар маҷмӯаи ҷой дода шудааст, таҳқиқоти санъатшинос Назокат Қличева “Санъати рақсии Помир” мебошад [19, с.54-117]. Ӯ дар асоси таҳлили сарчашмаҳои марбут ба мавзӯ ва мушоҳидаҳои хеш роҷеъ ба таърихи пайдоиш ва вазъи кунунии рақсҳои мардонаву

занонаи навоҳии Бадахшон равшанӣ андохта, бо мисолҳои мушаххас вижагиҳои иҷроӣ рақсҳои помириро ба риштаи таҳрир даровардааст. Дар маҷмӯа ҳамзамон фишурдаи натиҷаи таҳқиқотҳои З. Холмуродов оид ба хунари намадмоӣ, М. Ниёзова – суннатҳои мӯйбофӣ, Д. Раҳимов – бозиҳои бачагони Помир, Л. Носирова – хунарҳои шерозбофию чуроббофӣ, А. Аминов – ҷашну маросимҳои мардумӣ, Ш. Бердиева – таомҳои маҳаллии мардумӣ, П. Абдулвоҳидов – суннатҳои касби осиеббонӣ дар навоҳии Бадахшон, пешниҳод шудаанд.

Чунонки натиҷаи таҳқиқотҳои баргузоргардида нишон медиҳанд, то кунун на ҳамаи намунаҳои мероси фарҳанги ғайримоддӣи халқи тоҷик номнавис шудаанд ва аз ҷониби коршиносон мавриди омӯзишу таҳқиқ қарор гирифтаанд. Дар робита ба ин Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотӣи фарҳанг ва иттилоот тасмим гирифтааст, ки тавассути идома додани экспедитсияҳои илмӣ ва таҳқиқоти сотсиологӣ чихати ҷамъоварӣ ва ҳуҷҷатнигорӣи намунаҳои мероси фарҳанги ғайримоддӣ ва дар маҷмӯъ барои мукамал гардонидани мазмуну муҳтавои “Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ”, сахм гузорад.

ҶОЙГОҶИ МАТБУОТИ МАҲАЛЛИИ ТОҶИКИСТОН ДАР ШАРОИТИ ҶАҲОНИШАВИИ ФАЗОИ ИТТИЛООТӢ

1. **Мавзӯ:** «Вазъ ва дурнамои матбуоти маҳаллии Тоҷикистон» (солҳои 2016 – 2020).

2. **Рақами қайди давлатӣ:** 0116ТJ00603.

3. **Натиҷаи асосии тадқиқи илмӣ.** Дар натиҷаи таҳқиқот ва заминаи омӯзиши сарчашмаҳо, адабиёти илмӣ ва маводи матбуоти даврӣ баъзе масъалаҳои назарии шинохти матбуоти маҳаллӣ, вазъи имрӯз ва дурнамои он муайян карда шуд. **Маълум гардид, ки** нақш ва мавқеи матбуоти маҳаллии кишвар дар раванди ҷаҳонишавии фазои иттилоот муҳим ва устувор бояд боқӣ монад. Зеро, маҳз ин типии матбуот дар инъикоси ҳаёти маҳаллӣ, тарғиби фарҳанги бумӣ ва ҳиссу ифтихори миллӣ нақши бориз гузошта метавонад. Аммо вазъи нашрияҳои маҳаллӣ дар навоҳии кишвар яқсон нест. На ҳама нашрияҳо аз омилҳои инноватсия самаранок истифода мебаранд. Масалан, омӯзишҳои сотсиологӣ нишон дод, ки агар нашрияи «Насими Исфара» аз ин авомил самаранок истифода намояд, дар нашрияи «Ойинаи Рашт» хусусиятҳои инноватсия камтар аст. Бо вучуди ин нашрияҳои маҳаллӣ кӯшиш мекунанд, ки дар инъикоси ҳаёти навоҳии худ фаъол бошанд, дар огоҳии иттилоотии мардум ва бедории фикрии эшон саҳм гузоранд. Вобаста ба мавзӯи лоиҳа сафари хидматӣ ба шаҳри Исфара анҷом дода шуд. Дар натиҷаи пажӯҳиш вобаста ба масъалаҳои назарии матбуот, ҳамчунин доир ба мафҳум ва истилоҳоти рӯзноманигорӣ «Фарҳанги рӯзноманигорӣ» (дар ҳаҷми 30 ҷ.ч.), «Баъзе масъалаҳои забони матбуот»

(дар ҳаҷми 10 ҷ.ч.) чоп шуд. Инчунин шакли аввали «Феҳрасти матбуоти даврии маҳаллӣ» омода шуд, ки дар ҷараёни коркард қарор дорад.

4. Ҷоринамоии натиҷаҳои КИТ. Натиҷаи таҳқиқи мавзӯ дар маҷмӯаҳои илмӣ, китоб ва мақолаҳои ҷудогона инъикос ёфтаанд, ки барои омӯзиши масоили назарии матбуоти маҳаллӣ ба олимону мутахассисони соҳа, омӯзгорону донишҷӯёни факултетҳои рӯзноманигорӣ, фарҳангшиносӣ, китобдорӣ ва иттилоотшиносии макотиби олии кишвар муфид мебошанд.

5. Ҳамоҳангӣ бо марказҳои илмии кишвар. ПИТФИ баҳри татбиқи мавзӯ бо ДҶСТ ба номи М. Турсунзода, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Донишгоҳи славянии Русия-Тоҷикистон ва идораи нашрияҳои маҳаллии кишвар ҳамкорӣ менамояд.

6. Теъдоди корҳои илмии интишоршуда. Доир ба мавзӯи таҳқиқот 8 мақола ва 2 китоб нашр гардид.

7. Иштирок дар конференсияҳо. Ходимони илмии ПИТФИ вобаста ба мавзӯи илмии мазкур дар 19 конференсияву мизҳои мудаввар ва форуму симпозиумҳои илмӣ иштирок ва суҳанронӣ намуданд.

Бо мақсади татбиқи мавзӯи зикршуда ходимони илмии Шуъбаи ахбори омма ва таъбу нашр ба шаҳри Исфараи вилояти Суғд сафари хидматӣ намуда, тавассути пурсишҳои сотсиологӣ афқору андешаҳои кормандони соҳаи матбуот,

ахбори омма ва таъбу нашр мавриди омӯзиш қарор додаанд. Аз ҷумла, омӯзиши ҳолати нашрияи маҳаллӣ – “Насими Исфара”, фаъолияти ХДММ «Телевизиони Исфара» ва Муассисаи ғайридавлатии «Радиои Исфара» - объекти пажӯҳиш қарор гирифта, омилҳои рушд ва мушкилоту монеаҳо ошкор ва дурнамои фаъолияти онҳо муайян карда шуд. Таҳқиқот собит сохт, ки ҳолати нашрияи «Насими Исфара» дар маҷмӯъ бад набуда, он ҳафтае як маротиба ба андозаи АЗ дар ҳаҷми 4 саҳифа, бо теъдоди 4800 нусха, аслан ба забони тоҷикӣ чоп шуда, баъзе матолиб ба забонҳои русиву қирғизӣ низ интишор мешавад. Нашрия дар шабакаи Интернет сомонаи худро (www.nasimisfara.com) дорад ва ҳар шумораи он баъд аз нашр ба сомонаи интернетӣ гузошта мешавад. Ин усул доманаи паҳши нашрияро хеле густурда намуда, тавассути наشري интернетии он сокинони берун аз Тоҷикистон будаи Исфара аз раванди зиндагии иҷтимоии маҳалли худ пайваста воқиф мегарданд ва бо шарҳу тавзеҳоти худ дар беҳтар гардидани мундариҷаи рӯзнома саҳм мегузоранд. Тибқи таҳқиқоти баргузор намудаи муҳаққиқ М. Муродов «Ҳамаи пурсидашудагон (28 нафар) нашрияро мутолиа мекунанд. Аз ҷумлаи пурсидашудагон 18 нафар журналистони нашрияро мешиносанд, ки аз як то 5 нафарро номбар кардаанд. 10 нафари дигар касеро номбар накардаанд. Ба фикри 21 нафар журналистон воқеънигоранд, 1 нафар ҷавоби рад дода, 6 нафари дигар муайян карда

натавонистаанд. Ба назари ҳама нашрия хуб аст. Барои 15 нафар маводи журналистон ва ба 12 нафар маводи мухбирон писанд аст. Барои як нафар мазмуну мундариҷаи мавод муҳим нест. Аксар нигоштаҳои журналистони нашрияро хуб ва воқеӣ арзёбӣ намудаанд. Ду нафар ба ин баҳо начандон розианд. Ағлаб мавзӯҳои иҷтимоӣ ва фарҳангиро меписандидаанд. Се нафар ба мавзӯҳои сиёсӣ рағбатдоранд. Ағлаби хонандагон барои хонданӣ шудани нашрия пешниҳодоти зеринро зарур меҳисобанд: воқеиятро рӯйроस्त нависанд; мардумро аз камбудихо огоҳ созанд; саҳифаи «Чайра» барқарор карда шавад; гӯшаи маслиҳати табиб ташкил карда шавад; доир ба тарғиби китоб, мутолиа ва ҳифзу нигоҳдории он мавод бештар ба таъбъ расонанд; рӯзнома бояд саривақт ба дасти хонанда расад; сканворду чайнвордхоро ҷой диҳанд; дар ҳар шумора панду насихатҳо дарҷ карда шавад; дар бораи падару модарони ибрати дигарон лавҳаҳо ҷоп карда шавад» [107].

Муҳаққиқ шароити кор ва усули фаъолияти кормандони эҷодии нашрияи «Насими Исфара»-ро хуб арзёбӣ карда, чунин хулоса мекунад: «кормандони эҷодӣ аз таҷрибаи рӯзноманигорӣ хуб бархурдор буда, малакаи хуби кори доранд ва аз уҳдаи вазифаҳои касбӣ ба осонӣ мебароянд; нашрия аз ҷиҳати шаклу ороиш ва мундариҷа ҷолиб буда, ба талаботи кори рӯзноманигорӣ мувофиқат мекунад; синну соли кормандони эҷодии нашрия аз 50 болост,

ки боиси ташвиш аст. Дар ин самт ҷавонро бояд ба кор ҷалб кард; ҷамҷунин синну соли хонандагон низ аз 50 боло аст. Ин ҳолат ба рӯзнома камтар таваҷҷуҳ доштани ҷавонро мефаҳмонад; шиносӣ бо мундариҷаи нашрия ва ҷамҷунин ҷавобҳои респондентон нишон дод, ки мундариҷаи нашрия ҷандон рангоранг нест. Дастандаркорони нашрияро мебояд дар инъикоси воқеияти рӯз ба рангорангии мавзӯву жанр эътибор диҳанд; дар баробари инъикоси воқеаҳои фараҳбахш ба ифшои камбудиву норасоӣҳо низ эътибор диҳанд ва дар ин самт аз имконоти жанрҳои публитсистикаи ҳаҷвӣ истифода намоянд; ба назар гирифтани пешниҳоди хонандагон ҷиҳати ташкили ғӯшаи ҳаҷвӣ, ҷопи панду андарз ва ҳикмати бузургон, интишори ҷайнвордҳо ба шуҳрати нашрия таъсири мусбат хоҳад расонд. Умуман, «Насими Исфара» як навъ солномаи таърихи диёр буда, дар пешбурди иқтисодияту иҷтимоӣ, фарҳанг, ташаккули ҳисси ватандӯстӣ ва ифтихори миллӣ, муътадилсозии вазъи ҷомеаву тарбияи маънавии шаҳрвандон нақши бориз дорад» [107].

Ҷамҷамон аз ҷониби ходимони илмии Шуъбаи ахбори омма ва таъъун нашр дар радифи татбиқи мавзӯи ишорашуда, боз таҳқиқотҳои ҷудогона дар доираи мавзӯи «Таҳқиқи равандҳои инноватсионии соҳаҳои фарҳанг ва иттилооти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ» (солҳои 2016-2020) ва мавзӯи соли ҷории шуъба: «Таҳқиқи махсусиятҳои

иноватсионии матбуоти музофотии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҷараён гирифт. Масалан, аз ҷониби профессор М. Муродов мувофиқи нақшаи фардӣ, пажӯҳиши «Махсусияти истилоҳот ва фарҳанги рӯзноманигорӣ» бо дарназардошти проблемаҳои мубрами рӯзноманигории муосир ба сомон расонида шуд, ки натиҷаи он дар «Донишномаи фарҳанги рӯзноманигорӣ» дар ҳаҷми 30 ҷузъи ҷопӣ интишор ёфт [5]. Ӯ ҳамчунин доир ба вазъи матбуот ва публитсистикаи муосир, нақши публитсистика дар тарғиби дастовардҳои замони Истиқлол, проблемаҳои матбуоти даврии маҳаллӣ мақолаҳои илмӣ ва оммавӣ навишта дар матбуоти даврӣ ва маҷаллаву маҷмӯаҳои илмӣ ба таъб расонид [108,109,111,112].

Муҳаққиқ М. Ҷумъаев мавзӯи «Масъалаҳои пайдоиш, инкишоф ва дурнамои технологияи таъбу нашр дар Тоҷикистон»-ро мавриди омӯзишу пажӯҳиш қарор дод. Афқору андешаҳояш доир ба масоили матбуот ва нуқси забон, истифодаи иқтибос дар матбуот, масъулиятшиносии журналист, ҳуқуқ ва ахлоқи журналистӣ, вазъу дурнамои матбуоти маҳаллӣ дар китоби «Баъзе масъалаҳои забони матбуот» [21] арзёбӣ шуданд. Ходими пешбари илмӣ А. Қутбиддинов дар пажӯҳиши мавзӯи «Публитсистикаи бадеӣ дар матбуоти маҳаллӣ» саҳм гирифта, тибқи нақшаи фардӣ ба таҳлили муқоисавии образофаринӣ дар нашрияҳои «Набзи Файзобод» ва «Шаҳриёр» машғул гардида, маводи

фаровон гирдоварӣ намуд. Доир ба вазъи матбуоти маҳаллии кишвар, хоса нашрияи «Оинаи Рашт» ва нашрияи «Гулхани Восеъ» пажӯҳиш ба анҷом расонида, дар шакли мақолаҳои алоҳида дар матбуоти даврӣ ва маҷаллаи «Паёмномаи фарҳанг» [92] чоп намуд. Ҳамчунин ӯ фаъолияти эҷодӣ ва хунарии Мукаррама Қаюмоваро мавриди омӯзиш қарор дода, як мақолаи илмӣ ба таъбъ расонид [91] ва китоберо бо номи «Рисолатдори фарҳанги миллӣ» дар ҳаҷми 15 ҷузъи чопӣ таҳия ва ба нашр пешниҳод намуд. Ходими калони илмӣ Қ. Исоев тибқи нақшаи инфиродӣ мавзӯи «Роҳҳои ташаккул ва инкишофи матбуоти маҳаллӣ (дар мисоли водии Рашт)»-ро мавриди омӯзишу пажӯҳиш қарор дода, маводи заруриро ҷамъоварӣ намуд. Ҳамчунин ӯ таҳти унвони «Матбуоти маҳаллӣ дар шароити ташаккули журналистикаи чандрасонаӣ (дар мисоли водии Рашт)» дар «Паёмномаи фарҳанг» ба таъбъ расонид [59].

САҲМИ ПИТФИ ДАР СОЗМОНДИҲӢ ВА БАРГУЗОРИИ ЧОРАБИНИҲОИ ИЛМӢ-ФАРҲАНГӢ

ПИТФИ барои дар сатҳи баланди илмиву фарҳангӣ ва тахассусӣ баргузор намудани чорабиниҳо бахшида ба санаҳои муҳими таърихӣ, таҷлили ҷашнвораҳо ва баррасии масоили мубраме, ки ҳалли онҳо тақозои замон аст, пайваста кӯшиш

намуда, соли 2016 дар баробари таҳқиқи самтҳои гуногуни ҳаёти фарҳангии ҷомеа ва роҳандозии корҳои илмӣ, чорабиниҳои зеринро баргузор намуд:

«Нақши фарҳанг дар таҳкими хувияти миллӣ» (мизи гирд дар ҳошияи Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (26 январи соли 2016);

«Артиши миллӣ – кафили сулҳу субот» бахшида ба 23-юмин солгарди таъсиси Қувваҳои Мусаллаҳи Тоҷикистон (мизи гирд, 20 феввали соли 2016);

«Тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон – заминаи ҳуқуқии рушди ҷомеа» (мизи гирд, 3 марти соли 2016);

«Мавқеи бонувон дар даврони Истиқлолияти Тоҷикистон» (мизи гирд, 7 марти соли 2016);

«Тоҷикистон Ватани Наврӯз аст», бахшида ба Наврӯзи байналмилалӣ (конференсияи илмӣ-амалӣ, 18 марти соли 2016);

«Эмомалӣ Раҳмон дар адабиёти бадеӣ» (рӯйнамоии китобнома, ИНТ, 1 апрели соли 2016);

«Масъалаҳои рушди фарҳанги бадеӣ дар шароити соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон» бахшида ба 25–солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалӣ дар ҳамкорӣ бо

Донишкадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода, 29 апрели соли 2016);

«Ваҳдат – кафили устувории имрӯзу фардои миллат» (конференсияи илмӣ, 17 июни соли 2016);

«Истиқдолияти фарҳангӣ ва ҷаҳони муосир» (мизи гирд, 14 июли соли 2016);

«Таҳкими равобити фарҳангии Тоҷикистону Русия дар даврони истиқлол» (конфронси илмӣ-амалӣ, 10 августи соли 2016);

«Истиқдолияти давлатӣ ва мустақилияти фарҳангӣ» (конференсияи илмӣ-амалӣ, 30 августи соли 2016);

«Фалак» – падидаи барҷастаи фарҳанги ғайримодии мардуми тоҷик» ба ифтихори Рӯзи Фалак (конференсияи илмӣ-амалӣ, 10 октябри соли 2016);

«Таҷлили Рӯзи Президент – арҷгузорӣ ба арзишҳои миллӣ» (конференсияи илмӣ, 15 ноябри соли 2016);

«Парчами миллӣ – рамзи ҳувиятсози тоҷикон» (мизи мудаввар, 22 ноябри соли 2016);

«Нақши фарҳанг дар инкишофи тафаккури миллӣ» (мизи гирд дар ҳошияи Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 29 декабри соли 2016).

Дар доираи чорабиниҳои баргузоршуда дар баробари баррасии арзишҳои миллии тавачҷуҳ бештар ба масоили мубрами фарҳангу хунарҳои миллии, баррасиву таҳлили муаммоҳои ҷойдошта ва пешниҳоди тавсияномаҳо ҷиҳати ҳалли мушкилоти мавҷуда, ҷойгоҳи фарҳанги миллии дар ваҳдати умумибашарӣ, рушди маърифати фарҳангии ҷавонон зоҳир карда шуданд. Ҷараёни баргузорӣ ва натиҷаи чорабиниҳо тавассути воситаҳои ахбори омма – шабакаҳои телевизионӣ ва радиоҳо пахш гардида, дар саҳифаҳои маҷаллаи «Тоҷикистон» (2016. – №1-2 (1155). – С. 29-30), «Душанбе» (2016. – №6. – С. 39-46; №7. – С. 90-93), рӯзномаҳои «Ҷумҳурият» (2016. – 2 феврал, 9 феврал, 19 феврал, 11 март, 1 апрел, 23 июн, 22 ноябр, 6 декабр; 2017. – 1 январ), «Садои мардум» (2016. – 1 март, 7 апрел, 24 октябр; 2017. – 7 январ), «Минбари халқ» (2017. – 4 январ), «Омӯзгор» (2016. – 22 январ, 18 март, 19 май), «Адабиёт ва санъат» (2016. – 21 январ, 11 феврал, 31 март, 7 апрел, 1 сентябр, 15 декабр), «Ҷавонони Тоҷикистон» (2016. – 10 март), «Чархи гардун» (2016. – 13 апрел), «Баҳори Аҷам» (2016. – 9 феврал, 7 март, 18 март, 4 апрел, 21 июн, 12 август, 6 сентябр, 15 октябр, 14 декабр; 2017. – 3 январ) ва дигар нашрияҳо ба таъбир расиданд.

Ҳамзамон олимони ПИТФИ дар 32 чорабиниҳои муҳими илмии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ ширкат варзида, бо маърузаҳои илмӣ суҳанронӣ намудаанд:

«Мушкилоти баргузори нишастҳои матбуотӣ» (семинари илмӣ-амалӣ, ДМТ, 19 феввали соли 2016);

«Проблемаҳои китобхонаҳои бачагона ва мактабии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва роҳҳои ҳалли онҳо» (конференсияи илмӣ-назариявӣ, ҚДБҶ ба номи М. Миршакар, 23 феввали соли 2016);

«Фестивали Ҳафтаи китоби кӯдакону наврасони Тоҷикистон» (ҚДБҶ ба номи М. Миршакар, 2 марти соли 2016);

«Наврӯз – мероси сулҳ» (симпозиуми байналмилалии илмӣ, ш. Техрон. ҶИ Эрон, 3-6 марти соли 2016);

«Нақши ВАО дар ҷомеаи муосир» (мизи гирд, ДСРТ, 10 марти соли 2016);

«Намоиши ҳунарҳои халқӣ» баҳшида ба ҷашни байналмилалии Наврӯз (Наврӯзгоҳи пойтахт, 12-13 марти 2016);

«Наврӯз – таҷассумгари ҳунарҳои миллӣ» (нишастии илмӣ- фарҳангӣ, КМТ, 15 марти соли 2016);

«Наврӯз – пайвандгари халқҳо ва фарҳангҳо» (симпозиуми байналмилалии илмӣ, КМТ, 19 марти соли 2016);

«Ҷомеаи муосир: проблемаҳо ва дурнамои фаъолият дар фазои иҷтимоӣ-фарҳангӣ» (конференсияи III байналмилалии ҳузуриву ғоибонаи илмӣ-амалӣ, шаҳри Чебоксари Ҷумҳурии Чувашистон, 22 марти соли 2016);

«25–солагии Истиқдолияти давлатии Тоҷикистон» (конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ, ДМТ, 21 апрели соли 2016);

«Вазъи сиёсату низомии Афғонистон ва масъалаҳои муносибати Тоҷикистону Афғонистон» (конференсияи илмию амалии байналмилалӣ, АИ ҶТ, 25 апрели соли 2016);

«Таҷассуми либоси миллӣ дар офаридаҳои рассомони тоҷик» (конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ - назариявӣ, ДДСТДТ, 30 апрели соли 2016);

«Озодии баён: мушкилот ва дурнамо» (конференсияи ҷумҳуриявӣ бахшида ба Рӯзи байналмилалии озодии матбуот, шаҳри Душанбе, 3 майи соли 2016);

«Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ» (ҷаласаи 7-уми суб-минтақавии Осиёи Марказӣ, шаҳри Душанбе, 16-19 майи соли 2016);

«Нақши ВАО дар ҳамгироии кишварҳои Осиёи Марказӣ» (конференсияи илмию амалии байналмилалӣ, ДМТ, 19-20 майи соли 2016);

«Нақши матбуоти тоҷик дар тарғиби арзишҳои Ваҳдати миллӣ» (конференсияи ҷумҳуриявӣ, КМТ, 22 июни соли 2016);

«Нақши матбуоти маҳаллӣ дар фазои иттилоотии кишвар» (мизи мудаввар, ноҳияи Рашт, 19 августи соли 2016);

«Истифодаи навгониҳои соҳаи китобдорӣ тавассути технологияи муосири иттилоотӣ» (конференсияи илмӣ, КМТ, 2 сентябри соли 2016);

«Китоб – рукни тамаддуни башарӣ» (маҷлиси тантанавӣ бахшида ба Рӯзи китоб, КМТ, 3 сентябри соли 2016);

«25-соли Истиқлолият ва тафаккури нав дар фарҳангу ҳунари тоҷик» (конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ, 6 сентябри соли 2016);

«Намоиши дастовардҳои ПИТФИ дар 25-соли Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» (ш. Душанбе, хиёбони Исмоили Сомонӣ, 8-9 сентябри соли 2016);

«Истиқлолият ва таҳқиқи забони матбуоти миллӣ» (конференсияи илмӣ-амалӣ, 30-сентябри соли 2016);

«Фалак ва рушди он дар замони истиқлол» (конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ бахшида ба рӯзи “Фалак”, КМТ, 6 октябри соли 2016);

«Намоишгоҳи шашуми байналмилалӣ «Китоби Душанбе» (ҳамоиши илмӣ, ИНТ, 7 октябри соли 2016);

«Абӯбакр Муҳаммад ибни Закариёи Розӣ дар илм ва фалсафаи ҷаҳонӣ» (симпозиуми байналмилалӣ, ИФСҲ ба номи А. Баҳоваддинови АИ ҶТ, 17 октябри соли 2016);

«Созҳои мусиқии тории Роҳи абрешим» (симпозиуми байналмилалӣ, ш. Шанхайи Ҷумҳурии Халқии Хитой, 20 октябри соли 2016);

«Шашмақом» ва «Фарҳанги тафсирии истилоҳоти Шашмақом» (Рӯйнамоии китобҳо, ТДАОБ ба номи С. Айнӣ, 8 ноябри соли 2016);

«Нақши мероси ниёгон дар гуфтугӯи фарҳангҳо» (конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ, МТС назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 9 ноябри соли 2016);

«Рақс ҳамчун падидаи муосир дар тамаддуни мардумони Осиёи Марказӣ: дирӯз ва имрӯз» (конференсияи байналмилалӣ, АИ ҶТ, 21 ноябри соли 2016);

«Шашмақом» (симпозиуми байналмилалӣ, Тел-Авив, Исроил, 12 декабри соли 2016);

«Масъалаҳои рушди минбаъдаи фарҳанг ва санъат» (мизи мудаввар, Вазорати фарҳанги ҶТ, 16 декабри соли 2016);

«Арзишҳои таърихӣ фарҳангии замони Ҳаким Тирмизӣ ва нақши он дар тамаддуни ҷаҳонӣ» бахшида ба 1250-солагии зодрӯзи донишманд ва мутафаккири бузург Абӯабдулло Муҳаммад ибни Алӣ ибни Ҳусейн Ҳаким Тирмизӣ (755-869) (симпозиуми байналмилалӣ илмӣ, АИ ҶТ, 21 декабри соли 2016).

Бахусус иштирок ва суҳанронии ходимони илмии ПИТФИ дар симпозиумҳои байналмилалӣ илмиву ҳунари қобили тавачҷуҳ аст. Аз ҷумла, иштирок ва суҳанронии муовини директори ПИТФИ Д. Раҳимов дар мавзӯи “Бозиҳои миллии наврӯзи тоҷикон” дар Симпозиуми байналмилалӣ “Наврӯз – мероси сулҳ”, ки 3-6 марти соли 2016 дар шаҳри Техрони Ҷумҳурии Ислонии Эрон баргузор шуд, бисёр хотирмон буд. Ҳамзамон ходими пешбари

илмии Шуъбаи санъатшиносӣ А. Абдурашидов дар мавзӯи “Асосҳои ташаккули низоми нағамоти дастаи танбур” дар Симпозиуми байналмилалии “Созҳои мусиқии тории Роҳи абрешим” (ш. Шанхай, Ҷумҳурии Халқии Хитой, 19 то 23 октябри соли 2016) ва дар мавзӯи “Истилоҳоти Шашмақом ва интишори китоби “Шашмақом” дар таҳрири нав” дар Симпозиуми байналмилалии “Шашмақом” (ш. Тел-Авив, Ҷумҳурии Исроил, 8-14 декабри соли 2016) суҳанронӣ намуд. Мудири шуъбаи санъатшиносии ПИТФИ Н. Қличева аз 30.08.16. то 06.09.16 дар Форуми байналмилалии академии “One Asia in Dance-2016” (“Осиё дар рақс” - 2016), ки дар Кореяи Ҷанубӣ баргузор гардид, иштирок намуда, суҳанронӣ кард, ки ҷараёни сафар ва натиҷагирӣ аз он дар шакли мақолаҳои илмӣ ба таъб расиданд.

Ходимони илмии ПИТФИ дар барномаҳои телевизион ва радиои Тоҷикистон оид ба масоили мубрами фарҳангу санъат ва муаммоҳои мавҷудаи ахбори омма ва таъбу нашр мулоҳизаҳои ҷолиб баён намудаанд. Аз ҷумла, оид ба мавзӯҳои: «**Тафаккури миллӣ ва заминаҳои иҷтимоии он**» (мусоҳиба дар барномаи «Равандҳои фарҳанги замони истиқлолият»-и ТВ Сафина, 1 январи соли 2016); «**Равандҳои рушди фарҳанг дар замони Истиқлолият**» (суҳанронӣ дар ТВ Тоҷикистон, 12 январи соли 2016, соати 7.30); «**Ҷаро ҷавонони имрӯза кам китоб мехонанд**» (мусоҳиба оид ба фаъолияти нашриёти «Адабиёти бачагона» ва

дурнамои он дар ТВ Баҳористон, 12 январи соли 2016); «**Масъалаҳои маориф дар Паёми Президент**» (мусоҳиба дар Радиои Садои мардум ва Ховар, 26 январи соли 2016); «**Нақши занон дар амали гаштани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо»**» (мусоҳиба дар барномаи «Толори оинаҳо»-и ТВ Сафина, 27 январи соли 2016); «**Зарурати омӯзиши забонҳои хоричӣ**» (изҳори назар дар Радиои Тоҷикистон, 30 январи соли 2016); «**Тарбияи эҷодкорон**» (мусоҳиба дар ТВ Сафина, 5 феввали соли 2016); «**Вазъи имрӯзи донишомӯзии донишҷӯён**» (мусоҳиба дар барномаи «Дунёи ҷавонӣ»-и Радиои Тоҷикистон, 5 март соли 2016); «**Рушди матбуоти миллӣ ва мавқеи он дар ҷомеа**» (гуфтугӯ дар радиои «Овози тоҷик», 10 март соли 2016); «**Дирӯз ва имрӯзи матбуоти тоҷик**» (мусоҳиба дар Радиои Тоҷикистон, 10 март соли 2016); «**Масъалаи тайёр намудани кадрҳои журналистӣ**» (мусоҳиба дар радиои Ховар, 10 март соли 2016); «**Муносибати хонанда ба рӯзнома ва роҳҳои баланд бардоштани мавқеи нашрияҳои даврӣ**» (мусоҳиба дар Радиои Тоҷикистон, 11 март соли 2016); «**Нақши матбуот дар такмили дониши ҷомеа**» (баёни андеша дар ТВ Ҷаҳоннамо, 11 март соли 2016); «**Сухане аз таърих ва мушкилоти матбуоти имрӯз**» (мусоҳиба дар ТВ Тоҷикистон, 11 март соли 2016); «**Тоҷикистон Ватани Наврӯз аст**» (мусоҳиба дар барномаи фарҳангии ТВ Сафина, 19

марти соли 2016); **«Симпозиуми байналмилалии адибони ҳавзаи Наврӯз ва мулоқоти Пешвои миллат – Эмомалӣ Раҳмон бо зиёиёни кишвар»** (изхори назар дар ТВ Сафина ва Радиои Тоҷикистон, 20 марти соли 2016); **«Китобноманигории Наврӯз»** (мусоҳиба дар барномаи «Муждаи эҷод»-и ТВ Сафина, 23 марти соли 2016); **«Арзиши иҷтимоии Ваҳдати миллӣ»** (баёни андеша дар ТВ Синамо, 20 июни соли 2016); **«Андешаҳо оид ба Ваҳдати миллӣ»** (мусоҳиба дар барномаи «Сухбати рӯз»-и ТВ Ҷаҳоннамо, 22 июни соли 2016); **«Истиқлолияти давлатии Тоҷикистон ва фарҳанг»** (мусоҳиба дар барномаи «Толори оинаҳо»-и ТВ Сафина, 23 июни соли 2016); **«Ваҳдати миллӣ»** (баёни андеша дар радиои Тоҷикистон, 26 июни соли 2016); **«Истиқлолият ва равандҳои фарҳанги миллӣ»** (мусоҳиба дар барномаи «Толори оинаҳо»-и ТВ Сафина, 19 июли соли 2016); **«Истиқлолият омили муҳими пешрафти ҷомеа ва таҳкими худшиносии миллӣ»** (мусоҳиба дар радиои Тоҷикистон, 15 августи соли 2016); **«Истиқлолият ва забони давлатӣ»** (мусоҳиба дар радиои «Фарҳанг», 29 августи соли 2016); **«Истиқлолият ва авзои забони адабӣ»** (мусоҳиба дар радиои Садои Душанбе 14 октябри соли 2016); **«Мутолиаи китоб»** (мусоҳиба дар ТВ Тоҷикистон, 24 октябри соли 2016); **«Бахшида ба таҷлили «Рӯзи Президент»** (мусоҳиба дар ТВ Сафина, 12 ноябри соли 2016); **«Таносуби шеърӣ Шашмақом ва арӯзу мусиқӣ»** (мусоҳиба дар радиои

Садои Душанбе, 13 ноябри соли 2016); «**Инъикоси Парчами миллӣ дар адабиёти муосир**» (мусоҳиба дар ТВ Сафина, 22 ноябри соли 2016); «**Арзиши иҷтимоии Рӯзи Парчам**» (баёни андеша дар ТВ Сафина, 24 ноябри соли 2016); «**Моҳияти Ватан ва ватандорӣ**» (баёни андеша дар барномаи «Фарҳанг»-и радиои Садои Душанбе, 25 ноябри соли 2016); «**Эҷодиёти композитор Талабхӯҷа Сатторов**» (мусоҳиба дар барномаи «Фарҳанг»-и радиои Садои Душанбе, 26 ноябри соли 2016) ва ғайраҳо суханронӣ кардаанд.

ҲАМКОРИИ ПИТФИ БО МУАССИСАҶОИ ИЛМӢ, ТАЪЛИМӢ ВА ФАРҲАНГИИ ВАТАНИВУ ХОРИҶӢ

Ҳамкориҳои илмии ПИТФИ дар самти ташкилу баргузори конференсияву семинарҳо, мубодилаи афкор, таҷрибаомӯзӣ, тайёрнамоии кадрҳо, таҳияву пешниҳоди номинатсияҳо, нашри маҷмӯаҳои илмӣ, китобу рисолаҳо бо Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишкадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи Мирзо Турсунзода, Донишкадаи давлатии санъати

тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистон, Иттифоқи композиторони Тоҷикистон, Китобхонаи миллии Тоҷикистон, Осорхонаи миллии Тоҷикистон, Иттифоқи рассомони Тоҷикистон, Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон, Китобхонаи давлатии патентно техникаӣ, Китобхонаи давлатии бачагонаи ҷумҳуриявии ба номи Мирсаид Миршакар, Донишгоҳи славянии Русияву Тоҷикистон, Коллеҷи ҷумҳуриявии хореографӣ ба номи М. Собирова ва дигар муассисаҳо бехтар гардидааст.

Дар ҳамкорӣ бо Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон олимони ПИТФИ чиҳати татбиқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №269 аз 1.07.2016 «Дар бораи таҷлили 100-солагии устои санъати касбии тоҷик, Артисти халқии Иттиҳоди Шӯравӣ Ғаффор Валаматзода, 1250-солагии донишманд ва мутафаккири тоҷик ва Шарқ Абӯабдуллоҳ Муҳаммад ибни Алӣ ибни Ҳусейн машҳур ба Ҳаким Тирмизӣ ва 1150-солагии зодрӯзи олим ва мутафаккири Шарқ Закариёи Розӣ» корҳои назаррасро ба анҷом расониданд. Аз ҷумла, ба ифтихори 100-солагии Ғаффор Валаматзода маҷмӯаи илмӣ «Рақс падидаи муассири фарҳангӣ дар тамаддуни мардумони Осиёи Марказӣ: дирӯз ва имрӯз», китобномаи шарҳиҳои «Ғаффор Валаматзода – асосгузори хореографияи тоҷик», албоми «Жизнь в танце Гафара Валаматзаде» ва доир ба зиндагинома ва фаъолияти хунариву

эҷодии Ғаффор Валаматзода 12 мақолаи олимони ПИТФИ дар саҳифаҳои нашрияҳои даврӣ ва маҷмӯаҳои илмӣ таҳияву интишор шуданд. Ҳамзамон олимони ПИТФИ дар симпозиуми байналмилалии «Нақши Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ дар илм ва фарҳанги ҷаҳонӣ» суҳанронӣ намуда, доир ба таҳқиқи осори ӯ дар Тоҷикистон 4 мақола дар матбуоти даврӣ ва маҷмӯаҳои илмӣ ба таъъ расониданд.

Дар ҳамкорӣ бо Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Феҳристи номҳои миллии тоҷикӣ мавриди таҳрир қарор дода шуд, ки дар он қорманди пажӯҳишгоҳ Д. Раҳимов ширкат дошт.

ПИТФИ дар ҳамкорӣ бо Муассисаи давлатии «Энсиклопедияи миллии тоҷик» ҷиҳати эҷоди мақолаҳои энсиклопедӣ доир ба масоили ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣи халқи тоҷик саҳм гирифт. Аз ҷумла, беш аз 200 мақолаҳои илмӣи олимони ПИТФИ доир ба анъанаҳои шиғоҳӣ, санъати иҷроқунандагӣ, урфу одот, маросим, ҷашн ва навъҳои гуногуни санъат дар ҷилди дувуми «Донишномаи фарҳанги мардуми тоҷик» ба ҷоп расиданд.

Дар ҳамкорӣ бо Комиссияи миллии қор бо ЮНЕСКО-и Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳодимони илмӣи ПИТФИ Д. Раҳимов ва А. Аминов маводи эмпириқии марбут ба “Чавгон”-ро ҷамъоварӣ намуда, матни номинатсияи онро тибқи

муқаррароти Конвенсияи ЮНЕСКО таҳия ва ба Комиссияи мазкур пешниҳод карданд.

Инчунин, дар ҳамкорӣ бо Киностудияи давлатии “Тоҷикфилм” аз рӯи сценарияи навиштаи Д. Раҳимов филми ҳуҷҷатӣ оид ба бозиҳои бачагона ба навор гирифта шуд.

Дар баробари ин, ҳамкориҳои тарафайн бо муассисаҳои фарҳангии хориҷӣ низ рушд ёфт. Бахусус, дар ҳамкорӣ бо Донишкадаи давлатии фарҳанг ва ҳунари Чувашистон доир ба мавзӯи «Ҷомеаи муосир: проблемаҳо ва дурнамои ҷаҳонӣ дар фазои иҷтимоӣ-фарҳангӣ» конференсияи III байналмилалӣ ҳузуруву ғоибонаи илмӣ-амалӣ (22 март с. 2016) баргузор гардид.

Бо Донишгоҳи давлатии фарҳанг ва санъати Маскав (МГУКИ), Донишгоҳи давлатии фарҳанг ва санъати Қазон (КазГУКИ), Донишкадаи давлатии фарҳанги Челябинск, Китобхонаи давлатии Россия (РГБ), Китобхонаи илмӣ электронии Россия (НЭБ РИНЦ) ва бо Китобхонаи миллии Беларус, идораи маҷаллаҳои «Библиография», «Клуб», «Библиотековедение», «Библиотечная Ассамблея Евразии», (Россия), «Вестник культуры» (МГУКИ, СПбГУКИ, ЧГАКИ, КазГУКИ, ЧГИКИ) нашри мақолаҳои илмӣ, илмӣ-таҳлилӣ ба роҳ монда шудаанд. Дар ин чода тавассути интиқоли иттилоотӣ фарҳангии илмию методӣ, бо ба инобат гирифтани эҳтиҷоти ҷонибҳо амалӣ гардонидани мешаванд.

20-уми майи соли 2016 дар толори хурди пажӯҳишгоҳ бо роҳбаладии роҳбари дастгоҳи Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон Хуршед Низомов меҳмонони расмӣ аз Кореяи Ҷанубӣ – раиси ташкилоти ИЧКАП (Маркази мероси фарҳанги ғайримоддии Осиё) Квон Хух ва мудир бахши таъбу нашри ИЧКАП В. Пак бо кормандони ПИТФИ вохӯрӣ ва суҳбат барпо намуда, дар мавзӯи баланд бардоштани муаррифӣ намудани фарҳанги миллии халқи тоҷик ба ҷаҳониён ҷарф заданд. Қарор шуд, ки ташкилоти мазкур бо ПИТФИ соли 2017 дар самти таҳияву чопи китоби “Мероси фарҳанги ғайримоддии халқӣ тоҷик” ҳамкорӣ менамояд.

ФАЪОЛИЯТИ СОМОНА ВА КИТОБХОНАИ ИЛМИИ ПИТФИ

Дар соли 2016 сомонаи Пажӯҳишгоҳ (**pitfi.tj**) аз нигоҳи мазмуну муҳтаво, воридоти маводи ниёзи хониш ва ҷалби хонандаи маҷозӣ корҳои назаррасро ба анҷом расонид. Зарфи як сол дар сомона 155 мавод доир ба масоили мубрами фарҳанги миллии гузошта шуд. Дар ин муддат ҳамаи маводи гузошташударо дар маҷмӯъ 5 ҳазору 985 нафар хонандаи маҷозӣ мавриди истифода қарор доданд. Ба ҳисоби миёна моҳе ҳудудан 500 нафар вориди ин сомона шудаанд ва аз матолиби он судҳо бардоштаанд. Дар як сол дар бахшҳои «Созу наво», «Интишорот», «Театр», «Синамо» маводи бештар гузошта шуд ва аз омор

хам дида мешавад, ки ҳаводорони ин гуна мавод бештаранд. Илова бар ин, соли 2016 кормандони сомона кӯшиш ба харҷ доданд, ки саҳифаи феисбукии сомонро фаъол кунанд. Ҳоло ҳар маводе, ки гузошта мешавад, ҳатман дар шабакаи иҷтимоии Феисбук низ роҳ меёбад. Аз миёни матолиби гузошташуда бештар матолиби хусусияти энциклопедӣ дошта ҷо дода шуданд. Матни электронии 12 китоб дар шакли pdf ва матни пурраи 16 шумораи маҷаллаи «Паёмномаи фарҳанг»-и Пажӯҳишгоҳ (солҳои 2009-2015) дар сомона ҷо дода шуданд.

Илова бар ин, аз ҷониби ходими пешбари илмии Шӯбаи фаъолияти фарҳангӣ-фароғатии ПИТФИ Ш. Саъдиев беш аз 100 мақолаи электронӣ доир ба мавзӯҳои гуногуни таърихи фарҳанги халқи тоҷик ва рушди он дар давраи истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шабакаи байналмилалӣ Интернет - Донишномаи озоди электронии Википедиаи тоҷикӣ (**tg.wikipedia.org**) нашр карда шуд. Ҳамзамон истифодабарии жанри журналистикаи электронӣ дар мавзӯи “Фарҳанги Тоҷикистон – дар шабакаҳои глобалии электронӣ” бори аввал аз ҷониби ходимони илмии ПИТФИ рӯи қор қарор гирифт. Пешниҳоди чунин мавод тавассути воситаҳои электронии иттилоотӣ, аз ҷумла Интернет имконият медиҳад, ки муштариёни сершумори шабакаи ҷаҳонӣ бо истифода аз имкониятҳои компютеру телефонҳои мобилии ба

шабакаи Интернет пайвастшуда аз таъриху навигариҳои муосири фарҳанги Тоҷикистон ба забони тоҷикӣ, дар ғушаву канори ҷумҳурӣ ва мамолики дунё бархӯрдор бошанд. Аҳамияти ин намуди тарғибу шиносоии мардуми тоҷикзабон бо намунаҳои фарҳанги кишвар, махсусан дар шароити ҷаҳонишавии самтҳои гуногуни ҳаёти сиёсӣ ва иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дар шароити муосир афзоиш ёфтааст. Аз чунин манбаи иттилоотӣ шахсоне, ки аз дастрасӣ харида китобу матбуоти даврӣ бо сабабҳои гуногун маҳруманд, бештар истифода мебаранд. Махсусан, мардуми тоҷикзабоне, ки солҳои охир ба мамлакатҳои гуногун муҳоҷират намудаанд ва ҳамзабонони бурунмарзии мо имконият пайдо мекунанд, ки аз иттилооти ба забони модариашон наشرшуда, баҳравар шаванд ва ҳисси миллии ҳешро нисбат ба таъриху фарҳанги Ватани аҷдодиашон тақвият бахшанд. Ба ин хотир, ба Донишномаи электронии Википедиаи тоҷикӣ матни электронии китобҳои ПИТФИ: «Феҳристи миллии ҷаҳанги ғайримоддӣ /National list of intangible cultural heritage. – Душанбе: Аржанг, 2016, – 280 с.; Қасбу ҳунароҳои анъанавии тоҷикон. – Душанбе, 2014. – 152 с. ва дигар маводи илмӣ иттилоотӣ марбут ба таъриху фарҳангӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ворид карда шудаанд.

Китобхонаи илмӣ ПИТФИ ҷаъолиятшро дар асоси Низомнома ва нақшаи корӣ амалӣ намуда, барои пешрафту инкишофи илмҳои фарҳангшиносӣ,

санъатшиносӣ, китобхонашиносӣ, фаъолияти фарҳангӣ-фароғатӣ ва ғайра саҳмгузор аст. Дар соли 2016 фонди китобхона тибқи чадвали таснифоти китобдорӣ-библиографӣ аз нав гурӯҳбандӣ карда шуд ва беш аз 4000 номгӯӣ китобу маҷаллаҳои мавҷуда ба феҳристи электроники ПИТФИ дохил карда шуданд. Ҳамзамон Китобхонаи электроники ПИТФИ ба фаъолият шурӯъ намуд, ки имрӯз дорои беш аз 300 китоби электронӣ мебошад. Дар фонди электроники китобхона бештар донишномаҳо, маълумотномаву луғатҳои хусусияти умумидошта ва соҳавӣ ҷамъоварӣ шуда, мавриди истифода қарор мегиранд. Аз ҷумла, «Энциклопедияи советии тоҷик» (Ҷилди 1-8), «Энциклопедияи адабиёт ва санъати тоҷик» (Ҷилди 1-3), «Энциклопедияи Миллии Тоҷик» (Ҷилди 1-4), «Фарҳанги забони тоҷикӣ» (Ҷилди 1-2), «Фарҳанги тафсирии забони тоҷикӣ» (Ҷилди 1-2), «Донишномаи Шашмақом» ва китобҳо доир ба масоили фарҳангшиносӣ, санъатшиносӣ, театршиносӣ, мусиқиишиносӣ, фаъолияти иҷтимоӣ-фарҳангӣ, китобхонашиносӣ, осорхонашиносӣ, эҷодиёти мардумӣ заминаи асосии фонди китобҳои электрониро ташкил медиҳанд.

Бо мақсади расонидани ёрии амалию методӣ ва ба роҳ мондану амалӣ намудани фармону супоришҳои роҳбарияти Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз китобу маҷаллаҳои интишорнамудаи пажӯҳишгоҳ, бахусус китобҳои, ки ба таҷлили ҷашни 25-солагии Истиқлолияти

давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудаанд, ба шуъбаву бахшҳои фарҳанги шаҳру навоҳии ҷумҳурӣ ба таври ройгон фиристода шуданд.

БА ҶОИ ОХИРСУХАН

ПИТФИ дар партави санадҳои меъериву ҳуқуқӣ, дастуру супоришҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти худро роҳандозӣ намуда, ҷиҳати иҷрои корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, илмӣ-методӣ ва пажӯҳишӣ дар самти таҳқиқи фаъолияти муассисаҳои иҷтимоӣ фарҳангӣ, мусиқӣ, ахбори омма ва таъбу нашр, санъатшиносӣ, таърих ва назарияи фарҳангшиносӣ, эҷодиёти мардумӣ ва китобдорӣ иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон, саҳм гирифтааст. Татбиқи мавзӯҳо ва лоиҳаҳои илмӣ, асосан дар доираи маблағҳои барои иҷрои корҳои илмӣ-тадқиқотӣ пешбинишуда, роҳандозӣ шудаанд. Соли 2016 новобаста аз пурра маблағгузорӣ шудани мавзӯҳову лоиҳаҳои илмӣ ПИТФИ ходимони илмӣ пажӯҳишгоҳ кӯшиш намуданд, ки дар омӯзишу таҳқиқи масоили мубраму рӯзмарра бештар тавачҷух зоҳир намоянд ва бо дарназардошти имконоти мавҷуда фаъолияти худро ба роҳ монанд.

Соли 2016 аз ҷониби ходимони илмии ПИТФИ лоиҳаи нав: «Бунёди манобеи библиографии ҷопӣ ва электроники «Пешвои миллат – Эмомалӣ Раҳмон» барои солҳои 2017-2019 таҳия ва пешниҳод шуд, ки маблағгузори он, қисман бошад ҳам аз ҷониби Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дастгирӣ ёфт.

Илова ба корҳои илмиву таҳқиқотӣ аз ҷониби ходимони илмии ПИТФИ тибқи дастури супоришҳои Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон лоиҳаи матнҳои «Низомномаи ҷоизаи давлатии «Пешвои миллат – Эмомалӣ Раҳмон», «Намунаи сценарии ҷашни 25-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳру ноҳияҳо», «Оинномаи намунавии Марказҳои фарҳангӣ-фароғатии вилоят, шаҳр ва ноҳияҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Концепсияи рушди фарҳанг дар Ҷумҳурии Тоҷикистон». «Низомномаи боғҳои фарҳангӣ-фароғатӣ», «Дастовардҳои соҳаи фарҳанг дар 25-соли Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дурномаи он» таҳияву пешниҳод гардиданд.

**РЎЙХАТИ ОСОРИ ЧОПИИ ПИТФИ
ДАР СОЛИ 2016**

I. Нашри алоҳида

1. Ғаффор Валаматзода – асосгузори
хореографияи тоҷик: Китобномаи шарҳиҳолӣ /

Мураттиб Ш. Комилзода; зери назари А. Раҷабов. – Душанбе: Дониш, 2016. – 152 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С. 3-4; Аз фаъолияти ҳунари ва эҷодии Гаффор Валаматзода. – С.5-15; Санаҳои муҳими ҳаёт ва фаъолияти Гаффор Валаматзода. – С.16-22; I. Асарҳои Гаффор Валаматзода. 1.1. Ба забони тоҷикӣ.- С.23-29; 1.2. Ба забони русӣ. – С.30-34; 1.3. Ба забонҳои хориҷӣ. – С.35; II. Адабиёт доир ба Гаффор Валаматзода. 2.1. Роҷеъ ба шарҳи ҳол ва фаъолияти ҳунарию эҷодӣ. 2.1.1. Ба забони тоҷикӣ. – С.36-50; 2.1.2. Ба забони русӣ. – С.50-63; 2.1.3. Ба забонҳои хориҷӣ. – С.63-64; 2.1.4. Нашрҳои электронӣ. – С.64-72; 2.2. Роҷеъ ба фаъолияти Ансамбли давлатии рақсии «Лола». 2.2.1. Ба забони тоҷикӣ. – С.73-77; 2.2.2. Ба забони русӣ. – С.77-81; 2.2.3. Ба забонҳои хориҷӣ. – С.81-84; 2.2.4. Нашрҳои электронӣ. – С.84; 2.3. Роҷеъ ба намоишномаҳо. 2.3.1. Балетҳо. 2.3.1.1. Ду гул. – С.85-90; 2.3.1.2. Лайлӣ ва Мачнун. – С.90-94; 2.3.1.3. Дилбар. – С.94-99; 2.3.1.4. Фаввораи Боғчасарой. – С.99-100; 2.3.1.5.

Лауренсия. – С.100-101; 2.3.1.6. Кўли қувон. – С.101-102; 2.3.1.7. Сарчашмаи бахт. – С.102-103; 2.3.1.8. Эсмеральдо. – С.103-104; 2.3.1.9. Гилеми кабуд. – С.105; 2.3.1.10. Золушка. – С.105; 2.3.1.11. Корсар. – С.106; 2.3.1.12. Афсонаи кўҳӣ. – С.106; 2.3.2. Операҳо. 2.3.2.1. Шўриши Восеъ. – С.106-109; 2.3.2.2. Комде ва Мадан. – С.110-111; 2.3.2.3. Тоҳир ва Зўхро. – С.111-112; 2.3.2.4. Русалка. – С.113; 2.3.2.5. Оршин мол-олон. – С.113-114; 2.3.2.6. Лола. – С.114-117; 2.3.2.7. Восеъ. – С.117; 2.3.2.8. Розия. – С.118; 2.3.2.9. Таҳмоси Хучандӣ. – С.119; 2.3.2.10. Князь Игорь. – С.119-120; 2.3.2.11. Кармен. – С.120; 2.3.2.12. Бахтиёр ва Ниссо. – С.121; 2.3.2.13. Аида. – С.121-122; 2.3.2.14. Пўлод ва Гулрў. – С.122-124; 2.4. Рочеъ ба филмҳои таҳиякарда ва иштирокдоштаи Фаффор Валаматзода. 2.4.1. Филм-балети «Лайлӣ ва Мачнун». – С.124-126; 2.4.1.1. Нашрҳои электронӣ. – С.126-127; 2.4.2. Филми бадеии «Киноконсертҳои тоҷикӣ». – С.127; 2.4.3. Филми хуччатӣ-бадеии «Консертҳои панҷ чумхурӣ». – С.127-

128; 2.5. Рочеъ ба рақсҳои ба
сахнагузоштаи Фаффор
Валаматзода. 2.5.1. Рақси
«Қалтакбозӣ». – С.128; 2.5.2. Рақси
«Қордбозӣ». – С.128-129; 2.5.3. Рақси
«Мори печон». – С.129-130; 2.5.4.
Рақси «Нағорабазм». – С.130-131;
2.5.5. Рақси «Рӯмол». – С.131; 2.5.6.
Рақси «Панҷ гул». – С.131; 2.5.7. Рақс
бо доира. – С.131; 2.5.8. Рақс бо
тавлак. – С.131-132; 2.5.9. Рақси
«Қайроқбозӣ». – С.132; 2.5.10. Рақси
«Ҷигарпора». – С.132; 2.5.11. Рақси
«Воҳӯрӣ». – С.132; 2.5.12. Рақси
«Дашнободӣ». – С.132-133; 2.5.13.
Рақси «Дугонаҳо». – С.133; 2.5.14.
Рақси «Ҳосилот». – С.133; 2.5.15.
Рақси «Суруд ва муҳаббат». – С.133-
134; 2.5.16. Рақси «Тӯй». – С.134;
2.5.17. Рақси «Қамчин». – С.134;
2.5.18. Рақси «Чалма». – С.134-135;
2.5.19. Рақси «Чархи дузону». –
С.135; 2.5.20. Рақси «Ҷум ҷаҳала». –
С.135-136; III. Кӯмакфехристҳо. 3.1.
Кӯмакфехристи алифбоии асарҳо. –
С.137-139; 3.2. Кӯмакфехристи
ашхос. – С.139-149; Мундариҷа. –
С.150-152.

2. Китобхонаҳои Тоҷикистон дар даврони истиқдол: Феҳристи адабиёт / Мураттиб М. Комилов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 312 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С.3-4; I. Санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ доир ба фаъолияти китобдорӣ (нормативно-правовые акты по библиотечному делу). 1.1. Ба забони тоҷикӣ (на таҷикском языке). – С.5-17; 1.2. Ба забони русӣ (на русском языке). – С.18-31; II. Осори Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба фаъолияти китобдорӣ (труды Лидера нации, Президента Республики Таджикистан по библиотечному делу). 2.1. Ба забони тоҷикӣ (на таҷикском языке). – С.32-37; 2.2. Ба забони русӣ (на русском языке). – С.37-40; III. Барнома, дарснома ва дастурҳои таълимӣ доир ба соҳаи китобдорӣ (программы, учебники и учебные пособия по библиотечной отрасли). 3.1. Ба забони тоҷикӣ (на таҷикском языке). – С.41-54; IV. Асарҳои илмӣ ва методӣ доир ба соҳаи китобдорӣ (научные и методические труды по

библиотечной отрасли). 4.1. Нашри алоҳида (отдельные издания). 4.1.1. Ба забони тоҷикӣ (на таджикском языке). – С.55-99; 4.1.2. Ба забони русӣ (на русском языке). – С.99-106; 4.2. Мақолаҳо дар нашрияҳои даврӣ, ғайридаврӣ ва давомдор (статии в периодических, неперидических и продольжающих изданиях). 4.2.1. Ба забони тоҷикӣ (на таджикском языке). – С.106-190; 4.2.2. Ба забони русӣ (на русском языке). – С.190-218; 4.3. Мақолаҳо дар саҳифаҳои маҷаллаи «Китобдор» (статии на страницах журнала «Библиотекаръ»). – С.219-228; V. Китобномаи шарҳиҳои доир ба фаъолияти олимон ва мутахассисони соҳаи китобдорӣ (биобиблиография ученых и специалистов библиотечной отрасли). – С.229-231; VI. Поённомаи рисолаҳои номзадӣ ва докторӣ (авторефераты кандидатских и докторских диссертации). – С.232-233; VII. Кӯмакфехристҳо (вспомогательные указатели). 7.1. Кӯмакфехристи алифбоии асарҳо

(алфавитный указатель произведений). 7.1.1. Ба забони тоҷикӣ (на таҷикском языке). – С.234-271; 7.1.2. Ба забони русӣ (на русском языке). – С.272-291; 7.2. Кӯмакфехристи ашхос (именной указатель). – С.292-309; Мундариҷа. – С.310.

3. Қучқоров, Д. Базми Наврӯзӣ: Сурудҳои хори акапелла аз эҷодиёти оҳангсозони тоҷик: Дастури таълимӣ-методӣ / Зери назари А. Зубайдов; хуруфчини нотаи компютерӣ З. Икромова. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 56 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С.3; Базми Наврӯзӣ. Оҳанги Д. Дустмуҳаммадов, шеъри А. Бобочон. – С.4-34; Пайғоми дӯстӣ. Оҳанги Х. Абдуллоев, шеъри М. Ҳайдаршо. – С.35-36; Марҳабо. Оҳанги Х. Абдуллоев, шеъри Б. Раҳимзода. – С.37-38; Дафтари умри азиз. Оҳанги К. Ҳалимов, шеъри У. Раҷаб. – С.38-41; Суруди «Ёр-ёр». Оҳанги Ҷ. Охунов, шеъри Б. Турсун. – С.41-46; Рубоб. Оҳанги К. Ҳалимов, шеъри Ҳ. Файзулло. – С.47-49; Садбарг. Оҳанги К. Ҳалимов, шеъри С. Маъмур. – С.49-52; Рубоиёт.

Оҳанги Қ. Ҳикматов, шеърӣ Хайём.
– С.52-54; Мундариҷа. – С.55.

4. Мероси фарҳангӣ ва ҳунарҳои мардумӣ:
ҳифз ва эҳёи он / Мураттиб Х. Низомов; муҳаррир Ш.
Комилзода. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – 104 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С.3; 1. Орумбекзода Ш. Мероси ғановатманди фарҳангии халқи тоҷик. – С.4-15; 2. Раҳимов Д. Чанд сухан перомуни касбу ҳунарҳои суннати тоҷикон. – С.16-25; 3. Холмуродов З. Инвентаризатсияи намунаҳои касбу ҳунарҳои суннати тоҷикон. – С.26-32; 4. Ходжиева С. Миниатюра – культурное наследие таджиков. – С.33-40; 5. Бабаджанова М. Культурное наследие: защита, сохранение и развитие. – С.41-49; 6. Қличева Н. Рақси анъанавии тоҷик: гузориши масъалаҳои тадқиқотӣ. – С.50-61; 7. Раҳимов К. Варианти тоҷикии ҳамосаи «Гӯрғулӣ» ва мактаби ҳунарии устод Ҳикмат Ризо. – С.62-79; 8. Низомов Х. Государственная политика в области культуры в Республике Таджикистан: культурно-нравственные горизонты. – С.80-91; 9. Аминов А. Маросимҳои

ҷашни арӯсӣ – бахши
ҷудонашавандаи феҳристи миллии
мероси фарҳанги ғайримоддӣ. – С.92-
102; Муңдарича. – С.103.

5. Мурудов, М. Донишномаи фарҳанги
рӯзноманигорӣ / Муҳаррир Ш. Комилзода. –
Душанбе: Аржанг, 2016. – 480 с.

Муңдарича: Муқаддима. – С.3-5; А. –
С.6-27; Б. – С.28-41; В. – С.41-56; Г. –
С.56-60; Ғ. – С.60-61; Ғ. – С.61-73; Ғ. –
С.73; Ж. – С.73-85; З. – С.85-93; И. –
С.93-126; К. – С.126-146; Қ. – С.146-152;
Л. – С.152-158; М. – С.159-214; Н. –
С.214-137; О. – С.137-254; П. – С.155-
273; Р. – С.273-196; С. – С.296-330; Т. –
С.330-371; У. – С.376; Ф. – С.376-391; Х.
– С.391-403; Ҳ. – С.403-413; Ч. – С.413-
417; Ҷ. – С.418-425; Ш. – С.425-436; Э. –
С.436-443; Ю. – С.443; Я. – С.443;
Нишондиҳандаи алифбой. – С.444-
475; Муңдарича. – С.476.

6. Муҳаммадӣ, Ҳ. Ин Ватан зинда дар ҷаҳон
мебуд: Намунаҳои сенарияи ҷашни 25-солагии
Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар
шаҳри ноҳияҳо / Муҳаррир Ш. Комилзода. –
Душанбе: Аржанг, 2016. – 64 с.

Мундариҷа: Оғози суҳан. – С.3-4; Ин Ватан зинда дар ҷаҳон мебуд. – С.5; Мазмун ва моҳияти ҷашни Истиқлолият. – С.5; Дар баҳши сиёсат ва таҳкими давлатдорӣ. – С.5-6; Дар баҳши иқтисодиёт. – С.7; Дар баҳши рушди шаҳру ноҳияҳо ва манзили истиқоматӣ. – С.8; Дар баҳши маориф. – С.8-9; Дар баҳши истиқлолияти энергетикӣ. – С.9; Дар баҳши сохтумони роҳҳо. – С.9-10; Дар баҳши фарҳанг ва санъат. – С.10-11; Дар баҳши ҳувияти миллӣ. – С.11; Дар баҳши забони давлатӣ. – С.11-12; Дар баҳши мақоми зан дар ҷомеа. – С.12; Номаи раҳнамо. – С.13; Тарзи ороиши базмгоҳи ҷашни Бисту панҷсолагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – С.13-14; Намунаи шиорҳо ва овезаҳо. – С.14-15; Сенарияи яқум: Ин Ватан зинда дар ҷаҳон мебуд. – С.16; Пайки истиқлол. – С.16-17; Базм дар остона. – С.17; Дарвозаи мунаққаш. – С.17-18; Ороиши базмгоҳ. – С.18; Намунаи матни шиорҳо. – С.19-20; Дар васфи Устод Айнӣ. – С.20; Дар васфи аллома Бобочон Ғафуров. – С.20; Дар васфи устод Мирзо Турсунзода. – С.21; Дар

васфи Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон. – С.21; Дар васфи Шириншоҳ Шохтемур. – С.21; Дар ситоиши Нусратулло Махсум. – С.21-22; Ачам чамъ аст. – С.23; Намунаҳои пораҳои манзум барои ровиёни базм. – С.23-26; Сенарияи дуҷум: Ватан, бо роҳи ту замон меравад. – С.27; Ҳусни оғоз. – С.27-28; Истиқболи пайки истиқлол. – С.29-30; Базм дар остона. – С.30-31; Дарвозаи мунаққаш. – С.32-33; Майдончаҳои қаҳрамонон. – С.33-47; Ҳикояти рақамҳо. – С.47-54; Майдончаи «Бахтофарин». – С.54-55; Тарҳи майдонча. – С.55-59; Адабиёти истифодашуда. – С.60; Мундариҷа. – С.61-62.

7. Намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣи халқи тоҷик / Зери назари Ш. Комилзода; Мураттибон: Д. Раҳимов, Н. Кличева, А. Зубайдов ва диг.; Муҳаррири масъул ва муаллифи пешгуфтор Д. Раҳимов; масъули нашр Т. Раҳматуллоев. – Душанбе: Бухоро, 2016. – 124 с.

Китоб дар асоси Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ, бо мақсади ҳифз, эҳё, густариш ва таблиғи унсурҳои фарҳанги маънавии мардум таҳия гашта, барои

таҳкими хувияти миллӣ замина ва воситаи хеле муҳим ба шумор меравад. Дар он оид ба унсурҳои маълумоти бештар зикр шуда, расмҳои мувофиқ ба онҳо ҷой дода шудаанд.

8. Низомов, Х. Созшиносӣ / Муҳаррири илмӣ А. Зубайдов; зери назари Ш. Комилзода; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Адиб, 2016. – 132 с.

Мундариҷа: 1. Пешгуфтор. – С.3-4; 2. Марҳилаҳои ташаккул ва тақомули соҳҳои мусиқӣ. – С.5-21; 3. Сохт ва таснифоти соҳҳои мусиқӣ. 3.1. Гурӯҳи соҳҳои нафасӣ. – С.22-34; 3.2. Гурӯҳи соҳҳои торӣ-зарбӣ. – С.34-40; 3.3. Гурӯҳи соҳҳои торӣ-мизробӣ. – С.40-68; 3.4. Гурӯҳи соҳҳои тории камончадор. – С.68-77; 3.5. Гурӯҳи соҳҳои зарбӣ. – С.77-81; 4. Рисолаҳои мусиқӣ. – С.82-96; 5. Хулоса. – С.97-98; 6. Диапазони Оркестри соҳҳои миллӣ. – С.99; 7. Намунаи партитура барои оркестри соҳҳои миллӣ. – С.100-108; 8. Луғати мухтасари истилоҳоти мусиқӣ. – С.109-125; 9. Адабиёт. – С.126-130; Мундариҷа. – С.131.

9. Обидпур, Ҷ. Дарси рубоб: Нашри сеюм бо иловаҳои муаллиф барои мактаб ва коллеҷҳои мусиқӣ (санъат). – Душанбе: Адабиёти бачагона, 2016. – 136 с.

Мундариҷа: Аз муаллиф ба нашри сеюм. – С.3; Аз муаллиф ба нашри дуюм. – С.4-5; Қисми якум. Маълумоти мухтасар оид ба мусиқӣ. – С.6-12; Нишондодҳои методӣ. – С.13-22; Қисми дуюм. Машқҳо дар торҳои кушода. – С.23-27; Машқҳо барои ангуштҳо. – С.28-34; Этюдҳо. – С.35-48; Қисми сеюм. Якканавозӣ. – С.49-55; Пиесаҳо бо ҷӯршавии фортепиано. – С.56-107; Ансамблнавозӣ. – С.108-111; Дуэтҳо бо ҳамовозии фортепиано. – С.112-133; Мундариҷа. – С.134-135.

10. Осор / Мурадтиб Шариф Комилзода; муҳаррири масъул Мурад Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – 480 с.

Мундариҷа (Содержание):
Сарсухан. – С.5-7; Введение. – С.8-10;
Фарҳангшиносӣ (Культурология).
Шамсиддин Орумбекзода.
Истиқлолият тақонбахши рушди

фарҳанги миллӣ (Независимость и совершенствование развития национальной культуры). – С.11-43; Ҳамза Камол. Амокини муқаддаси Тоҷикистон ва нақши онҳо дар омӯзиши таърих ва фарҳанг (Святые место Таджикистана и их роль в изучении истории культуры). – С.44-55; Шухрат Саъдиев. Душанбе – маркази навбунёди фарҳанги тоҷикон (Душанбе – новый центр таджикской культуры). – С.56-70; Хуршед Низомов. Рушди фарҳанги миллӣ дар ВМКБ дар даврони истиқдод (Развитие национальной культуры в ГБАО в период независимости). – С.71-87; *Санъатиносии (Искусствоведение)*. Аскаралӣ Раҷабов. Назари гузаро ба баёзнигории шеърӣю мусиқӣ дар анъанаи эҷодӣю иҷроӣю мақом ва мақомсарой (О поэтико-музыкальном наследии в творческо-исполнительских традициях макома и исполнения макома). – С.88-130; Абубакр Зубайдов. Саҳми Туғрал дар рушди мусиқии тоҷик (Вклад Туграла в развитии таджикской музыки). – С.131-153; Назокат

Клычева. Гаффор Валамат-заде и его роль в развитии хореографического искусства Таджикистана (Гаффор Валаматзода ва нақши он дар инкишофи санъати хореографии тоҷик). – С.154-251; *Китобхонашиносӣ (Библиотековедение)*. Курбоналӣ Бӯриев. Фаъолияти китобдорӣ дар замони истиқлолият: вазъ ва дурнамо (Библиотечное дело в период независимости: состояние и перспективы). – С.252-282; *Осорхонашиносӣ (Музееведение)*. Фирдавс Шарифзода. Совершенствование нормативно-правовой базы деятельности музеев Таджикистана в период независимости (Такмили заминаҳои меъёрӣ-ҳуқуқии фаъолияти осорхонаҳои Тоҷикистон дар даврони истиқлол). – С.283-310; *Публицистикашиносӣ (Публицистикаведение)*. Мурод Муродӣ. Омилҳои рушди матбуоти тоҷик дар замони истиқлол (Факторы развития таджикской прессы в годы независимости). – С.311-342; Абдумӯмин Қутбиддинов. Дар шинохт ва ҳимояти мероси фарҳангӣ (Познание и защита культурного наследия). – С.343-358; *Эҷодиёти*

мардумӣ (Народное творчество). Дилшод Раҳимов. Чанд суҳан оид ба ҳамосаи қаҳрамони «Гӯрғули» (Несколько слов о таджикском героическом эпосе - Гургули). – С.359-424; *Фарҳанг ва адаб (Культура и литература).* Мирзо Муллоаҳмад. Рӯдакишиносӣ дар даврони истиқлол (Рудакиведение в период независимости). – С.425-440; Сирочиддин Пиров. Инсони комил дар шиноҳти Фаҳруддини Розӣ (Совершенная личность в понимании Фаҳруддина Розии). – С.441-461; Шариф Комилзода, Мирзо Муллоаҳмад. Таҳқиқ ва нашри осори Закариёи Розӣ дар Тоҷикистон (Исследование и издание произведений Закария ар-Рази в Таджикистане). – С.462-473; Маълумот дар бораи муаллифон. – С.474-475; Сведения об авторах. – С.475-476; Мундариҷа (Содержание). – С.477-479.

11. Паёмномаи фарҳанг: нашрияи илмию таҳлилии Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот / Сармуҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – № 1 (33). – 124 с.

Мундариҷа: *Фарҳангшиносӣ.*
Орумбекзода Ш. Фарҳанги сулҳофарии пешвои миллати тоҷикон. – С.3-8; Каримов Б. К. Опыт национальной культурной автономии татар Чувашии по популяризации этнокультурных традиций татар на территории России. – С.8-15; Каримова Ш. Шаммае аз равобити фарҳангии Тоҷикистону мамолики Араб. – С.16-20; *Фарҳанг ва таърих.* Камол Ҳ., Шаҳриёр М. Инъикоси таърихи сиёсии Мовароуннаҳр, Хуросон ва Эрони нимаи аввали садаи XVI дар «Ҷаҳонкушои хоқон». – С.21-28; Абдулҳамид Ф. Ойинаи рӯзгори халқ ва таърихи миллат. – С.29-33; *Матбуот.* Муродӣ М. Баъзе мушкилот дар гузаронидани нишастҳои матбуотӣ. – С.34-38; *Китобхонашиносӣ ва библиографияшиносӣ.* Комилзода Ш. Маркази библиографияи давлатии тоҷик. – С.39-42; Буриев К. Б. Из истории развития государственной учреждений Дом книги Таджикистана. – С.42-53; *Осорхонашиносӣ.* Шарифзода Ф.

Современное состояние музеев Республики Таджикистан и пути их совершенствования (по итогам социологических исследований). – С.54-61; *Санъатшиносӣ*. Амиров Р. Развитие театрального искусства в годы независимости Таджикистана. – С.62-69; Комилзода Ш. Бунёдгузори санъати хореографии тоҷик (ба ифтихори 100-солагии Ғаффор Валаматзода). – С.70-76; Охунова Дж. Сольное исполнение танца – как одна из форм сценического искусства. – С.76-96; Хакимов Н. Г. Формирование танцевальных традиций в искусстве таджиков. – С.96-97; Клычева Н. А. Танцевальное творчество таджиков (на материале экспедиции г. Истаравшана и Аштского района). – С.97-106; *Хунарҳои мардумӣ*. Раҳимов Д. Лўхтакҳо дар фарҳанги суннати тоҷикон. – С.107-113; *Тақриз*. Чумъаев М. Силсиламаҷмӯаи пурарзиши илмӣ. – С.114-120; Мундариҷа. – С.121-123.

12. Паёмномаи фарҳанг: наشريи илмию таҳлилии Пажӯшишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг

ва иттилоот / Сармуҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – № 2 (34). – 112 с.

Мундариҷа: *Матбуот ва табъу нашр.* Муродӣ М. Шинохт ва тасвири инсони бунёдкор дар публитсистикаи имрӯз. – С.3-10; Чумъаев М. О. Пайдоиш ва ташаккули рӯзномаҳо ҳамчун маҳсулоти табъу нашр. – С.11-17; Шарифзода Қ. Баъзе хусусиятҳои нашрияҳои хушсифат. – С.17-23; *Санъатишиносӣ.* Низомов Х. Пайдоиш ва тақомули соҳаи халқии мусиқӣ. – С.24-33; Чӯрабек М. Валаматзода ва санъати рақс. – С.34-36; Казакова З. Лютфи Заҳидова – одна из первых балерин Таджикистана. – С.37-42; Василева И. В. Вокальное исполнительство Чувашии: пути развития. – С.42-47; *Фарҳангишиносӣ.* Каримов Б. К. Особенности развития менеджмента, как системы управления в деятельности социально-культурных учреждений (на примере г. Канаш Чувашской Республики). – С.48-54; Баландина Г. А. Формирование профессиональной компетентности

менеджера социально-культурной деятельности в вузе культуры (в условиях социальной практики). – С.55-59; *Китобхонашиносӣ ва библиографияшиносӣ*. Буриев К. Б. Источники по истории таджикской советской библиографии в 1975-1981 гг. – С.60-65; Комилов М. Созмондиҳии озмуни китобхонаҳои мамлакат дар даврони истиқлол. – С.65-71; *Хунарҳои мардумӣ*. Раҳимӣ Д. Қудсият аз воситаҳои ҳифзи намунаҳои мероси фарҳанги ғайримоддӣ. – С.72-77; *Фарҳанг ва адаб*. Қутбиддинов А. Наврӯз дар назми иҷтимоии муосир. – С.78-83; Пиров С. Нигоҳе ба зиндагиномаи Ҳаким Тирмизӣ. – С.84-87; *Сафари илмӣ*. Муродӣ М. Дар талоши фановарӣ. – С.88-94; Холмуродов З. Чанд мулоҳиза доир ба хунарҳои суннати Исфара. – С.95-99; *Чашнвора*. Зубайдӣ А. Баъзе омилҳои пайдории ваҳдати миллӣ дар Тоҷикистон. – С.100-105; *Навидҳои фарҳангӣ*. Камолова Х. Сафари пажӯҳишӣ. – С.106; Гафурова М. К. А музыка звучит. –

С.106-107; Муаллифон. – С.108;
Мундариҷа. – С.109.

13. Паёмномаи фарҳанг: нашрияти илмию таҳлилии Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқоти фарҳанг ва иттилоот / Сармуҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – № 3 (35). – 128 с.

Мундариҷа: Фарҳангишиносӣ. Амиров Р. Дастоварди бузурги байналмилалии фарҳанг дар даври истиқлол. – С.3-13; Набиев В. Роль творческой молодежи во взаимообогащении культур. – С.13-20; *Матбуот ва табъу нашр.* Муродӣ М. Нигоҳе ба таҳаввули матбуоти тоҷик дар замони истиқлол. – С.21-27; Қутбиддинов А. Нақши ВАО дар тарғибу тарбияи тафаккури нав. – С.27-34; Муҳаммад Ҷ. Нигоҳе ба бозтоби равобиги фарҳангии Тоҷикистону Афғонистон дар матбуоти тоҷик (замони истиқлол). – С.34-39; Муродова Р. Назаре ба ташаккули омӯзишҳои сотсиологӣ дар матбуоти даврӣ. – С.39-46; *Китобхонашиносӣ.* Комилов М. Рушди китобхонаҳои электронӣ дар Тоҷикистони муосир. – С.47-59; *Мероси фарҳанги ғайримоддӣ.* Раҳмонӣ Р. «Андалеб - 2016»: муваффақият ва

камбудихо. – С.60-69; Комилзода Ш. Омӯзиш ва ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ дар Тоҷикистон. – С.70-77; Аминов А. Таҳлили мавзӯии таронаҳои гулбазм. – С.78-88; Ниёзова М. Чанд суҳан дар бораи анъанаи мӯйбофӣ ва навъҳои он. – С.88-93; **Осорхонашиносӣ.** Шарифзода Ф. Бунёди осорхонаҳои нав дар Тоҷикистон дар даврони истиқлол. – С.94-98; **Сайёҳӣ.** Зубайдов Я. Тамоюлҳои рушди сайёҳӣ дар Тоҷикистон. – С.99-103; **Экспедитсияи илмӣ.** Камолова Х. Назаре ба фаъолияти дастаҳои ҳунарии шаҳри Исфара. – С.104-108; Раҳимов Д., Холмуродов З. Экспедитсияи кормандони ПИТФИ дар Бадахшон. – С.108-113; **Мусоҳиба.** Фарҳанг соҳаест, ки ба тамоми фаъолияти мардум вобаста аст. – С.114-122; Муаллифон. – С.123; Мундариҷа. – С.125.

14. Паёмномаи фарҳанг: нашрияти илмию таҳлилии Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот / Сармуҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – № 4 (36). – 128 с.

Мундариҷа: **Фарҳангшиносӣ.**
Орумбекзода Ш. Пояҳои устувор дар

рушди фарҳанги миллӣ. – С.3-8; *Матбуот ва табъу наир*. Муродов М. Баъзе мушкилоти омодагии касбии журналистон дар шароити муосир. – С.9-15; Қутбиддинов А. Матбуоти маҳаллӣ – оинаи ҳаёти деҳот (баъзе андешаҳо дар ҳошияи «Оинаи Рашт»). – С.15-25; Исоев Қ. Матбуоти маҳаллӣ дар шароити ташаккули журналистикаи чандрасонаӣ (дар мисоли водии Рашт). – С.25-28; *Фарҳанги ғайримоддӣ*. Раҳимов Д. Оши палав ва фарҳанги суннати он. – С.29-36; Бердиева Ш. Таомҳои ширӣ – ҳӯроки субҳгоҳии мардуми тоҷик. – С.36-40; *Осорхонашиносӣ*. Шарифзода Ф. Нақши Осорхонаи миллии Тоҷикистон дар баланд бардоштани ҳисси худшиносии миллӣ. – С.41-44; Муминова Х. Осорхонаҳои мактабӣ ва роҳҳои самарабахшии кори онҳо. – С.45-48; *Китобхонашиносӣ ва библиографияшиносӣ*. Бӯриев Қ. Б. Махсусияти тазкиранигории тоҷик дар замони шӯравӣ. – С.49-60; Муҳиддинов З. Технологияи муосир ва истифодаи он дар фаъолияти китобхонаҳо (дар мисоли

китобхонаҳои ноҳияи Исфара). – С.60-64; Раҳмонова Г., Ҳикматов Н. Вазъи хадамоти китобдорӣ дар ноҳияи Рашт. – С.64-67; Комилов М. Рушди шабакаи китобхонаҳои Тоҷикистон дар даврони истиқлол. – С.67-77; *Равонишиносӣ*. Баскакова Н. И., Ривера А. И. Психологическая сущность и структура саморазвития личности. – С.78-81; *Санъатишиносӣ*. Низомов Х. Пажӯҳиши фалак дар Тоҷикистон. – С.82-86; *Тақриз*. Бӯриев Қ. Б. Таҳқиқи афкори китобдории тоҷик дар даврони истиқлол (Тақриз ба дастури библиографии «Китобхонаҳои Тоҷикистон дар даврони истиқлол: Феҳристи адабиёт / Мураттиб М. Комилов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 312 с»). – С.87-90; Раҳмонӣ Р. Фарҳанги Ориёӣ: Омӯзиш ва пажӯҳиши он (Сухане чанд дар бораи китоби Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳман «Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ» (2006), ки имсол аз тарафи он 10 сол пур шуд). – С.90-105; Ҷумъаев М. Ганҷи фарҳанг (Тақриз ба маҷмӯаи илмии «Осор» / Мураттиб Ш. Комилзода: муҳаррири

масъул М. Муродов. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. III. – 480 с.). – С. 105-110; Мирзоева С. Нахустин силсилаи «Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик». – С.111-112; Муаллифон. – С.113; Мундариҷа. – С.116.

15. Сафаралиев, Б. Из истории социально-культурной деятельности в Таджикистане (1917-1941 гг.): Монография / Редактор Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 224 с.

Оглавление: Введение. – С.3-7; Глава 1. Становление культурно - просветительной работы в Таджикистане. 1.1. Социально - политические и культурные предпосылки развития культурно - просветительной работы. Государственно - общественное руководство. – С.8-48; 1.2. Создание материальной базы культурно – просветительных учреждений. – С.49-81; 1.3. Формирование и подготовка кадров для сети культурно–просветительных учреждений. – С.81-100; Глава 2. Деятельность культурно – просветительных учреждений по повышению культурно – политического уровня трудящихся. 2.1. Ликвидация неграмотности и малограмотности

среди взрослого населения. – С.101-116; 2.2. Просветительно – образовательная работа клубных кружков. – С.116-137; 2.3. Культурно – просветительная работа среди женщин республики. – С.137-153; 2.4. Развитие художественной самодеятельности и ее роль в идейно – эстетическом воспитании трудящихся. – С.154-184; Заключение. – С.185-188; Литература. – С.189-210; Оглавление. – С.211.

16. Тақвими рӯйдод ва санаҳои муҳими фарҳанг ва ҳунари Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2017 / Мурағтиб Ш. Абдуллоев; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе, 2016. – 32 с.

17. Таърихи мусиқии касбӣ-композитории тоҷик: Барномаи таълимӣ / Мурағтиб А. Зубайдӣ; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 32 с.

18. Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санъатшиносии кормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1 / Мурағтиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 156 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С.3-7;
Раҳимов Д. Варзиши суннатӣ ва бозихои бачагона бахше аз мероси фарҳанги ғайримоддӣ. – С.8-22;
Клычева Н. Развитие танцевального творчества таджиков. – С.22-54;
Аминов А. Вазъи кунунии ҷашну маросимҳои анъанавӣ. – С.55-68;
Бердиева Ш., Ниёзова М. Мулоҳизаҳо доир ба вазъи имрӯзаи хӯрокҳои суннати тоҷикон. – С.69-79;
Носирова Л. Назаре ба ҳунарҳои бонувони тоҷик. – С.79-96;
Холмуродов З., Абдулвоҳидов П. Нигоҳе ба баъзе касбу ҳунарҳои мардумӣ. – С.96-110; Хулоса ва натиҷагирӣ. – С.110-116; Замимаи 1. Феҳристи ҳунармандон ва иҷрокунандагонӣ намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ аз ноҳияи Ашт. – С.117-121; Замимаи 2. Феҳристи ҳунармандон ва иҷрокунандагонӣ намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ аз шаҳри Истаравшан. – С.121-124; Замимаи 3. Феҳристи ҳунармандон ва иҷрокунандагонӣ намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ аз ноҳияи Муъминобод. – С.124-133; Замимаи 4.

Фехристи ҳунармандон ва иҷрокунандагони намунаҳои фарҳанги ғайримоддӣ аз ноҳияи Шаҳритӯс. – С.133-136; Фишурда ба забони англисӣ. – С.137-138; Мундариҷа. – С.139.

19. Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – 244 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С.3-7; Раҳимов Д. Боварҳои халқӣ ва тасаввуроти асотирии сокинони Бадахшон. – С.8-37; Аминов А. Маросимҳои дафну азодории мардуми Бадахшон. – С.38-53; Клычева Н. Танцевальное искусство Памира. – С.54-117; Холмуродов З. Чанд сухан роҷеъ ба ҳунари намадмоӣ. – С.118-131; Ниёзова М. Суннатҳои мӯйбофӣ дар Бадахшон. – С.132-142; Раҳимов Д. Бозиҳои анъанавии бачагони Помир. – С.143-152; Носирова Л. Ҳунарҳои шерозбофӣ, чуроббофии мардуми Бадахшон. – С.153-163; Аминов А.

Чашну маросимҳои мардуми Бадахшон дар шароити имрӯза. – С.164-185; Бердиева Ш. Таомҳои маҳаллии мардуми Помир. –С.186-196; Абдулвоҳидов П. Баъзе суннатҳои касби осиеббонӣ дар навоҳии ВМКБ. – С.197-206; Хулоса ва натиҷагирӣ. – С.207-208; Феҳристи ҳунармандон. – С.209-219; Маълумоти кӯтоҳ дар бораи муаллифон. – С.220; Фишурда ба забони англисӣ. – С.221-222; Мундариҷа. – С.223.

20. Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ / Мурадтибон Д. Раҳимов, Н. Қличева, А. Зубайдов ва дигарон; муҳаррири масъул Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 280 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С.3-4; Баҳши 1. Анъанаи шифоҳӣ (АООО). – С.5-14; Баҳши 2. Ҳунарҳои иҷроӣ (ВООО). – С.15-55; Баҳши 3. Чашну маросимҳо (СООО). – С.56-72; Баҳши 4. Расму одатҳо, таҷрибаҳои иҷтимоӣ (ДООО). – С.73-77; Баҳши 5. Касбу ҳунарҳои мардумӣ (ЕООО). – С.78-104; Баҳши 6. Ҳӯрокҳои миллий (ҒООО). – С.104-129; Баҳши 7. Варзиши суннатӣ ва бозиҳои бачагона

(GOOO). – С.130-160; Матн бо забони англисӣ. – С.160-278.

21. Чумъаев, М. О. Баъзе масъалаҳои забони матбуот / Мухаррир М. Муродов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 164 с.

Мундариҷа: I. Матбуот ва нуқси забон. Забон муҳимтарин рӯкни матбуоти миллӣ мебошад. – С.4-6; Баъзе нуқсонҳои истеъмоли пешояндҳо дар ВАО. – С.7-13; Баъзе нуқсонҳо дар ҷумлабандии забони матбуот. – С.13-20; Ташаккур ба шумо ё ташаккур аз шумо?. – С.20-24; Баъзе ҷанбаҳои ташаккули истилоҳоти тоҷикиасли соҳаи варзиш дар забони матбуот. – С.24-52; II. Иқтибос дар матбуот. Калимаҳои душворфаҳми арабӣ дар матбуот. – С.53-69; Истифодаи бемавқеи иқтибосоти русию аврупоӣ дар нашриҳои «СССР». 1. Бемавқеъ истеъмол гардидани калимаҳои иқтибосӣ. – С.69-106; 2. Истеъмоли бемавқеи номҳои хоси одамон. – С.106-107; 3. Истифодаи бемавқеи ихтисораҳои иқтибосӣ. – С.107-109; 4. Калимаву маъноҳои хоси маҳбусон ва олами ҷиноӣ. – С.109-119; III.

Масъулиятшиносии журналист. Журналисти оянда бояд чиро хонад ва чиро донад? – С.120-123; Ҳаёти журналист аз масъулият иборат аст. – С.124-128; Зарурати таълими фанни «Муқаддимаи журналистика». – С.128-135; IV. Ҳуқуқ ва ахлоқи журналистӣ. Дар бораи баъзе меъёрҳои ҳуқуқии фаъолияти журналистӣ. – С.136-150; Дар бораи баъзе меъёрҳои ахлоқии фаъолияти журналистӣ. – С.150-154; V. Матбуоти маҳаллӣ. Вазъ ва дурнамои матбуоти маҳаллӣ. – С.155-163.

22. Эмомалӣ Раҳмон дар адабиёти бадеӣ: Китобнома / Мураттиб Ш. Комилзода; зери назари академик А. Раҳмонзода. – Душанбе: ЭР-граф, 2016. – 224 с.

Мундариҷа: Пешгуфтор. – С.3-4; Бозтоби симои Пешвои миллат дар адабиёти тоҷик. – С.5-17; I. Назм. 1.1. Нашри алоҳида. – С.18-55; 1.2. Мавод дар саҳифаҳои нашри даврӣ, ғайридаврӣ ва давомдор. 1.2.1. Ба забони тоҷикӣ. – С.55-112; 1.2.2. Ба забони русӣ. – С.112; 1.2.3. Ба забони ўзбекӣ. – С.112-113; II. Наср. 2.1. Нашри алоҳида. 2.1.1. Ба забони

тоҷикӣ. – С.113-125; 2.1.2. Ба забони русӣ. – С.125-128; 2.1.3. Ба забони белорусӣ. – С.128-129; 2.1.4. Ба забони туркманӣ. – С.129; 2.1.5. Ба забони ўзбекӣ. – С.129-130; 2.2. Мавод дар саҳифаҳои нашри даврӣ, ғайридаврӣ ва давомдор. 2.2.1. Ба забони тоҷикӣ. – С.131-164; 2.2.2. Ба забони русӣ. – С.164-167; 2.2.3. Ба забони ўзбекӣ. – С.168-169. III. Инъикоси осори Эмомалӣ Раҳмон ва адабиёт доир ба ў дар китобномаҳо. – С.169-171; IV. Кўмакфехристҳо. 3.1. Кўмакфехристи алифбоии асарҳо. – С.172-198; 3.2. Кўмакфехристи ашхос. – С.199-220; Мундариҷа. – С.221.

Тақриз: Эмомалӣ Раҳмон дар адабиёти бадеӣ: Китобиёт // Адабиёт ва санъат. – 2016. – 31 март.; Бўриев, Қ., Муродӣ, М. Маъвои ганҷ // Ҷумҳурият. – 2016. – 1 апрел.; Хушдил. Китобномаи пураарзиш: рўйнамоии “Эмомалӣ Раҳмон дар адабиёти бадеӣ” // Баҳори Аҷам. – 2016. – 4 апрел.; Ифтихори миллат // Адабиёт ва санъат. – 2016. – 7 апрел.; Каримзода, Б. Нахустин асар дар библиографияи адабиёти бадеӣ // Садои мардум. – 2016. – 7 апрел.;

Атобуллоев, Ш. Муаррифии китобҳои пураарзиш // Садои мардум. – 2016. – 7 апрел.; 2256 асари адибон дар бораи Эмомалӣ Раҳмон // Чархи гардун. – 2016. – 13 апрел.; Китобномаи Пешво // Омӯзгор. – 2016. – 19 май.

II. Мақолаҳо дар нашрия ва маҷмӯаҳои илмӣ

23. Абдулвоҳидов, П. Баъзе суннатҳои касби осиеббонӣ дар навоҳии ВМКБ // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.197-206.

24. Абдуллоев, Ш.Ф. Марҳалаи нави пажӯҳишҳо дар фарҳанг // Душанбе. – 2016. – №7. – С. 90-93.

25. Абдурашидов А. О значении термина “Шашмаком”// Шашмаком и бухарские евреи: Сборник материалов конференции, посвященной Шашмакому. – Израиль, 2016. – С. 98-99.

26. Абдурашидов А. Проблемы наименований макомов и разделов в Шашмакоме // Шашмаком и бухарские евреи: Сборник материалов конференции,

посвященной Шашмакому. – Израиль, 2016. –С. 100-111.

27. Аминов А. Вазъи кунунии чашну маросимҳои анъанавӣ // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санъатшиносии қормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1 / Мурағтиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.55-68.

28. Аминов, А. Маросимҳои дафну азодории мардуми Бадахшон // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии қормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мурағтиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.38-53.

29. Аминов А. Маросимҳои чашни арӯсӣ – бахши ҷудонашавандаи феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ // Мероси фарҳангӣ ва хунарҳои мардумӣ: ҳифз ва эҳёи он / Мурағтиб Х. Низомов; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – С.92-102.

30. Аминов, А. Таҳлили мавзӯии таронаҳои гулбазм // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.78-88.

31. Аминов, А., Холмуродов, З. Эҳёгари хунари воло // Тоҷикистон. – 2016. – №1-2 (1155). – С. 29-30.

32. Аминов, А. Чашну маросимҳои мардуми Бадахшон дар шароити имрӯза // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.164-185.

33. Амиров, Р. Дастоварди бузурги байналмилалии фарҳанг дар даврони истиқлол // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.3-20.

34. Амиров, Р. Развитие театрального искусства в годы независимости Таджикистана // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.62-69.

35. Бердиева, Ш., Ниёзова, М. Мулоҳизаҳо доир ба вазъи имрӯзаи ҳӯрокҳои суннати тоҷикон // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санъатшиносии кормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.69-79.

36. Бердиева, Ш. Таомҳои маҳаллии мардуми Помир // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.186-196.

37. Бердиева, Ш. Таомҳои шири – хуроки субҳгоҳии мардуми тоҷик Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.36-40.

38. Буриев, К. Государственная библиография Республики Таджикистан // Библиография: Научный журнал по библиографоведению, книговедению и библиотековедению. – 2016. – №5. – С. 120-131.

39. Буриев, К. Государственная регистрационная библиография Республики Таджикистан / Сафаралиев Б. С., Буриев К. // Вестник Казанской государственной академии культуры и искусств. – 2016. – №2 – С. 39-46

40. Буриев, К. Из истории развития государственной учреждений Дом книги Таджикистана // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.42-53.

41. Буриев, К. Источники по истории таджикской советской библиографии в 1960 – 1965 гг. // Взаимодействие семьи и школы по духовно-нравственному воспитанию обучающихся: Сборник научных статей / Чуваш. гос. пед. ун-т им. И. Я. Яковлева; отв. ред. В. П. Ковалев, М. Ю. Григорьевская, В. И. Бычков. – Чебоксары, 2016. – С. 30-35.

42. Буриев, К. Источники по истории таджикской советской библиографии в 1975-1981 гг. // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.60-65.

43. Буриев, К. Источники по истории таджикской советской библиографии в 1975-1981 гг. /

Сафаралиев Б. С., Буриев К. Б. // Актуальные проблемы социально-экономического развития и социального управления в современной России: Сб. материалов Всерос. науч.-практ. конф., Республика Башкортостан, г. Стерлитамак, 17-20 декабря 2015 года / Отв. ред. А. М. Акчурина. – Стерлитамак: Стерлитамакский филиал БашГУ, 2015. – С.122-129.

44. Буриев, К. Источники по истории таджикской советской библиографии начало XX века // Молодежь в науке и культуре XXI в.: материалы междунар. науч.- творч. форума. 31 окт. – 3 нояб. 2016 г. / Челяб. гос. ин-т культуры; сост. Е. В. Швачко. – Челябинск, 2016. – С. 75 - 78.

45. Буриев, К. Страницы истории библиографической информации в библиотеках Средней Азии / Сафаралиев, Б. С., Буриев, К. Б. // Страны запада и востока: проблемы становления и модернизация политических, экономических и культурных форм развития: сб. науч. трудов Междунар. науч.-практ. конф., Республика Башкортостан, г. Стерлитамак, 14 ноября 2016 г. / отв. ред. И. И. Явнова, зам. отв. ред. Р. И. Кантимирова; отв. за вып. С. В. Сиротин. – Стерлитамак: Стерлитамакский филиал БашГУ, 2016. – С. 148 – 152.

46. Буриев, К. Тазкира (антология) как источник библиографической информации // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств. – 2016. – №1(45). – С. 42-49.

47. Буриев, К. “Тазкира” (антология) как источник библиографической информации // Библиография: Научный журнал по библиографоведению, книговедению и библиотековедению. – 2016. – №1. – С. 95-104.

48. Бўриев, Қ. Махсусияти тазкиранигории тоҷик дар замони шўравӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.49-60

49. Бўриев, Қ. Рушду нумуи фарҳанги миллӣ // Пешво – ифтихори миллат. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С. 225-235.

50. Бўриев, Қ. Таҳқиқи афкори китобдории тоҷик дар даврони истиқлол // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.87-90. – Тақриз ба дастури библиографии Китобхонаҳои Тоҷикистон дар даврони истиқлол: Феҳристи адабиёт / Мурағтиб М. Комилов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 312 с.

51. Бўриев, Қ. Фаъолияти китобдорӣ дар замони истиқлолият: вазъ ва дурнамо // Осор / Мурағтиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.252-282.

52. Зубайдов, А. Баъзе омилҳои муассири тарбияи фарҳангии ҷавонон // Масъалаҳои рушди фарҳанги бадеӣ дар шароити соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон: маводи конференсияи ҷумҳуриявии ДДФСТ ба номи М. Турсунзода бахшида ба 25 солагии Истиқлолияти давлатии ҶТ. – Душанбе, 2016. – С. 4-13.

53. Зубайдӣ, А. Баъзе омилҳои пайдории ваҳдати миллӣ дар Тоҷикистон // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.100-105.

54. Зубайдов, А. Ғаффор Валаматзода бунёдгузори хореографияи миллии тоҷик // Рақс падидаи муассири фарҳангӣ дар тамаддуни мардумони Осиёи Марказӣ: дирӯз ва имрӯз / Мураттиб ва муҳаррири масъул А. Раҷабов. – Душанбе: Дониш, 2016. – С. 185-207.

55. Зубайдов, А. Пайванди густа // Пайванди дилҳо: Маҷмуаи мақолаҳо доир ба фаъолияти илмиву омӯзгории Пайванди Гулмуродзода ва китобномаи шарҳиҳои ӯ. – Душанбе, 2016. – С. 75-81.

56. Зубайдӣ, А. Саҳми мусиқӣ дар рисолати фарҳангии Наврӯз // Бозтоби масоили Наврӯз дар адабиёт: Маҷмуи мақолот. – Душанбе, 2016. – С. 167-176.

57. Зубайдов, А. Саҳми Туғрал дар рушди мусиқии тоҷик // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.131-153.

58. Зубайдов, Я. Тамоюлҳои рушди сайёҳӣ дар Тоҷикистон // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.99-103.

59. Исоев, Қ. Матбуоти маҳаллӣ дар шароити ташаккули журналистикаи чандрасонаӣ (дар мисоли

водии Рашт) // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.25-28.

60. Камол, Ҳ. Амокини муқаддаси Тоҷикистон ва нақши онҳо дар омӯзиши таърих ва фарҳанг // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муuroдов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқоти фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.44-55.

61. Камол, Ҳ., Шаҳриёр, М. Инъикоси таърихи сиёсии Мовароуннаҳр, Хуросон ва Эрони нимаи аввали садаи XVI дар «Ҷаҳонкушои хоқон» // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.21-28.

62. Камолова, Х. Назаре ба фаъолияти дастаҳои хунарии шаҳри Исфара // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.104-108.

63. Камолова, Х.Ҷ. Роҳҳои таъмини амнияти озуқаворӣ ва сахми он дар рушди фарҳанги миллӣ // Масъалаҳои таъмини амнияти озуқаворӣ бо маҳсулоти худӣ ва роҳҳои ҳалли онҳо: Маводҳои конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ. – Турсунзода, 2016. – С.146-154.

64. Камолова, Х. Сафари пажӯҳишӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.106.

65. Камолова, Х.Ҷ. Фарҳанги рушди боғу тоқпарварии интенсивӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон // Масъалаҳои таъмини амнияти озуқаворӣ бо маҳсулоти худӣ ва роҳҳои ҳалли онҳо: Маводҳои конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ. – Турсунзода. – 2016. – С.203-208.

66. Каримова, Ш. Шаммае аз равобити фарҳангии Тоҷикистону мамолики Араб // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.16-20.

67. Клычева, Н. Гаффор Валамат-заде и его роль в развитии хореографического искусства Таджикистана // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.154-251.

68. Клычева, Н. Развитие танцевального творчества таджиков // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санъатшиносии кормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.22-54.

69. Клычева, Н. А. Таджикский народный танец и его новые современные формы // Молодежь в науке и культуре XXI в.: Материалы междунар. науч. творч. форума. 31 окт. - 3 нояб. 2016 г. / Челяб. гос. ин-т культуры: сост. Е. В. Шевченко. – Челябинск. – 2016. – С.257-261.

70. Клычева, Н. А. Таджикский народный танец и его новые современные формы // Номаи донишгоҳ / Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ: Таърих. Филология. Педагогика. – Хуҷанд, 2016. – № 1 (46). – С.60-66.

71. Клычева, Н. Таджикский народный танец и его новые современные формы в ансамблях танца

Лола и Зебо // Изучение проблемы сохранения и развития культурных традиций таджиков в условиях глобализации: Материалы междунар. научно-практической конференции. – Душанбе: РТСУ, 2016. – С. 62-73.

72. Клычева, Н. Танцевальное искусство Памира // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.54-117.

73. Клычева, Н. Танцевальное творчество Гафара Валаматзаде: синтез традиций и новаторства // Рақс падидаи муассири фарҳангӣ дар тамаддуни мардумии Осиёи Марказӣ: дирӯз ва имрӯз / Мураттиб ва муҳаррири масъул А. Раҷабов. – Душанбе: Дониш, 2016. – С 208-258.

74. Клычева Н. А. Танцевальное творчество таджиков (на материале экспедиции г. Истаравшана и Аштского района) // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.97-106.

75. Клычева, Н. Творчество Гафара Валаматзаде в ансамбле танца “Лола” // Рақс падидаи муассири фарҳангӣ дар тамаддуни мардумии Осиёи Марказӣ: дирӯз ва имрӯз / Мураттиб ва муҳаррири масъул А. Раҷабов. – Душанбе: Дониш, 2016. – С.267-321.

76. Klicheva, Na. The main directions of the development of dance ensembles in Tajikistan// One Asia in Dance/ Current state and arts policy of Asian ethnic dance. 9.1 (THU) AM 10:00 Pukyong National University. International Forum of 2016 One Asia in Dance. P.136-153. – Матн бо забонҳои англисӣ ва корейгӣ.

77. Қличева Н. Рақси анъанавии тоҷик: гузориши масъалаҳои тадқиқотӣ // Мероси фарҳангӣ ва ҳунарҳои мардумӣ: ҳифз ва эҳёи он / Мураттиб Х. Низомов; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – С.50-61.

78. Қличева, Н. Рақси тоҷикӣ нафису маънидор аст // Тоҷикистон. – 2016. – №11-12. – С. 78-79.

79. Комилзода, Ш. Аз ғаъолияти ҳунари ва эҷодии Ғаффор Валаматзода // Ғаффор Валаматзода – асосгузори хореографияи тоҷик: Китобномаи шарҳиҳои / Мураттиб Ш. Комилзода; зери назари А. Раҷабов. – Душанбе: Дониш, 2016. – С.5-15.

80. Комилзода, Ш. Бунёдгузори санъати хореографияи тоҷик (ба ифтихори 100-солагии Ғаффор Валаматзода) // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.70-76.

81. Комилзода, Ш. Маркази библиографияи давлатии тоҷик // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.39-42.

82. Комилзода, Ш., Муллоаҳмад, М. Закариёи Розӣ ва осори ӯ дар Тоҷикистон // Пайванд: Номаи Анҷумани тоҷикон ва форсизабонони ҷаҳон. – 2016. –

№4 (26). – С.77-80. – Матн ба забонҳои тоҷикӣ ва форсӣ.

83. Комилзода, Ш., Муллоаҳмад, М. Таҳқиқи ва наشري осори Закариёи Розӣ дар Тоҷикистон // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.462-473.

84. Комилзода, Ш. Омӯзиш ва ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ дар Тоҷикистон // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.70-77.

85. Комилзода, Ш. Самтҳои асосӣ ва дурнамои рушди фаъолияти муассисаҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ (2011-2015) – РҚД 01011ТД066 // Маводи Шӯрои ҳамоҳангсозии корҳои илмию тадқиқотӣ дар соҳаи илмҳои табиатшиносӣ, техникаӣ, тиббӣ, кишоварзӣ, гуманитарӣ ва ҷамъиятшиносӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Дониш, 2016. – С. 277-279.

86. Комилзода, Ш. Саҳми Ғаффор Валаматзода дар рушди санъати хореографии тоҷик // Рақс падидаи муассири фарҳангӣ дар тамаддуни мардумони Осиёи Марказӣ: дирӯз ва имрӯз / Мураттиб ва муҳаррири масъул А. Раҷабов. – Душанбе: Дониш, 2016. – С. 144-153.

87. Комилзода, Ш. Ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣи халқи тоҷик дар даврони истиқлол // Душанбе. – 2016. – №7. – С. 55-58.

88. Комилов, М. Рушди китобхонаҳои электронӣ дар Тоҷикистони муосир // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.47-59.

89. Комилов, М. Рушди шабакаи китобхонаҳои Тоҷикистон дар даврони истиқлол // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.67-77.

90. Комилов, М. Созмондиҳии озмуни китобхонаҳои мамлакат дар даврони истиқлол // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.65-71.

91. Қутбиддинов, А. Дар шиноخت ва ҳимояти мероси фарҳангӣ // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқоти фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.343-358.

92. Қутбиддинов, А. Матбуоти маҳаллӣ – оинаи ҳаёти деҳот (баъзе андешаҳо дар ҳошияи «Оинаи Рашт») // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.15-25.

93. Қутбиддинов, А. Наврӯз дар назми иҷтимоии муосир // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.78-83.

94. Қутбиддинов, А. Нақши ВАО дар тарғибу тарбияи тафаккури нав // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.27-34.

95. Қутбиддинов, А. Пешвои миллат ва озодии баён // Пешвои миллат дар шинохти миллӣ. – Душанбе, 2016. – С.284-292.

96. Мирзоева, С. Нахустин шумораи силсилакитоби «Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик» // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.111-112. – Тақриз ба китоби Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаи экспедитсияҳои

мардумшиносӣ ва санъатшиносии кормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1. – Душанбе: Аржанг, 2016. – 156 с.

97. Муллоаҳмад, М. Баёзи Шашмақом // Донишномаи Рӯдакӣ. – Душанбе: Дониш, 2016. – Ҷ. 3. – С. 415-416.

98. Муллоаҳмад, М. Гулзори ҷовидон // Донишномаи Рӯдакӣ. – Душанбе: Дониш, 2016. – Ҷ. 3. – С. 417-418.

99. Муллоаҳмад, М. Нақши Устод Рӯдакӣ дар қасидасароӣ // Масъалаҳои мубрами забон ва адаби форсии тоҷикӣ. – Душанбе, 2016. – С. 54-59.

100. Муллоаҳмад, М. Номи нек – ҳусни инсон // Гулнома: Гулвожаҳо ва гулбайтҳо. – Душанбе, 2016. – С. 4 – 6.

101. Муллоаҳмад, М. Рамзҳои Наврӯзӣ // Бозтоби масоили Наврӯз дар адабиёт. – Душанбе, 2016. – С. 7-11.

102. Муллоаҳмад, М. Рӯдакишиносӣ дар даврони истиқлол // Осор / Мурағиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С. 425-440.

103. Муллоаҳмад, М. Тӯҳфат-ус-сурури Дарवेशалии Чангӣ // Донишномаи Рӯдакӣ. – Душанбе: Дониш, 2016. – Ҷ. 3. – С. 89-93.

104. Муллоаҳмад, М. Ҳеҷ ганҷе нест аз фарҳанг беҳ // Донишномаи Рӯдакӣ. – Душанбе: Дониш, 2016. – Ҷ. 3. – С. 235-243.

105. Муллоаҳмад, М. Шинохти Рӯдакӣ дар давраи Истиқлол // Дин ва ҷомеа. – 2016. – № 9. – С. 30-31.

106. Муродӣ, М. Баъзе мушкилот дар гузаронидани нишастҳои матбуотӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.34-38.

107. Муродӣ, М. Дар талоши фановарӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.88-94.

108. Муродӣ, М. Нигоҳе ба таҳаввули матбуоти тоҷик дар замони истиқлол // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.21-27.

109. Муродӣ, М. Омилҳои рушди матбуоти тоҷик дар замони истиқлол // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.311-342.

110. Муродӣ, М. Шинохт ва тасвири инсони бунёдкор дар публитсистикаи имрӯз // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.3-10.

111. Муродов М. Баъзе мушкилоти омодагии касбии журналистон дар шароити муосир // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.9-15.

112. Муродов, М. Матбуоти маҳаллӣ дар шароити имрӯз: Доир ба баъзе мушкилоти матбуоти маҳаллӣ // Илм ва ҳаёт. – 2016. – №1. – С.1-4.

113. Муродов, М. Пайвандгари илму амал: Дар бораи фаъолияти публитсистӣ ва илмии П. Гулмуродзода // Пайванди дилҳо: Маҷмӯаи мақолаҳо ва китобномаи шарҳиҳои Пайванди Гулмуродзода

/ Мураттиб ва муаллифи пешгуфтор М. Муродов. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – С. 8-31.

114. Муродов, М. Фаъолияти публитсисти Раҳим Ҳошим [Матн] // Пайванд. – 2016. – №2 (24). – С. 80-88.

115. Муҳамаддинов, Ҳ. Аҷаб марде: бо зарфи тиллоӣ ва ҳарфи нуқрақӯб // Душанбе. – 2016. – №7. – С. 81-85.

116. Муҳаммадинов, Ҳ. Хуш расидӣ, эй баҳори растагор // Сафоӣ Наврӯз. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С. 23-29.

117. Муҳиддинов, З. Технологияи муосир ва истифодаи он дар фаъолияти китобхонаҳо (дар мисоли китобхонаҳои ноҳияи Исфара) // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.60-64.

118. Муъминова, Х. Осорхонаҳои мактабӣ ва роҳҳои самарабахшии кори онҳо // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.45-48.

119. Ниёзова, М. Абӯалӣ ибни Сино табиби ҳозиқ дар ривоятҳои мардумӣ // Суханшиносӣ. – 2016. – № 4. – С.142-145.

120. Ниёзова М. Суннатҳои мӯйбофӣ дар Бадахшон // Фарҳанги ғайримоддӣ халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносӣ қормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.132-142.

121. Ниёзова, М. Чанд сухан дар бораи анъанаи мӯйбофӣ ва навъҳои он // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.88-93.

122. Низомов Х. Государственная политика в области культуры в Республике Таджикистан: культурно-нравственные горизонты // Мероси фарҳангӣ ва ҳунароҳои мардумӣ: ҳифз ва эҳёи он / Мураттиб Х. Низомов; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – С.80-91.

123. Низомов, Х. Пажӯҳиши Фалак дар Тоҷикистон // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.82-86.

124. Низомов, Х. Пайдоиш ва тақомули соҳаи ҳалқии мусиқӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.24-33.

125. Низомов, Х. Рушди фарҳанги миллии дар ВМКБ дар даврони истиқлол // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.71-87.

126. Носирова Л. Назаре ба ҳунароҳои бонувони тоҷик // Фарҳанги ғайримоддӣ ҳалқӣ тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санъатшиносӣ қормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва ҳулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.79-96.

127. Носирова, Л. Ривочи гулдӯзӣ дар Истаравшан // Тоҷикистон. – 2016. – №3-4. – С. 21-22.

128. Носирова, Л. Хунарҳои шерозбофӣ, чуроббофии мардуми Бадахшон // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии қормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.153-163.

129. Обидпур, Ҷ. “Кашофӣ” дар шеърӣ устод Рӯдакӣ // Душанбе. – 2016. – №7. – С. 61-66; – №8. – С. 35-49.

130. Пиров, С. Инсонӣ қомил дар шиноҳӣ Фаҳруддини Розӣ // Осор / Мураттиб Ш. Қомилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Паҷӯҳишгоҳӣ илмӣ-тадқиқотӣ фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.441-461.

131. Пиров, С. Нигоҳе ба зиндагиномаи Ҳақим Тирмизӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.84-87.

132. Раҳимов, Д. Традиция эпоса Гуругли в Таджикистане (современное состояние) // Молодежь в науке и культуре XXI в.: материалы междунар. науч.-творч. форума. 31 окт.–3 нояб. 2016 г. / Челябин. гос. ин-т культуры; сост. Е. В. Швачко. – Челябинск, 2016. – С. 262-265.

133. Раҳимӣ, Д. Қудсият аз воситаҳои ҳифзи намунаҳои мероси фарҳанги ғайримоддӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.72-77.

134. Раҳимов, Д. Боварҳои халқи ва тасаввуроти асотирии сокинони Бадахшон // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.8-37.

135. Раҳимов, Д. Бозиҳои анъанавии бачагони Помир // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.143-152.

136. Раҳимов, Д. Варзиши суннатӣ ва бозиҳои бачагона бахше аз мероси фарҳанги ғайримоддӣ // Фарҳанги ғайримоддии халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санъатшиносии кормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.8-22.

137. Раҳимов, Д. Дастархони наврӯзӣ // Соҳибкор. – 2016. – №1 (7). – С. 18-22.

138. Раҳимов, Д. Лӯхтақо дар фарҳанги суннатии тоҷикон // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.107-113.

139. Раҳимов, Д. Муайян кардани замони фарорасии Наврӯз дар гоҳшумориҳои мардуми

точик // Бозтоби масоили Наврӯз дар адабиёт. – Душанбе: Дониш, 2016. – С. 118-134.

140. Раҳимов, Д. Оши палав ва фарҳанги суннати он // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.29-36.

141. Раҳимов, Д. Пайванди шаби ялдо ва соли нави мелодӣ // Душанбе. – 2016. – №9-10. – С. 81-83.

142. Раҳимов, Д. Хидматҳои Носирҷон Маъсумӣ дар фолклоршиносии тоҷик // Ёдномаи устод Маъсумӣ. – Душанбе: Дониш, 2016. – С. 630-635.

143. Раҳимов, Д., Холмуродов, З. Экспедитсияи кормандони ПИТФИ дар Бадахшон // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.108-113.

144. Раҳимов, Д., Холмуродов, З. Ҳунари ҳалвогарии тоҷикон // Пайванд: Номаи Анҷумани тоҷикон ва форсизабонони ҷаҳон. – 2016. – №4 (26). – С.112-119. – Матн ба забонҳои тоҷикӣ ва форсӣ.

145. Раҳимов, Д. Чанд сухан дар шинохти чашну маросимҳои миллӣ // Эҳёи арзишҳои фарҳанги миллӣ ва динӣ. – Душанбе: Балоғат, 2016. – С. 198-204.

146. Раҳимов, Д. Чанд сухан оид ба ҳамосаи қаҳрамони «Гурғулӣ» // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.359-424.

147. Раҳимов, Д. Чанд сухан перомунӣ касбу ҳунариҳои суннати тоҷикон // Мероси фарҳангӣ ва ҳунариҳои мардумӣ: ҳифз ва эҳёи он / Мураттиб Х.

Низомов; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – С.16-25.

148. Раҳимов, Д. Чехраи устод: Оид ба образи устод дар намунаҳои фолклори тоҷик / Мураттиб ва муҳаррир А. Муродӣ // Меҳри устод. – Душанбе: Бухоро, 2016. – С.136-140.

149. Раҳимов, Д. Шеваҳои таъйини замони таҳвили Соли нав дар Тоҷикистон бино ба гоҳшумориҳои суннатӣ // Ҳафт гунбад: Маҷаллаи байналмилалӣ илмӣ-фарҳангӣ, Техрон ҶИ Эрон. – 2016. – №2-3. – С. 36-46. – Матн ба ҳагги форсӣ ва фишурдаи васеи забони англисӣ.

150. Раҳимов, К. Варианти тоҷикии ҳамосаи «Гӯрғуӣ» ва мактаби ҳунарии устод Ҳикмат Ризо // Мероси фарҳангӣ ва ҳунарҳои мардумӣ: ҳифз ва эҳёи он / Мураттиб Х. Низомов; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – С.62-79.

151. Раҳмонова, Г., Ҳикматов, Н. Вазъи ҳадамоти китобдорӣ дар ноҳияи Рашт // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.64-67

152. Раҷабов, А. Назари гузаро ба баёзнигорӣ шеърӣю мусиқӣ дар анъанаи эҷодӣю иҷроӣю мақом ва мақомсарой // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотӣ фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.88-130.

153. Саъдиев, Ш. Душанбе – маркази навбунёди фарҳанги тоҷикон // Осор / Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов;

Пажӯишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.56-70.

154. Табаров, Н. Таҳавули тарбияи маънавию ахлоқии ҷавонон дар замони истиқлолият // Душанбе. – 2016. – №9-10. – С. 47-49.

155. Табаров, Н. Хусусиятҳои асоси ҷаҳолияти фарҳангӣ-фароғатӣ дар ташаккули сифатҳои маънавӣ-ахлоқии ҷавонон // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2016. – №3/1. – С. 194-195.

156. Холмуродов, З., Абдулвоҳидов, П. Нигоҳе ба баъзе касбу ҳунарҳои мардумӣ // Фарҳанги ғайримоддӣ халқи тоҷик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ ва санҷатшиносии қормандони ПИТФИ дар соли 2015. Шумораи 1 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Аржанг, 2016. – С.96-110.

157. Холмуродов, З. Инвентаризатсияи намунаҳои касбу ҳунарҳои суннати тоҷикон // Мероси фарҳангӣ ва ҳунарҳои мардумӣ: ҳифз ва эҳёи он / Мураттиб Х. Низомов; муҳаррир Ш. Комилзода. – Душанбе: Истеъдод, 2016. – С.26-32.

158. Холмуродов, З. Ҳалвопазӣ // Тоҷикистон. – Душанбе. – 2016. – №1-2 (1155). – С. 22-23.

159. Холмуродов, З. Чанд мулоҳиза доир ба ҳунарҳои суннати Исфара // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.95-99.

160. Холмуродов, З. Чанд сухан роҷеъ ба ҳунари намадмоӣ // Фарҳанги ғайримоддӣ халқи

точик: натиҷаҳои экспедитсияҳои мардумшиносӣ-санъатшиносии кормандони ПИТФИ аз навоҳии ВМКБ. Шумораи 2 / Мураттиб, муаллифи пешгуфтор ва хулоса Д. Раҳимов; зери назари Ш. Комилзода. – Душанбе: Ирфон, 2016. – С.118-131.

161. Ҷумъаев, М. Ганҷи фарҳанг // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.105-110. – Тақриз ба маҷмӯаи илмии «Осор» / Мураттиб Ш. Комилзода: муҳаррири масъул М. Муродов. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. III. – 480 с.

162. Ҷумъаев, М. О. Пайдоиш ва ташаккули рӯзномаҳо ҳамчун маҳсулоти таъбу нашр // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 2 (34). – С.11-17.

163. Ҷумъаев, М. Силсиламаҷмӯаи пурарзиши илмӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 1 (33). – С.114-120.

164. Шарифзода, Ф. Бунёди осорхонаҳои нав дар Тоҷикистон дар даврони истиқлол // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.94-98.

165. Шарифзода, Ф. Нақши Осорхонаи миллии Тоҷикистон дар баланд бардоштани ҳисси худшиносии миллӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 4 (36). – С.41-44.

166. Шарифзода, Ф. Рушди шабакаи осорхонаҳо дар даврони истиқлол // Душанбе. – 2016. – №9-10. – С. 54-57.

167. Шарифзода, Ф. Совершенствование нормативно-правовой базы деятельности музеев Таджикистана в период независимости// Осор /

Мураттиб Ш. Комилзода; муҳаррири масъул М. Муродов; Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот. – Душанбе: Аржанг, 2016. – Ҷ. 3. – С.283-310.

168. Шарифзода, Ф. Современное состояние музеев Республики Таджикистан и пути их совершенствования (по итогам социологических исследований) // Вестник культуры. – 2016. – № 1 (33). – С.54-61.

169. Шафев, Б. Фарҳанг соҳаест, ки ба тамоми ғабӯлияти мардум вобаста аст: Мусоҳиба бо М. Асрорӣ // Паёмномаи фарҳанг. – 2016. – № 3 (35). – С.114-122.

МУҶДАРИҶА

Пешгуфтор.....

Таҳқиқи равандҳои инкишофи
инноватсияи фарҳангшиносӣ ва
иттилоотшиносӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ.....

Таҳқиқи равандҳои инноватсионии
ғабӯлияти китобдорӣ дар Тоҷикистон.....

Омӯзиш ва таҳқиқи мероси фарҳанги
ғайримоддӣ дар Тоҷикистон.....

Ҷойгоҳи матбуоти маҳаллии Тоҷикистон

дар шароити ҷаҳонишавии фазои иттилоотӣ.....

Саҳми ПИТФИ дар созмондиҳӣ ва баргузори чорабиниҳои илмӣ-фарҳангӣ.....

Ҳамкории ПИТФИ бо муассисаҳои илмӣ, таълимӣ ва фарҳангии ватаниву хориҷӣ.....

Фаъолияти сомона ва Китобхонаи илмии ПИТФИ.....

Ба ҷойи охирсухан.....

Рӯйхати осори ҷопии ПИТФИ дар соли 2016.....

I. Нашри алоҳида.....

II. Мақолаҳо дар нашрия ва маҷмӯаҳои илмӣ.....